

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης

Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών - Επιστήμες της Αγωγής

Μεταπτυχιακό πρόγραμμα: Αναπτυξιακή Ψυχολογία και Παιδαγωγικές Εφαρμογές

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας (ΑΨΠ202): Η σχέση των γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης με την εκδήλωση αλεξιθυμίας στην ενήλικη ζωή

Όνοματεπώνυμο φοιτήτριας: Πασπαράκη Αικατερίνη

ΑΜ: 696

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρκοδημητράκη Μαρία

Ρέθυμνο 2024

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	7
Abstract.....	8
Εισαγωγή.....	9
1. Γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης.....	12
1.1. Γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης και γονικοί στόχοι.....	12
1.2. Παράγοντες διαμόρφωσης του γονεϊκού στυλ.....	16
2. Η έννοια των συναισθημάτων και της αλεξιθυμίας.....	18
2.1. Χαρακτηριστικά των συναισθημάτων, συναισθηματική ωριμότητα και ικανότητα.....	18
2.2. Συναισθηματική Νοημοσύνη.....	20
2.2.1. Παράγοντες διαμόρφωσης συναισθηματικής νοημοσύνης και ικανότητας.....	23
2.3. Η έννοια της αλεξιθυμίας: Ορισμός και χαρακτηριστικά.....	26
2.3.1. Παράγοντες εκδήλωσης αλεξιθυμίας.....	27
2.3.2. Νευροφυσιολογική διάσταση της αλεξιθυμίας.....	30
2.4. Ενδεικτικά εργαλεία μέτρησης της αλεξιθυμίας.....	32
3. Η Επίδραση των στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούνται από τους γονείς στην εκδήλωση αλεξιθυμίας στα παιδιά τους.....	33
4. Η αναγκαιότητα της έρευνας.....	42
5. Μεθοδολογία.....	45
5.1. Ερευνητικός σχεδιασμός.....	45
5.2. Διαδικασία συλλογής δεδομένων.....	46
5.3. Συμμετέχουσες/οντες.....	47
5.4. Μέσα Συλλογής Δεδομένων.....	49
5.4.1. Φύλλο Δημογραφικών στοιχείων και γενικών πληροφοριών.....	50
5.4.2. Ερωτηματολόγιο Γονεϊκού Κύρους.....	50
5.4.3. Κλίμακα αλεξιθυμίας του Toronto.....	52
5.5. Ηθική και δεοντολογία της έρευνας.....	53
5.6. Διαδικασία.....	54
5.7. Ανάλυση Δεδομένων.....	55
6. Αποτελέσματα.....	56
6.1. Περιγραφικά μέτρα των υπό διερεύνηση μεταβλητών.....	56

6.2. Παράγοντες διαμόρφωσης των γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης	58
6.3. Παράγοντες διαμόρφωσης κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	63
6.4. Επίδραση του γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	65
6.5. Επίδραση του κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης	67
6.6. Παράγοντες εκδήλωσης αλεξιθυμίας	68
6.7. Σχέση μεταξύ γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και εκδήλωσης αλεξιθυμίας	73
7. Συμπεράσματα-Συζήτηση	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	91
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	105

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής του φύλου	48
Πίνακας 2: Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής της ηλικιακής κατηγορίας.....	48
Πίνακας 3: Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής της περιοχής διαμονής των συμμετεχόντων/ουσών.....	48
Πίνακας 4: Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων/ουσών.....	48
Πίνακας 5: Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής της ύπαρξης αδελφιών των συμμετεχόντων/ουσών.....	49
Πίνακας 6: Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής της ύπαρξης κάποιας διαταραχής ή προβλήματος υγεία	49
Πίνακας 7: Περιγραφικά μέτρα του σκορ αλεξιθυμίας	57
Πίνακας 8: Περιγραφικά μέτρα εμφάνισης αλεξιθυμίας.....	57
Πίνακας 9: Περιγραφικά μέτρα πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης	57
Πίνακας 10: Περιγραφικά μέτρα μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης	57
Πίνακας 11: Περιγραφικά μέτρα κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	58
Πίνακας 12.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	59
Πίνακας 12.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	59
Πίνακας 13.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	59
Πίνακας 13.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	60
Πίνακας 14.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης	61
Πίνακας 14.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας συμμετεχόντων/ουσών και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης	61
Πίνακας 15.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας συμμετεχόντων/ουσών και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης	61
Πίνακας 15.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας συμμετεχόντων/ουσών και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης	62
Πίνακας 16: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μεταξύ ύπαρξης αδελφιών των συμμετεχόντων/ουσών και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης	62
Πίνακας 17: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μεταξύ ύπαρξης αδελφιών των συμμετεχόντων/ουσών και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης	62
Πίνακας 18: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης	64
Πίνακας 19: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας συμμετεχόντων/ουσών και κοινού ή μη γονεϊκού στυλ	64

Πίνακας 20: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ύπαρξης αδελφιών και κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	65
Πίνακας 21: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και περιοχής διαμονής συμμετεχόντων/ουσών.....	65
Πίνακας 22: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και περιοχής διαμονής συμμετεχόντων/ουσών.....	65
Πίνακας 23: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση πατρικού στυλ και διαταραχής ή προβλήματος υγείας των συμμετεχόντων/ουσών.....	66
Πίνακας 24.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μητρικού στυλ και διαταραχής ή προβλήματος υγείας των συμμετεχόντων/ουσών.....	66
Πίνακας 24.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μητρικού στυλ και διαταραχής ή προβλήματος υγείας των συμμετεχόντων/ουσών.....	67
Πίνακας 25: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και περιοχής διαμονής συμμετεχόντων/ουσών	67
Πίνακας 26: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ και διαταραχής ή προβλήματος υγείας	68
Πίνακας 27.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση περιοχής διαμονής και αλεξιθυμίας.....	68
Πίνακας 27.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση περιοχής διαμονής και αλεξιθυμίας.....	69
Πίνακας 28: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση της ύπαρξης ή μη αδελφιών των συμμετεχόντων και της αλεξιθυμίας.....	69
Πίνακας 29.1 Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μεταξύ φύλου συμμετεχόντων/ουσών και αλεξιθυμίας.....	70
Πίνακας 29.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μεταξύ φύλου συμμετεχόντων/ουσών και αλεξιθυμίας	70
Πίνακας 30.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας κι αλεξιθυμίας.....	70
Πίνακας 30.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας κι αλεξιθυμίας.....	71
Πίνακας 31.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μορφωτικού επιπέδου συμμετεχόντων/ουσών και αλεξιθυμίας .	71
Πίνακας 31.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μορφωτικού επιπέδου συμμετεχόντων/ουσών και αλεξιθυμίας .	72
Πίνακας 32.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση διαταραχής ή ύπαρξης προβλήματος υγείας και αλεξιθυμίας	73
Πίνακας 32.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση διαταραχής ή ύπαρξης προβλήματος υγείας και αλεξιθυμίας	73
Πίνακας 33.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας.....	74
Πίνακας 33.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας.....	75
Πίνακας 34.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας.....	75
Πίνακας 34.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας.....	76
Πίνακας 35.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας ..	76
Πίνακας 35.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας ..	77
Πίνακας 36.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση αλεξιθυμίας και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	78
Πίνακας 36.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας.....	78

Πίνακας 37.1: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση αλεξιθυμίας και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	78
Πίνακας 37.2: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση αλεξιθυμίας και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης.....	79
Πίνακας 38: Έλεγχος χ^2 για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ και αλεξιθυμίας.....	79

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της σχέσης του πατρικού και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και της εμφάνισης αλεξιθυμίας σε ενήλικες. Στη συγκεκριμένη συγχρονική εμπειρική μελέτη συμμετείχαν 100 ενήλικες 19-60 ετών, που αποτέλεσαν δείγμα ευκολίας και συμπλήρωσαν ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια. Βάσει των αποτελεσμάτων μεταξύ άλλων παρατηρείται θετική συσχέτιση μεταξύ αυταρχικού στυλ και υψηλής αλεξιθυμίας, όπως επίσης μεταξύ ανεκτικού στυλ και υψηλής αλεξιθυμίας. Αντίθετα, σημειώνεται αρνητική συσχέτιση μεταξύ δημοκρατικού στυλ και υψηλής αλεξιθυμίας. Ωστόσο, μεσολαβούν κι άλλοι παράγοντες, όπως είναι το μορφωτικό επίπεδο, η ηλικία και το φύλο των ίδιων των συμμετεχόντων/ουσών. Τα συμπεράσματα αυτής της έρευνας συνεισφέρουν στην κατανόηση της αξίας του μητρικού και του πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης, καθώς ασκούν επίδραση στη συναισθηματική ικανότητα ακόμη και στην ενήλικη ζωή των παιδιών τους. Ως εκ τούτου, οι γονείς χρειάζεται να υιοθετούν την κατάλληλη στάση και τις απαραίτητες πρακτικές, προκειμένου να περιοριστεί η πιθανότητα εμφάνισης χαμηλού επιπέδου συναισθηματικής ικανότητας και εκδήλωσης αλεξιθυμίας ακόμη και μετά την ενηλικίωση των παιδιών τους.

Λέξεις-Κλειδιά: Γονεϊκά στυλ, αλεξιθυμία, ενήλικες, διαπαιδαγώγηση

Abstract

The purpose of this work was to investigate the relationship between paternal and maternal parenting styles and the occurrence of alexithymia in adults. In this cross-sectional empirical study 100 adults aged 19-60 participated, who were a convenience sample and completed online questionnaires. Based on the results, among other things, a positive correlation is observed between authoritarian style and high alexithymia, as well as between permissive style and high alexithymia. Conversely, a negative correlation is noted between authoritative style and high alexithymia. However, there are other factors involved, such as the educational level, age and gender of the participants themselves. The findings of this research contribute to the understanding of the value of maternal and paternal parenting styles as they influence their children's emotional competence even into adulthood. Consequently, parents have to embrace the appropriate attitude and necessary practices in order to limit the possibility of developing a low level of emotional competence and externalisation alexithymia even after their children's adulthood.

Key-words: parenting styles, alexithymia, adults, upbringing

Εισαγωγή

Είναι γεγονός πως η οικογένεια κατέχει σημαντική θέση στη ζωή ενός ανθρώπου και ασκεί έντονη επιρροή στην ανάπτυξή του από τη στιγμή της γέννησης. Σαφώς, οι γονείς αποτελούν τα πρώτα οικεία πρόσωπα για τα νεαρότερα μέλη της οικογένειας και η συμπεριφορά αλλά και η στάση τους έχει αντίκτυπο στην εξέλιξη των παιδιών. Επηρεάζονται όλες οι πτυχές της ζωής τους και της ανάπτυξής τους, όπως η διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους, η συναισθηματική κατάστασή τους, η ψυχική υγεία, η πνευματική, γνωστική και η κοινωνική ανάπτυξη (Golombok, 2015· Melli & Brown, 2008). Ως εκ τούτου, οι πρακτικές και η στάση που υιοθετούν οι γονείς, ώστε να διαπαιδαγωγήσουν τα παιδιά τους, ενδέχεται να ασκούν επίδραση στην εμφάνιση αδυναμιών και δυσλειτουργιών σε ποικίλους τομείς της ζωής ακόμη και μετά την ενηλικίωση. Ανάμεσα σε αυτές τις δυσκολίες βρίσκεται η *αλεξιθυμία*, που ορίζεται η αδυναμία αναγνώρισης, διαχείρισης και λεκτικής έκφρασης των συναισθημάτων, ο εξωτερικά προσανατολισμένος τρόπος σκέψης και το περιορισμένο εύρος φαντασίας (Sifneos, 1973· McGillivray et al., 2016). Στην παρούσα, λοιπόν, εργασία εξετάζεται η σχέση των γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και της εμφάνισης αλεξιθυμίας σε ενήλικα άτομα. Σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα και τις ερευνητικές υποθέσεις, εξετάστηκαν οι παράγοντες που επιδρούν στη διαμόρφωση των γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και στο αν αυτά είναι κοινά στην εκάστοτε οικογένεια, καθώς και οι πτυχές της ζωής που δέχονται επίδραση από τα γονεϊκά στυλ είτε είναι κοινά είτε όχι. Επιπλέον, μελετήθηκαν η περιοχή διαμονής, η ύπαρξη αδελφιών, το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, η ύπαρξη διαταραχής και το κοινό ή μη γονεϊκό στυλ ως παράγοντες που ασκούν επίδραση στην εμφάνιση αλεξιθυμίας. Ακόμη, εξετάστηκε αν η αλεξιθυμία των παιδιών ασούσε επίδραση στη διαμόρφωση των γονεϊκών στυλ και στο αν αυτά ήταν κοινά στην εκάστοτε οικογένεια. Τέλος, βρέθηκε στο επίκεντρο η επίδραση του κάθε στυλ διαπαιδαγώγησης στην εκδήλωση αλεξιθυμίας των συμμετεχόντων/ουσών. Βάσει αυτών των κατευθυντήριων γραμμών κινήθηκε η παρούσα εμπειρική συγχρονική μελέτη, η οποία χωρίζεται σε θεωρητικό και ερευνητικό μέρος.

Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο επισημαίνονται οι τύποι των γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης σύμφωνα με την Baumrind (2005), καθώς επίσης κι οι στόχοι που τίθενται από τους γονείς, βάσει των οποίων ανατρέφουν τα παιδιά τους. Επιπλέον, αναφέρονται οι παράγοντες που ενδέχεται να ασκούν επίδραση στην υιοθέτηση των στυλ διαπαιδαγώγησης από τον κάθε γονέα, όπως είναι ενδεικτικά το φύλο του γονέα και του παιδιού, οι πεποιθήσεις

των γονέων, η ψυχοπαθολογία τους, η ιδιοσυγκρασία των παιδιών, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας και το πολιτισμικό πλαίσιο (Akurathi, 2022· Chao, 2000· Hadjicharalambous & Dimitriou, 2020· Lightfoot et al., 2014). Ως εκ τούτου, τονίζεται πως η υιοθέτηση του εκάστοτε στυλ διαπαιδαγώγησης ποικίλλει βάσει διαφορετικών παραγόντων (Baumrind, 2005· Παππά, 2013).

Έπειτα, στο δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρεται η έννοια των συναισθημάτων και οι λειτουργίες αυτών, ώστε να κατανοηθεί η έννοια της συναισθηματικής ικανότητας και ωριμότητας. Στο ίδιο πλαίσιο μελετάται και η συναισθηματική νοημοσύνη δίνοντας έμφαση στην ικανότητα του ατόμου να αναγνωρίζει τα δικά του συναισθήματα αλλά και των άλλων, καθώς και να επιδεικνύει αυτοαποτελεσματικότητα και ψυχική ανθεκτικότητα σε δυσάρεστες περιστάσεις που προκαλούν αρνητικά συναισθήματα (Ahmad et al., 2009· Brody & Hall, 2008). Η συναισθηματική νοημοσύνη δέχεται επίδραση από πληθώρα παραγόντων, όπως είναι το φύλο και η ηλικία του ατόμου, το πολιτισμικό πλαίσιο, το οικογενειακό του περιβάλλον και οι παρέες του (Denham et al., 2003) Ωστόσο, κάποια άτομα υστερούν συναισθηματικής νοημοσύνης και αντιμετωπίζουν σχετικές δυσκολίες και αδυναμίες. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζεται η αλεξιθυμία, εστιάζοντας στον ορισμό της και στα χαρακτηριστικά της, όπως είναι η αδυναμία αναγνώρισης και διαχείρισης των συναισθημάτων, η δυσκολία λεκτικής έκφρασής τους, η περιορισμένη φαντασία και ο εξωτερικά προσανατολισμένος τρόπος σκέψης (Sifneos, 1973· McGillivray et al., 2016). Επιπλέον, τονίζονται οι παράγοντες που ασκούν επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμίας του ατόμου, όπως είναι το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, η ύπαρξη διαταραχών (οποιοδήποτε είδους) και το οικογενειακό περιβάλλον. Ωστόσο, τίποτε δε μπορεί να θεωρηθεί απόλυτο, καθώς υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί παράγοντες που επηρεάζουν. Ακόμη, επισημαίνεται η νευροφυσιολογική διάσταση της αλεξιθυμίας, καθώς η βλάβη ή η δυσλειτουργία σε κάποια σημεία του σώματος θεωρείται παράγοντας που συνδέεται με την εμφάνιση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων. Έπειτα, αναφέρονται ενδεικτικά εργαλεία μέτρησης της αλεξιθυμίας, όπως το *Amsterdam Alexithymia Scale* και το *Toronto Alexithymia Scale* (Joukamaa et al., 1996· MacKenzie-Myles & Merlo, 2021· Meza - Concha et al., 2017).

Προχωρώντας στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται η σύνδεση μεταξύ των δύο εξεταζόμενων μεταβλητών και αναφέρονται προγενέστερες μελέτες που εξέτασαν τη σχέση μεταξύ γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας. Επισημαίνεται πως μελετήθηκαν οι πρακτικές που υιοθετούσαν οι γονείς αλλά και τα γονεϊκά στυλ που συσχετιζόνταν με την εμφάνιση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων. Παρόλα αυτά, οι έρευνες περιορίστηκαν σε πληθυσμό εφήβων και ενηλίκων που έπασχαν από διαταραχές οποιουδήποτε είδους (Abadi

et al., 2015· Besharat & Khajavi, 2013· Farina et al., 2021· Huang et al., 2022· Lumley et al., 1996· Pellerone et al., 2017· Qaisy & Darwish, 2018· Taylor et al., 2014· Thorberg et al., 2011). Επομένως, στη συνέχεια στο τέταρτο κεφάλαιο δίνεται έμφαση στο κενό που υπήρξε στις συγκεκριμένες έρευνες και κατ'επέκταση στην αναγκαιότητα της παρούσας μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, επισημαίνεται ο σκοπός της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα και οι ερευνητικές υποθέσεις, βάσει των οποίων σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε η έρευνα.

Έπειτα, προχωρώντας στο ερευνητικό μέρος της εργασίας, στο πέμπτο κεφάλαιο δίνεται έμφαση στη μεθοδολογία της παρούσας έρευνας, αναφέροντας πληροφορίες για τον σχεδιασμό, τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, τη διαδικασία και τα μέσα συλλογής δεδομένων, την ηθική και τη δεοντολογία αλλά και την ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα που αναδείχτηκαν από την έρευνα, λαμβάνοντας υπόψη τα ερευνητικά ερωτήματα και τις ερευνητικές υποθέσεις που τέθηκαν.

Παρόλα αυτά, τίποτα δεν είναι απόλυτο και αμετάβλητο, καθώς η σχέση αυτή δέχεται επίδραση από πληθώρα παραγόντων. Γι' αυτό το λόγο, είναι χρήσιμο να λαμβάνονται υπόψη αυτοί οι παράγοντες στις έρευνες που διεξάγονται, προκειμένου να εξάγονται πιο αξιόπιστα και γενικεύσιμα αποτελέσματα στον μέγιστο δυνατό βαθμό. Άλλωστε, αποτελεί ένα πολυπαραγοντικό και συστημικό ζήτημα και χρειάζεται να διαμορφωθεί μια πληρέστερη εικόνα, ώστε να μελετηθεί αν πράγματι τα στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούν οι γονείς ασκούν σημαντική επίδραση στην εμφάνιση αλεξιθυμίας στα παιδιά τους ακόμη και στην ενήλικη ζωή τους. Ως εκ τούτου, είναι πιθανό οι άνθρωποι να ευαισθητοποιηθούν ακόμη περισσότερο και να προσπαθήσουν να είναι προσεκτικοί με τις πρακτικές και τη στάση που τηρούν στην πορεία διαπαιδαγώγησης των παιδιών τους.

Κεφάλαιο 1^ο

1. Γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης

1.1. Γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης και γονικοί στόχοι

Η οικογένεια ορίζεται ως «μία ομάδα προσώπων που συνδέονται άμεσα με συγγενικές σχέσεις και τα ενήλικα μέλη της αναλαμβάνουν την ευθύνη της ανατροφής των παιδιών» (Golombok, 2015· Melli & Brown, 2008). Αυτές οι συγγενικές σχέσεις δημιουργούνται είτε μέσω των γραμμών καταγωγής που συνδέουν τους συγγενείς εξ αίματος (μητέρες, πατέρες, τέκνα, παππούδες και γιαγιάδες) είτε μέσω του γάμου (Goldenberg & Goldenberg, 2012). Ο θεσμός του γάμου καθιστά τα δύο άτομα συγγενείς μεταξύ τους (Goldenberg & Goldenberg, 2012).

Η οικογένεια αποτελεί μία φυσιολογική και πρώιμη μορφή συμβίωσης μεταξύ των ανθρώπων (Goldenberg & Goldenberg, 2012). Στηρίζεται, ιδιαίτερα, σε ειδικές βιολογικές ανάγκες, προκειμένου να διατηρηθεί το ανθρώπινο είδος και θεωρείται ως ο κυρίαρχος χώρος στοργής, στήριξης, αγάπης, συνεργασίας και διαμόρφωσης της ζωής (Golombok, 2015). Ως κοινωνικός θεσμός, η οικογένεια είναι τόσο παλιά όσο και ο άνθρωπος (Golombok, 2015). Αποτελεί την πρώτη συμβιωτική κοινότητα, τα μέλη της οποίας συνδέονται με ιδιαίτερα ισχυρούς δεσμούς, βιολογικούς και ψυχολογικούς (Goldenberg & Goldenberg, 2012). Ως εκ τούτου, διασφαλίζεται ένα κλίμα οικειότητας και συνεργασίας, το οποίο ευνοεί την ανάπτυξη αγάπης, αλληλεγγύης, αλtruισμού, συμπαράστασης, τρυφερότητας και αλληλοκατανόησης (Goldenberg & Goldenberg, 2012).

Με τα ενήλικα μέλη μιας οικογένειας, δηλαδή τους γονείς, ασχολήθηκε η Baumrind (1971, 1989), όπως κι άλλοι ερευνητές διαμορφώνοντας ορισμένους τύπους γονέων, βάσει των πρακτικών και των μεθόδων διαπαιδαγώγησης και ανατροφής που χρησιμοποιούν και εφαρμόζουν προς τα παιδιά τους μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο (Παππά, 2013). Πρόκειται για τέσσερις κύριους και βασικούς τύπους γονέων: τους αυταρχικούς, τους ανεκτικούς-επεικείς, τους ανεκτικούς-αδιάφορους και τους δημοκρατικούς γονείς (Παππά, 2013). Αυτή η τυπολογία στηρίχτηκε σε δύο διαστάσεις: στον βαθμό ανταπόκρισης και στον βαθμό απαιτήσεων (Baumrind, 2005· Παππά, 2013). Πιο συγκεκριμένα, ο βαθμός ανταπόκρισης δηλώνει την ικανότητα που έχουν οι γονείς να επιδεικνύουν αποδοχή, παρότρυνση, στήριξη και ενθάρρυνση της ανεξαρτησίας των παιδιών τους, να ενισχύουν την ατομικότητά τους και να εξυπηρετούν τις ιδιαίτερες ανάγκες των ανηλίκων (Baumrind, 2005· Παππά, 2013). Από την άλλη πλευρά, ο βαθμός απαιτήσεων αναφέρεται στην ώριμη και υπεύθυνη συμπεριφορά των παιδιών, η οποία διαμορφώνεται και διαπλάθεται σύμφωνα με τις προσδοκίες και τις απαιτήσεις των γονέων τους από εκείνα για πειθαρχία και συνέπεια (Παππά, 2013). Ο υψηλός βαθμός ανταπόκρισης εστιάζει στο παιδί και δηλώνει την αποδοχή του αλλά και τη λεκτική αλληλεπίδραση σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό (Baumrind,

2005· Παππά, 2013). Αντίθετα, ο χαμηλός βαθμός ανταπόκρισης αναφέρεται στην απόρριψη και στην ελλιπή ανταπόκριση (Παππά, 2013). Επιπλέον, ο υψηλός βαθμός απαιτήσεων αφορά στον γονέα και στην εξυπηρέτηση και ικανοποίηση των αναγκών του, στην πραγματοποίηση των προσδοκιών του και στην άσκηση ιδιαίτερα αυστηρού ελέγχου από την πλευρά του προς τα παιδιά του (Παππά, 2013). Αντίθετα, ο χαμηλός βαθμός απαιτήσεων υποδηλώνει ελλιπή εποπτεία και επίβλεψη, καθώς και άσκηση ελάχιστου ελέγχου προς τα παιδιά (Παππά, 2013).

Αρχικά, οι αυταρχικοί γονείς αποτελούν έναν τύπο γονέων, που χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό απαιτήσεων και από χαμηλό βαθμό ανταπόκρισης (Παππά, 2013). Πιο αναλυτικά, αυτοί οι γονείς ασκούν ιδιαίτερα αυστηρό έλεγχο προς τα παιδιά τους, καθώς θέτουν ακραίους και υπερβολικούς περιορισμούς, αυστηρά και απόλυτα όρια και είναι ιδιαίτερα τιμωρητικοί (Baumrind et al., 2002· Παππά, 2013). Οι τιμωρίες ενδέχεται να είναι και σωματικές, όπως το χτύπημα με κάποιο αντικείμενο, το τράβηγμα αυτιού ή το χαστούκι (Baumrind, 1997· Baumrind et al., 2002). Επιπλέον, αξιολογούν και ερμηνεύουν τη συμπεριφορά των παιδιών τους με αυστηρά κριτήρια, καθώς επίσης δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην υπακοή και πειθαρχία και επιδεικνύουν σεβασμό και υποταγή στην εξουσία (Baumrind et al., 2002· Παππά, 2013). Παράλληλα, εκφράζουν σεβασμό και θεωρούν σημαντική την παράδοση (Παππά, 2013). Επιπρόσθετα, αναγκάζουν τα παιδιά τους να ακολουθούν και να εκτελούν τις επιθυμίες και τις οδηγίες τους, χωρίς να επιχειρηματολογούν ή να εξηγούν (Παππά, 2013). Αντίθετα, επιδεικνύουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την άποψη και τη γνώμη του κοινωνικού περιβάλλοντος, γι' αυτό και βάσει του κοινωνικού ελέγχου καθοδηγούν τη συμπεριφορά των παιδιών τους (Παππά, 2013). Επιδιώκουν την πρωτιά των παιδιών τους στον τομέα με τον οποίο εκείνα ασχολούνται, καθώς και χρησιμοποιούν ως μέσο σύγκρισής τους τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να επιτύχουν και να κατορθώσουν τον στόχο (Παππά, 2013).

Έπειτα, άλλος ένας τύπος γονέων είναι οι ανεκτικοί-επιεικείς, που χαρακτηρίζονται από χαμηλό βαθμό απαιτήσεων και υψηλό βαθμό ανταπόκρισης (Baumrind, 2005· Παππά, 2013). Αυτοί οι γονείς δεν ασκούν έλεγχο, αφήνουν τα παιδιά τους ελεύθερα, ώστε να ρυθμίσουν και να διαμορφώσουν τη συμπεριφορά τους και δεν τα αναγκάζουν να ακολουθούν κανόνες προσδιορισμένους από εκείνους (Παππά, 2013). Ακόμη, χρησιμοποιούν τη λογική και όχι την ισχύ τους, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι τους αλλά παράλληλα δεν έχουν πολλές απαιτήσεις από τα παιδιά τους σε σχέση με τις εργασίες του σπιτιού και τη διατήρηση της τάξης (Παππά, 2013). Επίσης, αποδέχονται και δεν αρνούνται τις παρορμήσεις και τις επιθυμίες των παιδιών τους και μάλιστα συζητούν μαζί τους χρησιμοποιώντας επιχειρήματα και διευκρινίσεις σχετικά με τους οικογενειακούς κανόνες (Παππά, 2013).

Επιπρόσθετα, υπάρχουν και οι ανεκτικοί-αδιάφοροι γονείς, οι οποίοι διακρίνονται για τον χαμηλό βαθμό απαιτήσεων και ανταπόκρισης (Παππά, 2013). Αυτοί οι γονείς έχουν λίγες απαιτήσεις από τα παιδιά τους αλλά παράλληλα δεν ικανοποιούν τις ανάγκες τους και δεν αλληλεπιδρούν λεκτικά μαζί

τους σε τακτά χρονικά διαστήματα (Παππά, 2013). Δεν τους παρέχουν την απαραίτητη ενθάρρυνση και υποστήριξη και δεν εμπλέκονται στη ζωή των παιδιών τους (Παππά, 2013· Robinson et al., 1995). Οι αδιάφοροι γονείς αγνοούν και παραγκωνίζουν τα δικαιώματα των ανηλίκων και συνήθως τους παρέχουν μονάχα τα βασικά και απαραίτητα, όπως τροφή, ρούχα και στέγη (Παππά, 2013). Κάποιες φορές φτάνουν τα όρια της παραμέλησης επιδεικνύοντας τέτοια συμπεριφορά και προβαίνοντας σε ανάλογες πράξεις (Παππά, 2013).

Τέλος, παρατηρούνται και οι δημοκρατικοί γονείς, οι οποίοι διακρίνονται από υψηλό βαθμό απαιτήσεων και ανταπόκρισης (Baumrind, 2005· Παππά, 2013). Ασκούν έλεγχο διαθέτοντας ευελιξία και σταθερότητα (Παππά, 2013). Επιπλέον, ο έλεγχος που ασκούν στα παιδιά τους ενδέχεται να τροποποιηθεί κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες (Παππά, 2013). Παράλληλα, ενθαρρύνουν την ανεξαρτησία των παιδιών τους αλλά θέτουν περιορισμούς και όρια στη συμπεριφορά τους (Παππά, 2013· Robinson et al., 1995). Οι απαιτήσεις που έχουν από τα παιδιά τους διακρίνονται από λογική και βασίζονται στην ηλικία και στις ιδιαιτερότητές τους (Παππά, 2013). Επιπρόσθετα, συζητούν αρκετά συχνά και αλληλεπιδρούν λεκτικά με τα παιδιά τους σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό (Παππά, 2013· Robinson et al., 1995). Ακόμη, οι δημοκρατικοί γονείς χαρακτηρίζονται για τη στοργή, την τρυφερότητα, την αμεσότητα, την εγγύτητα και την οικειότητα που αποπνέουν μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο (Παππά, 2013). Επιπλέον, επιδιώκουν να ακούν τα παιδιά τους, χρησιμοποιώντας την ενεργητική και αντανάκλαστική ακρόαση ως δεξιότητες επικοινωνίας, όταν έρχονται σε επαφή μαζί τους (Παππά, 2013). Παράλληλα, εστιάζουν στην οριοθέτηση, χωρίς να αγνοούν και να παραγκωνίζουν την αξία και τη σημασία της αυτονομίας των παιδιών τους (Παππά, 2013). Επίσης, αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των παιδιών τους αλλά και τα δικά τους, ως γονέων (Παππά, 2013). Ακόμη, χρησιμοποιούν λογικά επιχειρήματα, ώστε να τεκμηριώσουν όσα αναφέρουν και μάλιστα βάσει αυτών διαπαιδαγωγούν και τα παιδιά τους (Παππά, 2013). Τέλος, επικεντρώνονται στην αξία και τη σημασία της ιεραρχίας και στην ύπαρξη ρόλων μέσα στην οικογένεια, προκειμένου να μπορεί να λειτουργήσει ομαλά και να εκπληρώσει τους σκοπούς της (Παππά, 2013).

Τα ενήλικα μέλη της εκάστοτε οικογένειας ανατρέφουν παιδιά και βασίζονται σε ορισμένους κοινούς στόχους που επιδιώκουν να επιτύχουν (Lightfoot et al., 2014). Ωστόσο, οι προσπάθειες που καταβάλλουν, προκειμένου να τους κατορθώσουν ποικίλλουν και διαφέρουν σε σημαντικό βαθμό ανάλογα με το πλαίσιο της οικογένειας, τις πολιτισμικές τους αξίες αλλά και τις αντιλήψεις και πεποιθήσεις τους για το πώς οφείλουν να συμπεριφέρονται στα παιδιά (Lightfoot et al., 2014). Σύμφωνα με τον ανθρωπολόγο Robert Le Vine, ο οποίος μελέτησε τις πρακτικές ανατροφής των παιδιών σε διάφορα πολιτισμικά πλαίσια υπάρχουν τρεις κύριοι και βασικοί στόχοι, που είναι κοινοί στους γονείς παγκοσμίως (Lightfoot et al., 2014). Αρχικά, είναι κυρίαρχος ο στόχος της επιβίωσης, σύμφωνα με τον οποίο οι γονείς αποσκοπούν να διασφαλίσουν πως τα παιδιά τους θα επιβιώσουν (Lightfoot et al., 2014). Έτσι, τους παρέχουν υγεία και προστασία (Lightfoot et al., 2014). Έπειτα, σημειώνεται ο οικονομικός

στόχος, βάσει του οποίου, οι γονείς επιθυμούν να εξασφαλίσουν ότι τα παιδιά τους θα αποκτήσουν δεξιότητες, ικανότητες και άλλα απαραίτητα και χρήσιμα εφόδια, ώστε να γίνουν οικονομικά παραγωγικοί ενήλικες στο μέλλον (Lightfoot et al., 2014). Τέλος, αναφέρεται και ο πολιτισμικός στόχος των γονέων, βάσει του οποίου επιδιώκουν να διασφαλίσουν πως τα παιδιά τους αποκτούν τις κυριότερες και βασικές πολιτισμικές αξίες της κοινότητας, στην οποία ζουν (Lightfoot et al., 2014). Σαφώς, υπάρχει ιεραρχία σε αυτούς τους στόχους για τους γονείς (Lightfoot et al., 2014). Πρωταρχική σημασία έχει η φυσική επιβίωση των παιδιών τους, καθώς μονάχα αν διασφαλιστεί αυτή, θα μπορέσουν να επικεντρωθούν στους άλλους δύο στόχους (Lightfoot et al., 2014). Θα είναι σε θέση να μεταδώσουν τις οικονομικά απαραίτητες και σημαντικές δεξιότητες αλλά και τις πολιτισμικές αξίες, οι οποίες κρίνονται αναγκαίες, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση και η εξέλιξη της οικογένειας και της υπόλοιπης κοινότητας, όπου ανατρέφονται και διαπαιδαγωγούνται (Lightfoot et al., 2014).

Ο Le Vine κατέληξε στο ότι ο τρόπος που οι γονείς ανατρέφουν και μεγαλώνουν τα παιδιά τους αποδεικνύει σε ποιον βαθμό απειλούνται και «κινδυνεύουν» αυτοί οι τρεις στόχοι από το τοπικό περιβάλλον και πλαίσιο (Lightfoot et al., 2014). Λόγου χάρι, σε περιοχές, όπου υπάρχουν υψηλά ποσοστά θνησιμότητας οι γονικές πρακτικές φροντίδας των παιδιών μοιάζουν πολύ μεταξύ τους (Lightfoot et al., 2014). Σε περιοχές, όπως η Λατινική Αμερική και η Αφρική υπάρχει απειλή για την επιβίωση των παιδιών, γεγονός που οδηγεί τους γονείς να κρατούν τα βρέφη πάνω στο σώμα τους, να τα θηλάζουν αρκετά συχνά και να ανταποκρίνονται άμεσα στο κλάμα τους (Lightfoot et al., 2014· Seay et al., 2014). Κάτω από τέτοιες συνθήκες οι γονείς δεν ενδιαφέρονται τόσο για τη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών τους, όπως το να τους προκαλέσουν ευχάριστα συναισθήματα (Lightfoot et al., 2014). Σε αντίθετη περίπτωση, σε περιοχές, όπου η επιβίωση δεν απειλείται σε τόσο έντονο και μεγάλο βαθμό, οι γονείς επικεντρώνονται στο να προωθήσουν και να εξασφαλίσουν την οικονομική επιτυχία των παιδιών τους για το μέλλον (Lightfoot et al., 2014). Για παράδειγμα, σε βιομηχανικές κοινωνίες ο ρόλος της εκπαίδευσης θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός, προκειμένου να μπορεί κάποιος να επιβιώσει με αξιοπρέπεια και άνεση (Lightfoot et al., 2014). Επομένως, οι γονείς προσπαθούν να ενισχύσουν τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών τους και να υποστηρίξουν τη σχολική ετοιμότητά τους στον μέγιστο δυνατό βαθμό (Lightfoot et al., 2014). Ως εκ τούτου, υπάρχει καθολικότητα των γονικών στόχων αλλά παράλληλα διαφέρει η ιεραρχία τους στα διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα (Lightfoot et al., 2014).

Συνεπώς, το στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετείται από τον κάθε γονέα, βάσει των γονικών στόχων που θέτει, ποικίλει από περιβάλλον σε περιβάλλον κι δέχεται επίδραση από διαφορετικούς παράγοντες.

1.2. Παράγοντες διαμόρφωσης του γονεϊκού στυλ

Σύμφωνα με τους γονικούς στόχους, οι γονικές πρακτικές ποικίλουν και δεν παραμένουν αμετάβλητες σε κάθε οικογενειακό πλαίσιο παγκοσμίως (Lightfoot et al., 2014). Πρωτίστως, το τοπικό περιβάλλον και πλαίσιο αποτελεί κρίσιμο παράγοντα που επηρεάζει την ιεραρχία των γονικών στόχων και κατ' επέκταση τα γονικά στυλ που εφαρμόζουν οι γονείς για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους (Lightfoot et al., 2014). Λόγου χάρη, σύμφωνα με τους Broody και Murry (2001), γίνονται εύκολα αντιληπτές οι αυταρχικά υπερπροστατευτικές γονικές πρακτικές, οι οποίες εφαρμόζονται από τις μοναχικές Αφρο-Αμερικανίδες μητέρες (Lightfoot et al., 2014). Πιο συγκεκριμένα, αυτού του είδους οι γονικές πρακτικές διακρίνονται για τον υψηλό γονικό έλεγχο, τον σωματικό περιορισμό και τις τιμωρίες αλλά και παράλληλα για την ιδιαίτερα μεγάλη στοργή και τρυφερότητα (Lightfoot et al., 2014). Μάλιστα, η αυταρχικά υπερπροστατευτική γονική πρακτική εφαρμόζεται σε μεγαλύτερο βαθμό από μητέρες που ζουν σε αστικές περιοχές παρά σε αγροτικές και διαθέτουν καλύτερη εκπαίδευση και μόρφωση (Akurathi, 2022· Chao, 2000· Hadjicharalambous & Demetriou, 2020· Lightfoot et al., 2014). Σύμφωνα με τη μελέτη του Le Vine, φαίνεται πως αυτή η γονική πρακτική με τη μείξη ελέγχου και τρυφερότητας, αποτελεί μια αντίδραση προστασίας απέναντι στις κοινωνικές και φυσικές απειλές που συναντούν τα παιδιά τους στις πόλεις ή σε κεντρικές γειτονιές (Lightfoot et al., 2014). Ως εκ τούτου, οι μητέρες που διαθέτουν καλύτερη εκπαίδευση ενδέχεται να έχουν υψηλότερες προσδοκίες και φιλοδοξίες για τα παιδιά τους, με αποτέλεσμα να ασκούν ιδιαίτερα υψηλό έλεγχο στη συμπεριφορά τους (Chao, 2000· Lightfoot et al., 2014). Απώτερος σκοπός τους είναι να διασφαλίσουν πως εκείνα πράττουν όσα χρειάζεται, για να επιτύχουν στη ζωή τους (Lightfoot et al., 2014). Αντίστοιχα, στη Φινλανδία, όπου οι γονείς εστιάζουν περισσότερο σε «γυναικεία» στοιχεία και αξίες παρά σε «αντρικά», δίνεται έμφαση στην ενσυναίσθηση, στον αλτρουισμό, στο ενδιαφέρον για τον συνάνθρωπο και στην καλή ποιότητα ζωής (Lightfoot et al., 2014). Αντίθετα, σε ανδροκρατούμενες κοινωνίες, όπως στις Η.Π.Α και στην Κίνα, βρίσκονται στο επίκεντρο αξίες και ιδεώδη, όπως η επιτυχία, ο ανταγωνισμός και το επίτευγμα (Laukkanen et al., 2014). Βάσει, λοιπόν, αυτών των προτύπων οι γονείς υιοθετούν τα στυλ ανατροφής και διαπαιδαγώγησης (Laukkanen et al., 2014).

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με μελέτη που διεξήχθη στην Κωνσταντινούπολη αναφορικά με τη συσχέτιση γονικού στυλ και συζυγικής αρμονίας και ομαλότητας, βρέθηκε πως οι καλές σχέσεις του ζευγαριού συσχετίζονται θετικά με την υιοθέτηση δημοκρατικού στυλ διαπαιδαγώγησης (Sevinc & Garip, 2010). Αντίθετα, έχουν αρνητική συσχέτιση με την εφαρμογή αυταρχικού και ανεκτικού-αδιάφορου γονεϊκού τύπου (Sevinc & Garip, 2010). Επιπλέον, το γονικό στυλ διαπαιδαγώγησης επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από ορισμένα χαρακτηριστικά των παιδιών, όπως είναι η ηλικία και κάποιες διαγνωσμένες διαταραχές (Riany et al., 2017· Sinha et al., 2016· Woolfson & Grant, 2006). Λόγου χάρη, έχει βρεθεί πως οι γονείς παιδιών με διαταραχή αυτιστικού φάσματος είναι περισσότερο υποστηρικτικοί

από τους αντίστοιχους των τυπικώς αναπτυσσόμενων παιδιών (Eun et al., 2018· Heider et al., 2006· Woolfson & Grant, 2006). Μάλιστα, στην ηλικία των τριών ετών και κάτω οι γονείς ασπάζονται ένα υποστηρικτικό και ανεκτικό-επιεικές στυλ ανατροφής, ενώ όσο μεγαλώνουν τα παιδιά επικρατεί ένα ευρύτερο φάσμα γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης (Woolfson & Grant, 2006). Συμπληρωματικά, η ιδιοσυγκρασία του παιδιού θεωρείται σημαντική, αφού στην περίπτωση που είναι δύσκολη σε μικρή ηλικία οι γονείς προσπαθούν να είναι ανεκτικοί-επιεικές και να την αντιμετωπίσουν (Eun et al., 2018· Heider et al., 2006· Woolfson & Grant, 2006). Ωστόσο, όσο τα παιδιά τους μεγαλώνουν η ανεκτικότητα και η επιείκεια περιορίζονται, εφόσον γίνεται αντιληπτό πως η ιδιοσυγκρασία εξακολουθεί να είναι δύσκολη παρά τις επίμονες προσπάθειες που εκείνοι καταβάλλουν (Woolfson & Grant, 2006). Επομένως, η έντονα αρνητική συναισθηματικότητα των ανηλίκων και η απουσία ενεργητικότητας συσχετίζονται θετικά με την υιοθέτηση αυταρχικού στυλ, εφόσον ασκείται ακραίος και αυστηρός έλεγχος, ενώ η θετική οπτική των πραγμάτων και η ενεργητικότητα των παιδιών συνδέεται άμεσα με το δημοκρατικό στυλ διαπαιδαγώγησης (Woolfson & Grant, 2006). Παράλληλα, η ιδιοσυγκρασία και η ψυχοπαθολογία των ίδιων των γονέων σχετίζεται με την υιοθέτηση ορισμένων στυλ διαπαιδαγώγησης, καθώς ενδεικτικά οι μητέρες που εκδηλώνουν καταθλιπτικά συμπτώματα συνηθίζουν να υιοθετούν αυταρχικό ή αδιάφορο στυλ ανατροφής των παιδιών τους (Laukkanen et al., 2014). Συμπληρωματικά, οι κοινωνικές αλλαγές ενδέχεται να επιδράσουν στον χρόνο και στον τρόπο που οι γονείς προσεγγίζουν και αλληλεπιδρούν με τα παιδιά τους (Gottman, 2011). Λόγου χάρη, τις τελευταίες δεκαετίες το πραγματικό εισόδημα έχει μειωθεί, με αποτέλεσμα οι ενήλικες να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στον εργασιακό τους χώρο, για να καταφέρουν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες της οικογένειας (Gottman, 2011). Ωστόσο, περιορίζεται ο χρόνος που είναι διαθέσιμοι και πρόθυμοι να αλληλεπιδράσουν και να συζητήσουν με τα παιδιά τους, πράγμα που άμεσα επηρεάζει το στυλ ανατροφής που υιοθετούν (Gottman, 2011). Επιπρόσθετα, ο αριθμός των παιδιών στην οικογένεια αποτελεί παράγοντα που ενδέχεται να ασκεί επίδραση στο στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούν οι δύο γονείς (Alidosti et al., 2016· Azkeskin et al, 2013).

Επιπλέον, τα στυλ ανατροφής που υιοθετούνται διαπνέονται από τις πεποιθήσεις, τις αντιλήψεις και τα πρότυπα που διαθέτουν οι ίδιοι οι γονείς (Shahsavari, 2012). Έτσι, διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο οι σκοποί και οι στόχοι των γονέων, όπως η ηθική και πνευματική μόρφωση των παιδιών, η αναγνώριση, η καλλιέργεια και η ανάπτυξη των ταλέντων και των κλίσεών τους και η εξοικείωση με τους κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες και τα πρότυπα συμπεριφοράς (Shahsavari, 2012). Επομένως, το γονεϊκό στυλ συνιστά τον τρόπο κατά τον οποίο οι γονείς επιχειρούν να ασκήσουν έλεγχο στα παιδιά τους και κατ' επέκταση να συμβάλουν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, στην ανάπτυξη και στη συμπεριφορά τους (Shahsavari, 2012). Συμπληρωματικά, σύμφωνα με την Baumrind (1991), στις περισσότερες οικογένειες οι μητέρες αναλαμβάνουν περισσότερο την υποστήριξη, τη φροντίδα και την τρυφερότητα προς τα παιδιά τους, ενώ οι πατεράδες τείνουν να ασκούν έλεγχο και να επιδιώκουν την πειθαρχία και την

τάξη (Simons & Conger, 2007). Γίνεται αντιληπτό πως σε αυτόν τον ισχυρισμό αντανακλώνται οι παραδοσιακές θέσεις των δύο φύλων μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο, όπως ίσχυαν στη σύγχρονή της εποχή (Simons & Conger, 2007).

Οι μητέρες συνηθίζουν να υιοθετούν το δημοκρατικό ή το ανεκτικό-επιεικές στυλ, ενώ οι πατέρες το αυταρχικό, εφόσον δίνουν έμφαση στον υπερβολικό έλεγχο, στην τιμωρία και στις λεκτικές προειδοποιήσεις (Conrade & Ho, 2001). Παρόλα αυτά, ενδεχομένως, οι πατέρες εφαρμόζουν το ανεκτικό-επιεικές στυλ προς τα παιδιά τους, όταν εκείνα βρίσκονται στην προσχολική ηλικία, διότι τείνουν να αδιαφορούν για την αποκλίνουσα και ιδιότροπη συμπεριφορά τους (Conrade & Ho, 2001). Από την άλλη πλευρά, ίσως οι μητέρες καθίστανται περισσότερο δημοκρατικές με τις κόρες τους παρά με τους γιους τους, καθώς συνηθίζουν να συζητούν και να διαπραγματεύονται για ποικιλία ζητημάτων που τις απασχολούν (Conrade & Ho, 2001). Παρόλα αυτά, με τους γιους είναι ανεκτικές-επιεικές, διότι στην περίπτωση συγκρούσεων μεταξύ των παιδιών εκείνες παρεμβαίνουν, προκειμένου να τους υποστηρίξουν (Conrade & Ho, 2001· Talib et al., 2011· Vyas & Bano, 2016). Επιπρόσθετα, τα αγόρια δέχονται τιμωρητικές πρακτικές σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι τα κορίτσια μέσα στην οικογένεια και μάλιστα οι πατέρες τείνουν να είναι περισσότερο αυταρχικοί μαζί τους (Conrade & Ho, 2001· Talib et al., 2011· Vyas & Bano, 2016). Συνεπώς, τονίζεται πως σημαντικό ρόλο στην επιλογή του γονεϊκού στυλ που υιοθετείται διαδραματίζει το φύλο τόσο του κάθε γονέα όσο και των παιδιών τους (Conrade & Ho, 2001). Ωστόσο, χρειάζεται να δίνεται έμφαση και στο πώς εκλαμβάνουν οι ίδιοι οι ανήλικοι τις πρακτικές των γονέων τους και πώς τις εκφράζουν στις αυτοαναφορές τους (Conrade & Ho, 2001).

Συνοψίζοντας, όλοι αυτοί οι παράγοντες αλληλεπιδρούν και αλληλοσυμπληρώνονται, προκειμένου να γίνει η επιλογή κάποιου γονεϊκού στυλ από τον εκάστοτε γονέα. Σαφώς, δεν είναι δυνατό να ληφθούν υπόψη μεμονωμένοι παράγοντες για την πρόβλεψη του γονεϊκού τύπου που θα υιοθετηθεί από τον κάθε γονέα, διότι ελλοχεύει ο κίνδυνος γενίκευσης και εξαγωγής εσφαλμένων συμπερασμάτων.

Κεφάλαιο 2^ο

2. Η έννοια των συναισθημάτων και της αλεξίθυμίας

2.1. Χαρακτηριστικά των συναισθημάτων, συναισθηματική ωριμότητα και ικανότητα

Στην καθημερινή ζωή γίνεται συχνά αναφορά για συναισθήματα, όπως είναι ο θυμός, η θλίψη και η χαρά, τα οποία προκύπτουν από βιώματα και εμπειρίες (Cabanac, 2002· Rolls, 2005). Παρόλα αυτά, σε περίπτωση που εξεταστεί λεπτομερώς το πώς πραγματικά νοιώθουν οι άνθρωποι ένα συναίσθημα, φαίνεται πως πρόκειται για μια ιδιαίτερα σύνθετη διαδικασία (Rolls, 2005). Ορισμένοι αναπτυξιολόγοι όρισαν κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα, ώστε να προσδιορίσουν το *συναίσθημα* (Cabanac, 2002· Rolls, 2005). Αρχικά, επισημάνθηκε η σωματική πλευρά, εφόσον τα συναισθήματα συνδέονται με την

πρόκληση διακριτών σωματικών αντιδράσεων, όπως είναι οι αλλαγές στους παλμούς της καρδιάς, οι αναπνοές και οι ορμονικές λειτουργίες (Scarantino & De Sousa, 2018). Έπειτα, αναφέρθηκε η επικοινωνιακή λειτουργία, καθώς τα συναισθήματα εκφράζουν στους άλλους ανθρώπους τις εσωτερικές καταστάσεις που αισθάνεται κάποιος, μέσω των εκφράσεων του προσώπου, της στάσης του σώματος, της εκφοράς διαφόρων ήχων κι άλλων μορφών συμπεριφοράς (Rolls, 2005). Παράλληλα, γίνεται λόγος για τη γνωστική πλευρά, επειδή τα συναισθήματα που νοιώθουν οι άνθρωποι εξαρτώνται από τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούν και ερμηνεύουν όσα συμβαίνουν στην καθημερινότητά τους (Scarantino & De Sousa, 2018). Τέλος, δίνεται έμφαση και στην πλευρά δράσης, διότι τα συναισθήματα συνιστούν πηγή δράσης (Scarantino & De Sousa, 2018). Πιο συγκεκριμένα, όταν κάποιος γεγονός προκαλεί στον άνθρωπο χαρά, εκείνος γελάει ή κλαίει ή και τα δύο ταυτόχρονα (Lightfoot et al., 2014). Αντιθέτως, όταν κυριαρχεί ο φόβος για κάτι ο άνθρωπος αποτραβιέται και απομακρύνεται (Lightfoot et al., 2014).

Συνεπώς, το συναίσθημα ορίζεται ως μια συναισθηματική κατάσταση που συμπεριλαμβάνει ορισμένες διακριτές αντιδράσεις του σώματος αλλά και γνωστικές αξιολογήσεις, οι οποίες προσφέρουν κίνητρα για δράση (Denham et al., 2003). Παρόλα αυτά, ούτε με τη χρήση αυτού του ορισμού δεν εκφράζεται η πολυπλοκότητα του φαινομένου, με αποτέλεσμα να μην είναι επαρκής (Denham et al., 2003). Λόγου χάρι, τα συναισθήματα μπορούν να διαφοροποιηθούν ως προς την έντασή τους και μάλιστα ορισμένες φορές ενδέχεται να είναι ανάμεικτα, όπως η χαρά και η θλίψη, που αισθάνονται κάποιοι γονείς, όταν αποχωρίζονται τα τέκνα τους, ώστε να φοιτήσουν στο Πανεπιστήμιο (Denham et al., 2003). Η κατάσταση γίνεται ακόμη πιο περίπλοκη, εφόσον ο κάθε άνθρωπος χρησιμοποιεί διαφορετικούς τρόπους, για να ελέγξει την εμφάνιση τόσο των δικών του συναισθημάτων όσο και των προσώπων που βρίσκονται στον περίγυρό του (Denham et al., 2003). Λόγου χάρι, στην περίπτωση που ένας μεγαλύτερος ηλικιακά αδελφός προσπαθεί να καθησυχάσει τη μικρή αδελφή του με κάποιο παιχνίδι φαίνεται πως επιχειρεί να ελέγξει τα συναισθήματά της (Denham et al., 2003). Αυτά αναφέρονται στη λεγόμενη *ρύθμιση συναισθημάτων* διότι δηλώνεται ο τρόπος που οι άνθρωποι ενεργούν, ώστε να προσαρμόσουν ή να ελέγξουν τα συναισθήματά τους (Lightfoot et al., 2014).

Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτό γίνεται αναφορά, μεταξύ άλλων, και στη *συναισθηματική ωριμότητα* (Joy & Mathew, 2018). Ο όρος *ωριμότητα* αναφέρεται σε μια ιδιαίτερα σημαντική φάση της ανάπτυξης ενός οργανισμού, όπως είναι ο άνθρωπος (Alexander, 1950· Joy & Mathew, 2018). Πιο συγκεκριμένα, η ωριμότητα επιτυγχάνεται, όταν η ατομική ανάπτυξη του ανθρώπου ολοκληρώνεται, με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να αναπαραχθεί (Joy & Mathew, 2018). Ο ίδιος όρος χρησιμοποιείται και στον κλάδο της Ψυχολογίας, που αφορά στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου, η οποία συνδέεται σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό με τη βιολογική και ψυχολογική ωρίμανση (Joy & Mathew, 2018).

Όσον αφορά στη *συναισθηματική ωριμότητα*, ένας άνθρωπος χαρακτηρίζεται για την ικανότητά του να εξωτερικεύει την αγάπη και το ενδιαφέρον του για τους άλλους ανθρώπους και να διακατέχεται

από αλτρουισμό (Joy & Mathew, 2018). Πιο αναλυτικά, αφορά στην ικανότητα του ατόμου να αξιολογεί και να κρίνει σε ρεαλιστικό βαθμό τα όρια κάποιου άλλου στο περιβάλλον του (Joy & Mathew, 2018). Ένας ώριμος άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να ανταπεξέρχεται σε συνθήκες που επικρατούν στον περίγυρό του και σε καταστάσεις που απασχολούν και προβληματίζουν τον ίδιο (Joy & Mathew, 2018).

Επιπρόσθετα, αρκετές φορές δίνεται έμφαση και στη *συναισθηματική ικανότητα* ενός ανθρώπου, η οποία απαιτεί την ύπαρξη ανθεκτικότητας και αυτοαποτελεσματικότητας (Saarni, 1999). Κάποιο άτομο θεωρείται συναισθηματικά ικανό, στην περίπτωση που μπορεί να επιδείξει αυτοαποτελεσματικότητα σε κοινωνικές συναναστροφές, που προκαλούν διαφορετικά συναισθήματα (Saarni, 1999). Η εκάστοτε συναισθηματική απόκριση του ανθρώπου μπορεί να ερμηνευτεί βάσει του πλαισίου, στο οποίο παρατηρείται (Boyatzis et al. 1999· Saarni, 1999). Πιο συγκεκριμένα, λαμβάνονται υπόψη τόσο τα πολιτισμικά μηνύματα, τα ερεθίσματα και οι αξίες, που το κάθε άτομο έχει λάβει για τις κοινωνικές συναναστροφές και για τις σχέσεις με τον περίγυρό του όσο και ο αυτοπροσδιορισμός του (Saarni, 1999).

Συνεπώς, η συναισθηματική ικανότητα κρίνεται ως σύνθετος όρος, καθώς συνδέεται και εξαρτάται από ποικίλες πτυχές, όπως είναι η ανθεκτικότητα και η αυτοαποτελεσματικότητα (Saarni, 1999). Στο ίδιο πλαίσιο εξετάζεται και ο όρος *Συναισθηματική Νοημοσύνη* ως χαρακτηριστικό κάθε ανθρώπου (Matthews et al., 2004).

2.2. Συναισθηματική Νοημοσύνη

Σύμφωνα με τον ισχυρισμό των Salovey και Mayer (1990), η *συναισθηματική νοημοσύνη* είναι μια μορφή κοινωνικής νοημοσύνης, η οποία περιλαμβάνει την ικανότητα του ανθρώπου να ελέγχει και να ρυθμίζει τα δικά του συναισθήματα αλλά και των άλλων ατόμων στο περιβάλλον του, καθώς επίσης να τα αναγνωρίζει (Matthews et al., 2004· Salovey & Grewal, 2005). Παράλληλα, αφορά στην ικανότητά του να κατευθύνει τον τρόπο που σκέφτονται, πράττουν και συμπεριφέρονται οι υπόλοιποι άνθρωποι στον περίγυρό του (Matthews et al., 2004· Salovey & Grewal, 2005). Η συναισθηματική νοημοσύνη σχετίζεται με τη λεκτική ή μη έκφραση των συναισθημάτων, με τη συχνότητα και την έντασή τους αλλά και με τον τρόπο που αποκρίνονται συναισθηματικά τα άτομα στο εκάστοτε πλαίσιο, προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά κάποια προβληματική κατάσταση (Matthews et al., 2004· Salovey & Grewal, 2005).

Όμως, ο κάθε άνθρωπος επεξεργάζεται με διαφορετικούς τρόπους τις πληροφορίες και τα ερεθίσματα που λαμβάνει από το άμεσο περιβάλλον του (Mayer & Salovey, 1993). Μάλιστα, ορισμένα νοητικά προβλήματα περιλαμβάνουν συναισθηματικά ερεθίσματα και πληροφορίες, οι οποίες χρειάζεται να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από το άτομο που τα δέχεται (Mayer & Salovey, 1993· Salovey &

Grewal, 2005). Αυτή η διαδικασία επεξεργασίας τηρεί διαφορετική πορεία από εκείνη που ακολουθείται για τα μη συναισθηματικά μηνύματα και ερεθίσματα (Mayer & Salovey, 1993). Ωστόσο, ορισμένες φορές ο όρος «συναισθηματική νοημοσύνη» αντικαθίσταται από τον όρο «συναισθηματική ικανότητα» (Mayer & Salovey, 1993).

Συμπληρωματικά, βάσει του ισχυρισμού των Thorndike και Stein (1937), ο όρος *κοινωνική νοημοσύνη* αφορά στην ικανότητα του ανθρώπου να αναγνωρίζει, να διαχειρίζεται και να κατευθύνει τις συμπεριφορές και τα συναισθήματα του περίγυρού του, αλλά και να δραστηριοποιείται με σύνεση στις κοινωνικές συναναστροφές του (Mayer & Salovey, 1993). Συνεπώς, συχνά συγχέεται η κοινωνική με την συναισθηματική νοημοσύνη (Mayer & Salovey, 1993). Η συναισθηματική νοημοσύνη αντικατοπτρίζει πληθώρα αξιών και συνηθειών ενός πολιτισμικού πλαισίου (Matthews et al., 2004). Πιο συγκεκριμένα, ο όρος αυτός ενδέχεται να δίνει έμφαση στην αξία των μη νοητικών ικανοτήτων και στα γνωρίσματα της προσωπικότητάς που βοηθούν τον άνθρωπο να επιτύχει στη ζωή του (Matthews et al., 2004). Σε αυτήν την κατηγορία ικανοτήτων και γνωρισμάτων ανήκουν η αναγνώριση και κατανόηση των συναισθημάτων, η ενσυναίσθηση, η ρύθμιση των συναισθημάτων, καθώς επίσης η προσαρμοστική αντιμετώπιση και ρύθμιση (Matthews et al., 2004· Salovey & Grewal, 2005). Ωστόσο, δεν αρκούν αυτά τα χαρακτηριστικά, προκειμένου να επέλθει η επιτυχία στη ζωή ενός ανθρώπου αλλά επιδρούν κι άλλοι παράγοντες σε αυτό (Matthews et al., 2004). Ενδεικτικά κάποιοι τέτοιοι παράγοντες είναι οι κοινωνικές ικανότητες, η συναισθηματική ρύθμιση και η ευαισθησία, η πρακτική νοημοσύνη αλλά και η παρακίνηση (Matthews et al., 2004). Ακόμη, η συναισθηματική νοημοσύνη επικεντρώνεται στην προσωπικότητα του ανθρώπου αλλά και σε κάποιες διαστάσεις του αυτοελέγχου του, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητάς του να μπορεί να καθυστερεί το αίσθημα ικανοποίησης και ευαρέσκειας, καθώς επίσης να ανέχεται πιθανή ματαίωση αλλά και να ρυθμίζει τις ενδεχόμενες παρορμήσεις του, διαθέτοντας αυτοπειθαρχία (Matthews et al., 2004· Salovey & Grewal, 2005).

Πιο συγκεκριμένα, οι ικανότητες που συμπεριλαμβάνονται στον όρο *συναισθηματική νοημοσύνη* αφορούν τέσσερις διαστάσεις (Πλατσίδου, 2004· Salovey & Grewal, 2005). Αρχικά, γίνεται λόγος για την αναγνώριση και την αντίληψη συναισθημάτων, εφόσον ο άνθρωπος διαθέτει την ικανότητα να αναγνωρίζει τα δικά του συναισθήματα αλλά και των άλλων ατόμων στο περιβάλλον του, τα οποία παρατηρούνται στην έκφραση του προσώπου, στον τόνο και την ένταση της φωνής, στις χειρονομίες και στις κινήσεις του σώματος (Πλατσίδου, 2004). Έπειτα, δίνεται έμφαση στην αφομοίωση των συναισθημάτων, στον τρόπο σκέψης, καθώς το άτομο είναι σε θέση να παράγει ή να ανασύρει τα απαραίτητα συναισθήματα, που ενισχύουν τη σκέψη και μπορεί να προβληματίζεται βάσει αυτών (Πλατσίδου, 2004). Πρόκειται για την ικανότητα του ατόμου να επεξεργάζεται συναισθηματικές πληροφορίες (Πλατσίδου, 2004). Λόγου χάρη, κάποιος δηλώνει : «απόψε είμαι χαρούμενος», το οποίο επιδρά στη γνωστική κατάστασή του: «απόψε νοιώθω ικανός και λειτουργικός», ενισχύοντας τη

διαδικασία της σκέψης του (Πλατσίδου, 2004). Στη συνέχεια, αναφέρεται η κατανόηση των συναισθημάτων, που αφορά στην ικανότητα του ανθρώπου να κατανοεί τα πιο σύνθετα συναισθήματα αλλά και τις συναισθηματικές αντιδράσεις που προκαλούνται αλυσιδωτά, τον τρόπο, δηλαδή, που ένα συναίσθημα πυροδοτεί κάποιο άλλο (Πλατσίδου, 2004). Προϋπόθεση αυτής της ικανότητας είναι η πραγματοποίηση γνωστικής επεξεργασίας των συναισθημάτων και μάλιστα αυτή συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην κατανόηση των διαπροσωπικών σχέσεων (Πλατσίδου, 2004). Τέλος, επισημαίνεται η διαχείριση των συναισθημάτων, εφόσον το άτομο διαθέτει την ικανότητα να διαχειρίζεται τα δικά του συναισθήματα αλλά και των υπόλοιπων στο περιβάλλον του (Mayer et al., 2016· Πλατσίδου, 2004). Αυτό συμβαίνει με τέτοιο τρόπο, με σκοπό κάποιος να αντιλαμβάνεται τι ελλοχεύει πίσω από ένα συναίσθημα και να αναζητά τους πιο κατάλληλους τρόπους, για να αντιμετωπίζει αρνητικά συναισθήματα, όπως τη θλίψη, το άγχος, την ανησυχία, τον φόβο και τον θυμό και να παραμένει λειτουργικός (Πλατσίδου, 2004).

Επιπρόσθετα, δόθηκε ορισμός για τη συναισθηματική νοημοσύνη και από τον Goleman (1995), ο οποίος αναφέρεται στην ικανότητα του ανθρώπου να παρακινεί τη συμπεριφορά άλλων ατόμων στον περίγυρό του και στην επιμονή του, να αντιμετωπίζει τις ματαιώσεις που αναδύονται στην καθημερινότητά του (Matthews et al., 2004· Mayer et al., 2016). Πιο συγκεκριμένα, αφορά στην ικανότητα του ατόμου, να ελέγχει τις παρορμήσεις του αλλά και να καθυστερεί το αίσθημα ευαρέσκειας και ικανοποίησής του (Matthews et al., 2004· Mayer et al., 2016). Επίσης, ο άνθρωπος να είναι σε θέση να ρυθμίζει τη διάθεση του περίγυρού του και να συμμερίζεται (Matthews et al., 2004).

Στο συγκεκριμένο μοντέλο του Goleman οι ικανότητες της συναισθηματικής νοημοσύνης κυμαίνονται σε πέντε διαστάσεις, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν 25 δεξιότητες (Mayer et al., 2016· Πλατσίδου, 2004). Αυτές αφορούν στη γνώση και στη διαχείριση των συναισθημάτων, στην παρότρυνση του εαυτού, στην αναγνώριση συναισθημάτων στους άλλους ανθρώπους και στη διαχείριση των διαπροσωπικών σχέσεων (Mayer et al., 2016· Πλατσίδου, 2004). Ως εκ τούτου, η συναισθηματική νοημοσύνη συνιστά μια ολοκληρωμένη δομή, από την οποία απορρέει η συναισθηματική επάρκεια του κάθε ανθρώπου (Mayer et al., 2016· Πλατσίδου, 2004). Η συναισθηματική επάρκεια αφορά στην ικανότητα που διαθέτει ο άνθρωπος, να επιτυγχάνει υψηλή απόδοση σε αυτό με το οποίο καταπιάνεται και μάλιστα βάσει του Goleman, (1988) πρόκειται για μια επίκτητη έννοια (Mayer et al., 2016· Πλατσίδου, 2004). Επομένως, η συναισθηματική νοημοσύνη και ικανότητα έχει βρεθεί στο επίκεντρο αρκετές φορές, καθώς έχουν προσπαθήσει να την αποσαφηνίσουν ως έννοια (Πλατσίδου, 2004). Όμως, χρειάζεται να γίνουν γνωστοί και οι παράγοντες που εμπλέκονται και επιδρούν στην καλλιέργεια και διαμόρφωσή της, ώστε να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο διαπαιδαγώγησης και ανατροφής κάθε ανθρώπου από πολύ μικρή ηλικία (Mayer et al., 2016).

2.2.1. Παράγοντες διαμόρφωσης συναισθηματικής νοημοσύνης και ικανότητας

Η συναισθηματική νοημοσύνη και επάρκεια ενός ανθρώπου δέχεται επίδραση από μια πληθώρα παραγόντων (Denham et al., 2007). Αρχικά, σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση συναισθηματικής ικανότητας διαδραματίζουν τα προσωπικά χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού (Denham et al., 2007). Λόγου χάρι, κάποια ανήλικα άτομα διαθέτουν τη δυνατότητα για ανώτατες γνωστικές και λεξιλογικές ικανότητες, με τις οποίες επεξεργάζονται και αντιλαμβάνονται τον κόσμο και μάλιστα τα συναισθήματα που αναδύονται μέσα σε αυτό το πλαίσιο (Al-Elaimat et al., 2018· Denham et al., 2007). Συνεπώς, εξωτερικεύουν τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις προθέσεις τους αλληλεπιδρώντας με τον περίγυρό τους (Denham et al., 2007). Παράλληλα, ίσως θέτουν ερωτήσεις, ώστε να κατανοήσουν τα συναισθήματα των υπολοίπων και να μπορούν να ανταποκρίνονται βάσει αυτών (Denham et al., 2007). Ακόμη, οι προδιαθέσεις των ατόμων, όπως η ιδιοσυγκρασία επηρεάζει τον τρόπο που εκείνα χρησιμοποιούν, για να εκφράσουν και να επικοινωνήσουν όσα αισθάνονται (Denham et al., 2007). Ενδεχομένως, ορισμένα άτομα που δυσφορούν και έχουν έντονη αρνητική συναισθηματική κατάσταση θεωρούν αναγκαίο να ρυθμίσουν και να διαχειριστούν τα συναισθήματά τους, παρόλο που ταυτόχρονα είναι αρκετά δύσκολο για εκείνα (Denham et al., 2007). Ως εκ τούτου, καταβάλλουν προσπάθεια να αγνοήσουν και να παραγκωνίσουν τις περισσότερο έντονες συναισθηματικές εμπειρίες (Denham et al., 2007). Αντιθέτως, τα ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά των ανθρώπων που τους επιτρέπουν να εστιάζουν σε ευχάριστες σκέψεις και συναισθήματα παραγκωνίζοντας με ευελιξία τις προβληματικές καταστάσεις τους βοηθούν να ελέγχουν και να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους, ακόμα κι αν εκείνα είναι έντονα (Denham et al., 2007).

Συμπληρωματικά, η ηλικία του κάθε ατόμου αποτελεί ακόμη έναν παράγοντα που ασκεί επίδραση στην καλλιέργεια της συναισθηματικής του ικανότητας (Gottman, 2011). Τα βρέφη από την ημέρα που γεννιούνται έχουν την ικανότητα να αντιλαμβάνονται και να αναγνωρίζουν τα συναισθηματικά μηνύματα που δέχονται από τους γονείς τους και από το άμεσο περιβάλλον τους (Gottman, 2011). Συνεπώς, χρειάζεται η προσοχή και η ευαισθητοποίηση όσων αναλαμβάνουν τη φροντίδα του παιδιού, ώστε εκείνο να αναπτύξει τις ικανότητες ρύθμισης των συναισθημάτων του και να χαλαρώνει μόνο του, όπως με το πιπίλισμα του δαχτύλου του (Gottman, 2011). Σε αυτήν την περίπτωση η ύπαρξη ισχυρού δεσμού μεταξύ της ανταπόκρισης των γονέων και της συναισθηματικής νοημοσύνης και ικανότητας των παιδιών είναι απαραίτητη και σημαντική (Gottman, 2011).

Επιπλέον, το φύλο του ατόμου ενδέχεται να επηρεάζει τη συναισθηματική του ικανότητα (Ahmad et al., 2009· Brody & Hall, 2008). Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με τη διαχείριση των συναισθημάτων έχει βρεθεί πως το γυναικείο φύλο επιδεικνύει μεγαλύτερο έλεγχο σε περιπτώσεις θυμού και απέχθειας, ενώ το αντρικό είναι σε θέση να αντισταθεί στον φόβο και σε απρόσμενες και δύσκολες

καταστάσεις (Ahmad et al., 2009· Brody & Hall, 2008). Επιπλέον, οι γυναίκες συνήθως προβληματίζονται έντονα, όταν βρίσκονται σε μελαγχολική διάθεση, ενώ σε κατάσταση θυμού εφευρίσκουν τρόπους να αποσπάσουν την προσοχή τους και να ηρεμήσουν (Brody & Hall, 2008). Συμπληρωματικά, οι γυναίκες έχουν την τάση να εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους μπροστά σε περισσότερους ανθρώπους, ενώ οι άντρες τα εκφράζουν κυρίως στο οικείο περιβάλλον τους (Ahmad et al., 2009· Brody & Hall, 2008). Είναι πιθανόν, όμως, ο θυμός να συνιστά το μοναδικό συναίσθημα που εκδηλώνεται πιο εύκολα στους άντρες, παρά στις γυναίκες, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις και στις καταστάσεις που δεν είναι δυνατόν να το περιορίσουν (Brody & Hall, 2008). Ακόμη, το πολιτισμικό πλαίσιο επηρεάζει την έκφραση και τη διαχείριση συναισθημάτων των δύο φύλων, καθώς ανά τον κόσμο οι γυναίκες συνήθως εκφράζουν τη χαρά, τον φόβο και τη λύπη με χειρονομίες, με εκφράσεις προσώπου και με τη στάση του σώματος (Brody & Hall, 2008). Παρόλα αυτά, στην Αμερική και στην Ιαπωνία η εκφραστικότητα των γυναικών αποτελεί αντικείμενο έντονης κριτικής σε αντίθεση με τους άντρες (Brody & Hall, 2008). Αυτές οι διαφοροποιήσεις εξαρτώνται από τις αξίες, τα πρότυπα και τα στερεότυπα που επικρατούν και αναγνωρίζονται ως αποδεκτά στο εκάστοτε πολιτισμικό πλαίσιο (Brody & Hall, 2008). Παράλληλα, έχει βρεθεί πως οι διαφορές αυτές μεταξύ των δύο φύλων ίσως αποδίδονται και σε αλλαγές που συμβαίνουν στην πίεση του αίματος, στους παλμούς της καρδιάς, στην αγωγιμότητα του δέρματος και στα επίπεδα ορμονών, τα οποία σχετίζονται με τα συναισθήματα σε διαφορετικές περιστάσεις (Brody & Hall, 2008). Αυτά τα βιολογικά χαρακτηριστικά λειτουργούν συμπληρωματικά με διαπροσωπικούς παράγοντες, που σχετίζονται με την αλληλεπίδραση και συναναστροφή με τον περίγυρό τους (Ahmad et al., 2009· Brody & Hall, 2008).

Συνεπώς, η συναισθηματική ικανότητα του κάθε ατόμου διαφέρει, καθώς επηρεάζεται από τις εμπειρίες στο οικογενειακό του περιβάλλον και στην ομάδα συνομηλίκων, καθώς και από τα ερεθίσματα που δέχεται μέσα σε αυτά τα πλαίσια (Denham et al., 2007). Αρχικά, ορισμένοι γονείς δεν λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τα συναισθήματα και τις σκέψεις που εκφράζουν τα παιδιά τους και μάλιστα τα επιπλήττουν και τους ασκούν αυστηρή κριτική (Denham et al., 2007). Οι πρακτικές που υιοθετούν οι γονείς απέναντι στα παιδιά τους στις καθημερινές αλληλεπιδράσεις τους διαπνέονται από τις πεποιθήσεις τους, τις αντιλήψεις τους, τις αξίες τους και τα πρότυπά τους (Alegre, 2011· Denham et al., 2007). Έτσι, οι πρακτικές διαπαιδαγώγησης που ασπάζονται οι γονείς ασκούν άμεση επιρροή στη συναισθηματική ικανότητα των παιδιών τους (Alegre, 2011· Denham et al., 2007). Ως εκ τούτου, ο έλεγχος, η τρυφερότητα και η απόκριση από τους ενήλικες, δηλαδή τα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης σχετίζονται σε σημαντικό βαθμό με τη συναισθηματική ωριμότητα και επάρκεια των παιδιών (Alegre, 2011· Bariola et al., 2011· Denham et al., 2007). Λόγου χάρη, τα γονεϊκά στυλ, στα οποία επικρατεί η κατανόηση και η στήριξη από τους γονείς ενδέχεται να συμβάλουν στην ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να ελέγχουν και να ρυθμίζουν τα συναισθήματά τους (Bariola et al., 2011· Denham et al., 2007). Τα παιδιά παρατηρούν,

εντοπίζουν, επεξεργάζονται και ερμηνεύουν τις αντιδράσεις και τις προσδοκίες των γονέων και των σημαντικών άλλων και διαμορφώνουν ανάλογη στάση απέναντι στα συναισθήματά τους (Denham et al., 2007). Άλλωστε, στο πλαίσιο ανατροφής τους, εκλαμβάνουν τους ανθρώπους του οικείου περιγυρού τους ως πρότυπα, τα οποία ακολουθούν και μιμούνται (Bariola et al., 2011· Denham et al., 2007).

Επιπλέον, η εξωτερίκευση συναισθημάτων από τους ίδιους τους γονείς σε διάφορες καταστάσεις επηρεάζει τα μικρά παιδιά τους, καθώς επικρατεί η μίμηση (Alegre, 2011· Bariola et al., 2011· Denham et al., 2007). Λόγου χάρι, στην περίπτωση που οι γονείς εκφράζουν συχνά ευχάριστα συναισθήματα μπορεί να παρατηρηθεί ανάλογη εξέλιξη και στα παιδιά τους (Bariola et al., 2011· Denham et al., 2007). Επομένως, τα παιδιά καθίστανται περισσότερο κοινωνικά στις διαπροσωπικές τους σχέσεις με τους συνομηλίκους τους ή με τα αδέρφια τους, διότι διαμορφώνεται ένα γόνιμο έδαφος για θετική και ευχάριστη κοινωνική συμπεριφορά (Bariola et al., 2011· Denham et al., 2007). Αντίστοιχα, στην περίπτωση που οι μητέρες συχνά εκφράζουν το συναίσθημα του θυμού τα ανήλικα παιδιά τους βιώνουν ανάλογη συναισθηματική κατάσταση και δυσκολεύονται στις αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον τους (Denham et al., 2007). Ωστόσο, ακόμη και η έλλειψη της έκφρασης των συναισθημάτων από τους γονείς είναι πιθανόν να επιδράσει στη συναισθηματική ικανότητα των παιδιών τους, όπως είναι και η εμφάνιση συμπτωμάτων αγχώδων διαταραχών (Bariola et al., 2011· Denham et al., 2007). Παράλληλα, η εξωτερίκευση συναισθημάτων από τους γονείς συνδέεται με την ικανότητα των παιδιών τους να ελέγχουν και να ρυθμίζουν τα προσωπικά τους συναισθήματα στην εκάστοτε περίπτωση (Alegre, 2011· Bariola et al., 2011· Denham et al., 2007). Λόγου χάρι, οι μητέρες που εκφράζουν διαρκώς έντονα αρνητικά συναισθήματα, όπως είναι ο θυμός, ενδέχεται να οδηγήσουν τα παιδιά τους στην εκδήλωση προβλημάτων εξωτερίκευσης, όπως η επιθετικότητα και η βία εφόσον δεν έχουν μάθει από το οικογενειακό τους περιβάλλον να ελέγχουν τις παρορμήσεις και τα συναισθήματά τους (Denham et al., 2007). Επίσης, στην περίπτωση διαζυγίου, φτώχειας, παραμέλησης ή κακοποίησης προξενούνται προβλήματα στο οικογενειακό πλαίσιο, τα οποία δημιουργούν στρες, σύγχυση, θλίψη, στενοχώρια και ενοχική διάθεση στους ανήλικους, καθώς και ισχυρό *συναισθηματικό πόνο* (Gottman, 2011). Όλα αυτά είναι πιθανό να εκδηλώνονται και στις δραστηριότητές τους, όπως στο σχολικό περιβάλλον (Gottman, 2011). Συνεπώς, ενδοπροσωπικοί και διαπροσωπικοί παράγοντες λειτουργούν συμπληρωματικά και ασκούν σημαντική και ισχυρή επιρροή στη συναισθηματική ικανότητα των ατόμων ήδη από πολύ μικρή ηλικία (Alegre, 2011· Bariola et al., 2011· Denham et al., 2007).

Ωστόσο, κάποιοι άνθρωποι αδυνατούν να κατανοήσουν και να αναγνωρίσουν τα συναισθήματά τους ή δυσκολεύονται να τα περιγράψουν λεκτικά, με αποτέλεσμα η συναισθηματική ικανότητα και νοημοσύνη να βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτής της αδυναμίας εξετάζεται η περίπτωση της αλεξιθυμίας.

2.3. Η έννοια της αλεξιθυμίας: Ορισμός και χαρακτηριστικά

Στο πλαίσιο της ύπαρξης ή μη συναισθηματικής ικανότητας στον άνθρωπο εντάσσεται και ο όρος *αλεξιθυμία* που προκύπτει από τα συνθετικά *α* που σημαίνει απουσία και στέρηση, από το *λέξη*, που αφορά στα λόγια και από το *θυμός* που αναφέρεται στη διάθεση και στο συναίσθημα (McGillivray et al., 2016· Sifneos, 1973). Σύμφωνα με τον Sifneos (1973), αυτός ο όρος δηλώνει την απουσία λέξεων για την έκφραση του συναισθήματος και επινοήθηκε τη δεκαετία του 1970 από εκείνον (McGillivray et al., 2016). Πιο αναλυτικά, παρατηρούνται δυσκολίες στην αναγνώριση και στην περιγραφή συναισθημάτων, περιορισμένο εύρος φαντασίας και εξωτερικά προσανατολισμένος τρόπος σκέψης (Sago & Babic, 2019). Επιπλέον, τα άτομα με αλεξιθυμία δυσκολεύονται να διαχωρίσουν τις συναισθηματικές από τις σωματικές καταστάσεις, με αποτέλεσμα συχνά να αναφέρουν σωματικά συμπτώματα, ώστε να εκφράσουν συναισθήματα (Zackheim, 2007). Παράλληλα, δυσκολεύονται να συσχετίσουν τα γεγονότα που έχουν βιώσει με τα συναισθήματα που τους προκαλούν (Zackheim, 2007).

Ο Nemiah (1964) διεξήγαγε μελέτες σε άτομα με ψυχοσωματικά προβλήματα και έπειτα σε συνεργασία με τον ψυχαναλυτή Sifneos, εξέτασαν τις συνεντεύξεις των ασθενών τους (Sifneos, 1973). Έτσι, χρησιμοποίησαν τον όρο *αλεξιθυμία*, προκειμένου να χαρακτηρίσουν ορισμένες υποομάδες ασθενών τους που είχαν διαταραχές προσωπικότητας, ψυχοσωματικά και ψυχωτικά προβλήματα αλλά και εθισμό σε ουσίες (Sifneos, 1973). Είχαν παρατηρήσει πως οι περισσότεροι από αυτούς παρουσίαζαν δυσκολία να χρησιμοποιήσουν τις κατάλληλες λέξεις, ώστε να εκφράσουν λεκτικά τα συναισθήματά τους, απουσία της πτυχής της φαντασίας και συγκεκριμένο τρόπο σκέψης, που αποκαλούνταν ως *pensée opératoire* από τους Marty και M 'Uzan (Sifneos, 1973). Αυτός ο εξωτερικά προσανατολισμένος τρόπος σκέψης δήλωνε πως αυτοί οι άνθρωποι εστίαζαν στις σωματικές αντιδράσεις παρά στα συναισθήματα που ίσως τις προκαλούσαν (Sifneos, 1973). Αντίθετα, οι νευρωτικοί ασθενείς είχαν την ικανότητα να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους λεκτικά και διέθεταν μεγάλο εύρος φαντασίας (Sifneos, 1973). Η αδυναμία έκφρασης των συναισθημάτων με τις κατάλληλες λέξεις ήταν το βασικό και κοινό χαρακτηριστικό που διέθεταν οι περισσότεροι ασθενείς που μελέτησε ο Nemiah και ο Sifneos, με αποτέλεσμα να καταλήξουν στο συμπέρασμα πως η αλεξιθυμία προέρχεται από συνδυασμό νευροφυσιολογικών και ψυχολογικών παραγόντων (Sifneos, 1973).

Σύμφωνα με αυτούς τους παράγοντες, η αλεξιθυμία διακρίνεται σε τρεις τύπους βάσει διαφορετικών χαρακτηριστικών (Messina et al., 2014). Αρχικά, γίνεται λόγος για την πρωτογενή αλεξιθυμία, η οποία προκύπτει είτε γονιδιακά είτε λόγω οικογενειακών παραγόντων (Messina et al., 2014). Σε αυτήν την περίπτωση, τα άτομα είναι επιρρεπή και ευάλωτα, για να αποκτήσουν ψυχική διαταραχή μελλοντικά (Messina et al., 2014). Έπειτα, αναφέρεται η δευτερογενής αλεξιθυμία, που προκύπτει ως συνέπεια κάποιας ψυχικής διαταραχής και συμβαίνει μετά από κάποιο ψυχικό τραύμα ή

από τραυματισμό σε μέρη του εγκεφάλου, τα οποία σχετίζονται με τη συναισθηματική ικανότητα (Messina et al., 2014). Ακόμη, επισημαίνεται και η οργανική αλεξιθυμία ή η *επίκτητη συναισθηματική τύφλωση*, που συνιστά μέρος της δευτερογενούς (Messina et al., 2014). Αποτελεί μια θεωρητικά και κλινικά χρήσιμη κατασκευή, προκειμένου να γίνει πληρέστερη η κατανόηση της αλεξιθυμίας και μάλιστα των συμπτωμάτων της σε άτομα που έχουν υποστεί τραυματισμό στον εγκέφαλο στη διάρκεια της ζωής τους (Messina et al., 2014). Πέρα από αυτούς τους τύπους, γίνεται λόγος ανεπίσημα και για την *κανονιστική αλεξιθυμία* του αρσενικού γένους, καθώς οι άνδρες δυσκολεύονται να περιγράψουν τα συναισθήματά τους με λέξεις ως απόρροια των στερεοτύπων που προάγονται στην κοινωνία για την αρρενωπότητα των αρσενικών (Levant et al., 2015). Οι άνδρες, λοιπόν, από μικρή ηλικία ακολουθούν και υιοθετούν τις παραδοσιακές νόρμες για τον ρόλο και τη στάση που οφείλουν να έχουν, ώστε να είναι κοινωνικά αποδεκτοί (Levant et al., 2015· Messina et al., 2014).

Συνεπώς, η εμφάνιση αλεξιθυμίας εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες, με αποτέλεσμα να μην είναι εφικτό να οριστούν απόλυτα και αμετάβλητα συμπεράσματα για το πώς προξενείται.

2.3.1. Παράγοντες εκδήλωσης αλεξιθυμίας

Η αλεξιθυμία, μεταξύ άλλων, συσχετίζεται με την κατάσταση της υγείας και τα ψυχοσωματικά προβλήματα που ενδέχεται να έχουν προκύψει (MacKenzie-Myles & Merlo, 2021). Πιο συγκεκριμένα, η δυσκολία στην αναγνώριση και στην περιγραφή των συναισθημάτων συνδέεται κυρίως με τις καρδιαγγειακές και τις γαστροοισοφαγικές δυσλειτουργίες και λιγότερο με τα δερματολογικά προβλήματα (MacKenzie-Myles & Merlo, 2021). Το ίδιο ισχύει με τον εξωτερικά προσανατολισμένο τρόπο σκέψης που συνδέεται κυρίως με τα δύο πρώτα είδη δυσκολιών (MacKenzie-Myles & Merlo, 2021). Αντίθετα, η αλεξιθυμία δεν συσχετίζεται με την καλή κατάσταση της υγείας και τη συναισθηματική ευημερία ενός ατόμου (Joukamaa et al., 1996· MacKenzie-Myles & Merlo, 2021).

Επιπλέον, η εκδήλωση αλεξιθυμίας ενδέχεται να συνδέεται με διατροφικές διαταραχές, όπως είναι η βουλιμία ή η ανορεξία, με αγχώδεις διαταραχές, όπως είναι η ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή και με καταθλιπτικά συμπτώματα (Cameron et al., 2014· Leweke et al., 2012). Παράλληλα, το ψυχικό τραύμα που προκύπτει από ψυχολογική ή σωματική κακοποίηση ίσως συσχετίζεται με αγχώδεις διαταραχές ή με καταθλιπτικά συμπτώματα, καθώς επίσης και με την αλεξιθυμία (Meza-Concha et al., 2017). Συνεπώς, είναι πιθανό να παρατηρηθεί συννοσηρότητα, με αποτέλεσμα να υπάρχει δυσκολία στη διάκριση της κυρίαρχης διαταραχής στο άτομο (Meza-Concha et al., 2017). Επίσης, η αλεξιθυμία μπορεί να προκύψει λόγω υπερβολικής κατανάλωσης αλκοόλ και χρήσης ουσιών (Cameron et al., 2014). Ακόμη, η έντονη συναισθηματική πίεση και η τάση περιορισμού των ανθρώπων ενδέχεται να συνδέεται με αλεξιθυμικά

συμπτώματα, όπως συμβαίνει στις πανδημίες (Merlo et al., 2021). Αντίστοιχα, στην καραντίνα λόγω του Covid-19, οι άνθρωποι ανησυχούσαν και παράλληλα αναγκάζονταν να διατηρήσουν κοινωνική απόσταση, να απολυμαίνουν διαρκώς τα χέρια τους, να φορούν μάσκες και να είναι προσεκτικοί σε κάθε πλαίσιο (Merlo et al., 2021). Η επιβάρυνση, λοιπόν, είναι ιδιαίτερα σοβαρή στη ψυχική υγεία των ανθρώπων, διότι επικρατεί φοβία, πανικός, ανησυχία και έντονη συναισθηματική πίεση (Merlo et al., 2021).

Επιπλέον, αλεξιθυμία παρατηρείται και στα άτομα που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού, καθώς δυσκολεύονται στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις τους και κυρίως δεν είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τα συναισθήματα των άλλων στον περίγυρό τους (Kinnaird et al., 2019). Ακόμη, δυσκολεύονται στην αναγνώριση και στην περιγραφή των συναισθημάτων τους, ιδίως των πιο σύνθετων και πολύπλοκων, ενώ στην περίπτωση των πιο απλών υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να τα κατανοήσουν (Kinnaird et al., 2019). Παρόλα αυτά, η αλεξιθυμία δεν παρατηρείται σε όλα τα άτομα με αυτισμό, καθώς διαφέρουν και στο επίπεδο λειτουργικότητάς τους (Kinnaird et al., 2019).

Συμπληρωματικά, όσον αφορά σε ενήλικες ανθρώπους έχει φανεί πως οι μεγαλύτεροι ηλικιακά τείνουν να εμφανίζουν συχνότερα συμπτώματα αλεξιθυμίας σε σύγκριση με τους νεότερους (Kinnaird et al., 2019· Matilla et al., 2006). Πιο συγκεκριμένα, τα άτομα που είναι πάνω από 80 ετών είναι πιθανότερο να εμφανίσουν συμπτώματα από εκείνα που είναι 30, 40, 50 ή 60 ετών (Matilla et al., 2006). Επιπλέον, το αντρικό φύλο συνδέεται περισσότερο με αυτές τις συναισθηματικές δυσκολίες σε σύγκριση με το γυναικείο (Franz et al., 2008· Matilla et al., 2006· Meza-Concha et al., 2017). Επίσης, το πολιτισμικό πλαίσιο ανατροφής του κάθε ανθρώπου είναι πιθανό να επηρεάσει τον τρόπο που εξωτερικεύει τα συναισθήματά του (Ryder et al., 2018). Σε ορισμένες κοινωνίες, οι άνδρες από μικρή ηλικία μαθαίνουν τον αποδεκτό κοινωνικό τους ρόλο, σύμφωνα με τον οποίο οφείλουν να περιορίζουν την έκφραση των συναισθημάτων τους, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δυσκολεύονται να το πράξουν εκ φύσεως (Ryder et al., 2018). Παρόλα αυτά, σε Ιρανικές περιοχές οι γυναίκες υφίστανται ανάλογο περιορισμό της συναισθηματικής εξωτερίκευσης (Ryder et al., 2018). Επομένως, ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο η αυτοέκφραση (ή μη) και η αναγνώριση συναισθημάτων (ή μη) μπορεί να θεωρηθεί είτε ως μια φυσιολογική και απαραίτητη διαδικασία είτε ως παθολογική κατάσταση που χρήζει θεραπείας (Ryder et al., 2018). Ακόμη, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο που υπήρχε στην οικογένεια που ανατράφηκαν ως παιδιά ενδέχεται να αποτελεί παράγοντα για την εκδήλωση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων (Kauhannen et al., 1993). Μάλιστα, οι οικονομικές συνθήκες των ανθρώπων στην παιδική τους ηλικία εξαρτιόντουσαν από το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα και των δύο γονέων αλλά και την περιοχή κατοικίας τους, με αποτέλεσμα να επιδρούν κι αυτά τα στοιχεία στη μετέπειτα ενήλικη ζωή τους (Kauhannen et al., 1993). Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά που προέρχονται από οικογένεια σε χαμηλές κοινωνικές τάξεις ή με άνεργους γονείς είναι πιθανότερο να εκδηλώσουν αλεξιθυμία σε σύγκριση με εκείνα από υψηλότερες

τάξεις και με εργαζόμενους γονείς, που διαθέτουν ικανοποιητικό εισόδημα (Kauhannen et al., 1993). Επιπρόσθετα, το μορφωτικό επίπεδο του ίδιου του ανθρώπου ίσως ασκεί επίδραση στο αν εκείνος μπορεί να αναγνωρίζει τα δικά του συναισθήματα αλλά και των άλλων στον περίγυρό του, καθώς επίσης και να τα εκφράσει με τις κατάλληλες λέξεις (Garaigordobil, 2013· Kauhannen et al., 1993). Αυτό, ενδέχεται να οφείλεται στο ότι στο σχολικό περιβάλλον τα παιδιά ενισχύουν τις λεκτικές ικανότητές τους και καλλιεργούν σταδιακά τη ρύθμιση των συναισθημάτων τους (Ryder et al., 2018). Παρόλα αυτά, δεν είναι απόλυτη και δεδομένη η συσχέτιση μεταξύ μορφωτικού επιπέδου και εμφάνισης αλεξιθυμίας, καθώς σε ορισμένες έρευνες δε βρέθηκε αυτή η σύνδεση (Parker et al., 2005· Waller & Scheidt, 2004).

Ωστόσο, επισημαίνεται πως το επάγγελμα και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο του κάθε ατόμου στην ενήλικη πλέον ζωή του δεν αποτελούν παράγοντες που επιδρούν στην εμφάνιση αλεξιθυμίας, καθώς το πιθανότερο είναι να αποτελούν συνέπειες αυτής κι όχι αίτια που την προκαλούν (Kauhannen et al., 1993). Παράλληλα, η αλεξιθυμία συνδέεται αμφίδρομα και με τις κοινωνικές σχέσεις, καθώς είναι πιθανό τα άτομα με εμφανή τα συμπτώματα αυτά να μην καταφέρουν να δεσμευτούν σε έναν γάμο ή ακόμα και σε μια απλή συντροφική σχέση, καθώς επίσης δυσκολεύονται να αναπτύξουν ισχυρές και μακροχρόνιες φιλικές σχέσεις (Kauhannen et al., 1993). Ωστόσο, οι διαπροσωπικές σχέσεις και οι δεσμοί που αναπτύσσουν τα άτομα από τη βρεφική και παιδική τους ηλικία αποτελούν στοιχεία που ασκούν επιρροή στην ανάπτυξη της συναισθηματικής τους ικανότητας ακόμα και στην ενήλικη ζωή τους (Kauhannen et al., 1993). Τέτοιες σχέσεις διαμορφώνουν οι άνθρωποι από μικρή ηλικία μεταξύ άλλων και μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο, με τους γονείς, τα αδέρφια, τους παππούδες, τις γιαγιάδες, τα ξαδέφια, τους θείους και τις θείες (Thorberg et al., 2011). Πιο συγκεκριμένα, ενδέχεται οι ίδιοι οι γονείς να είναι αλεξιθυμικοί, υπερπροστατευτικοί, να μη στηρίζουν και να μη σέβονται τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας (Thorberg et al., 2011). Έτσι, δύσκολα αναπτύσσουν στενές σχέσεις τα παιδιά με τους γονείς τους, καθώς δεν διαμορφώνεται ένα πλαίσιο ασφάλειας και οικειότητας, ώστε να εκφραστούν ελεύθερα και αβίαστα (Thorberg et al., 2011). Αντίστοιχα, τα γονεϊκά στυλ που υιοθετούνται ενδέχεται να επιδράσουν και να οδηγήσουν τα παιδιά σε υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας (Thorberg et al., 2011). Στο πλαίσιο αυτό, ακόμη κι αν οι γονείς δεν θέτουν όρια στον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο, τα παιδιά το εκμεταλλεύονται και εθίζονται στη χρήση του, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να εκφράσουν τα συναισθήματά τους λεκτικά και να επικοινωνήσουν με άλλους ανθρώπους δια ζώσης (Thorberg et al., 2011).

Επιπλέον, εκτός από τους γονείς και τα υπόλοιπα παιδιά της οικογένειας ενδέχεται να ασκούν επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμίας. Πιο συγκεκριμένα, έχει βρεθεί θετική συσχέτιση μεταξύ αριθμού παιδιών και εμφάνισης αλεξιθυμίας σε τουλάχιστον ένα από τα παιδιά (Qaisy & Darwish, 2018). Πιο αναλυτικά, όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των παιδιών τόσο πιο πιθανό είναι να εκδηλωθούν αλεξιθυμικά συμπτώματα έστω από ένα παιδί (Qaisy & Darwish, 2018). Αυτό το αποτέλεσμα μπορεί να καταστεί σαφές λαμβάνοντας υπόψη την πληθώρα των

υποχρεώσεων που έχουν οι γονείς και μάλιστα, όταν τα παιδιά τους είναι περισσότερα από ένα. Στην περίπτωση αυτή, οι γονείς έχουν περιορισμένο διαθέσιμο χρόνο να ασχοληθούν με τις ανάγκες όλων των παιδιών τους (Qaisy & Darwish, 2018). Παρόλα αυτά, αυτή η σχέση δεν είναι απόλυτη, διότι άλλες προγενέστερες μελέτες δεν ανέδεξαν κάποια σημαντική σύνδεση μεταξύ των δύο μεταβλητών (Joukamaa et al., 2007· Lumley et al., 1996).

Ωστόσο, παρά την ανάδειξη όλων αυτών των παραγόντων, διευκρινίζεται πως η κάθε πράξη χρειάζεται να ερμηνεύεται λαμβάνοντας υπόψη το πολυεπίπεδο δυναμικό σύστημα, που περιλαμβάνει το πολιτισμικό πλαίσιο ανατροφής του κάθε ατόμου, τα ψυχικά του χαρακτηριστικά και τη λειτουργία του εγκεφάλου του (Ryder et al., 2018). Στην περίπτωση που εξετάζονται μεμονωμένα κάποια γεγονότα και συμπεριφορές ελλοχεύει ο κίνδυνος να εξαχθούν λανθασμένα συμπεράσματα, που δεν ευσταθούν στην πραγματικότητα (Ryder et al., 2018). Άλλωστε, τίποτα δεν θεωρείται απόλυτο και αμετάβλητο, καθώς οι έρευνες ενδέχεται να ανατρέπουν ορισμένες σχέσεις μεταξύ παραγόντων.

Μεταξύ των παραγόντων που επιδρούν στην εκδήλωση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων ενδέχεται να είναι η λειτουργία του εγκεφάλου και των νευρώνων στο νευρικό σύστημα του ανθρώπου, με αποτέλεσμα να αποδίδεται και μια νευροφυσιολογική διάσταση για την αλεξιθυμία.

2.3.2. Νευροφυσιολογική διάσταση της αλεξιθυμίας

Μεταξύ πολλών και διαφορετικών ερμηνειών για την εκδήλωση της αλεξιθυμίας είναι η σύνδεσή της με τραυματισμούς στο δεξί ημισφαίριο του ανθρώπινου εγκεφάλου (Meza - Concha et al., 2017). Τα μεγαλύτερα επίπεδα της αλεξιθυμίας συσχετίζονται με χαμηλές αποκρίσεις σε αυτό το ημισφαίριο, με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να μην μπορούν να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα στις εκφράσεις των προσώπων (Meza - Concha et al., 2017). Σύμφωνα με εξέταση με τη χρήση τομογραφίας εκπομπής ποζιτρονίων (εξέταση για την κυκλοφορία του αίματος, τη χημική σύνθεση αλλά και την απορρόφηση) φάνηκε πως κατά την παρατήρηση εκφράσεων προσώπου στα αλεξιθυμικά άτομα υπήρχε λιγότερη ροή και κυκλοφορία αίματος στο δεξί ημισφαίριο σε σύγκριση με τα λεξιθυμικά (Meza - Concha et al., 2017). Επίσης, κάποιες μελέτες εστίαζαν στις διαφοροποιήσεις βάσει φύλου (Meza - Concha et al., 2017). Πιο συγκεκριμένα, στους άνδρες παρατηρήθηκε ότι τα υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας συνδέονταν πράγματι με το δεξί ημισφαίριο του εγκεφάλου τους, ενώ στις γυναίκες αυτά συσχετίζονταν και με τα δύο ημισφαίρια και ίσως περισσότερο με το αριστερό (Meza - Concha et al., 2017).

Επιπλέον, αναφέρεται η εμπλοκή των καθεπτρικών νευρώνων που συσχετίζονται με τη *Θεωρία του Νου* και εμπλέκονται στη διαμόρφωση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων μέσω της κατανόησης των πράξεων, των συναισθημάτων, των κινήτρων και των προθέσεων των άλλων ατόμων στον περίγυρο

(Meza - Concha et al., 2017). Οι καθεπτρικοί νευρώνες ενεργοποιούνται σε διαφορετικές εκφράσεις του προσώπου (Meza - Concha et al., 2017). Τα άτομα με υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας έχουν αυξημένη δραστηριοποίηση του προκινητικού φλοιού και των ανώτερων και κατώτερων σημείων του βρεγματικού λοβού σε σύγκριση με τους *λεξιθυμικούς* ανθρώπους (Meza - Concha et al., 2017). Ως εκ τούτου, οι ίδιες νευρικές περιοχές, που συνδέονται με τους καθεπτρικούς νευρώνες λειτουργούν με διαφορετικό τρόπο στους ανθρώπους με αλεξιθυμία από εκείνους χωρίς (Meza - Concha et al., 2017). Έτσι, λειτουργεί ένας μηχανισμός που δυσχεραίνει ένα τμήμα της συναισθηματικής διαδικασίας, η οποία ευθύνεται για την ενσυναίσθηση του ανθρώπου (Meza - Concha et al., 2017). Συνεπώς, τα αλεξιθυμικά άτομα δεν διαθέτουν ενσυναίσθηση, αφού δε μπορούν να κατανοήσουν και να αναγνωρίσουν τα συναισθήματα των άλλων στον περίγυρό τους (Meza - Concha et al., 2017).

Έπειτα, γίνεται λόγος για την αμυγδαλή, που βρίσκεται βαθιά και προς τη μέση του κροταφικού λοβού του ανθρώπινου εγκεφάλου και σχετίζεται με την επεξεργασία της μνήμης, τη λήψη αποφάσεων και τις συναισθηματικές αντιδράσεις (Messina et al., 2014· Meza - Concha et al., 2017). Σε αυτές τις λειτουργίες συμπεριλαμβάνεται και η αναγνώριση συναισθηματικών εκφράσεων του προσώπου, ιδίως της απειλής, του φόβου και του άγχους (Meza-Concha et al., 2017). Επομένως, ενδεχόμενοι τραυματισμοί ή δυσλειτουργίες στην αμυγδαλή φάνηκε πως μπορούσαν να επιδράσουν αρνητικά στη συναισθηματική ικανότητα του ανθρώπου (Meza - Concha et al., 2017). Παρόλα αυτά, η συγκεκριμένη ερμηνεία δεν επικρατεί για την εκδήλωση αλεξιθυμίας (Meza - Concha et al., 2017).

Στη συνέχεια, αναφέρεται η παρεγκεφαλίτιδα, η οποία συσχετίζεται με τη νοητική και τη συναισθηματική διαδικασία, λόγω της σύνδεσής της με το μεταιχμιακό σύστημα, τον προμετωπιαίο φλοιό και την κροταφοβρεγματική περιοχή του εγκεφάλου (Meza-Concha et al., 2017). Η παρεγκεφαλίτιδα έχει σχέση με τη συνειδητή αναγνώριση των αρνητικών συναισθημάτων, όπως αυτά που προκύπτουν έπειτα από μια λανθασμένη απόφαση που έλαβε το ίδιο το άτομο (Meza - Concha et al., 2017). Βάσει αυτής της λειτουργίας, ερμηνεύτηκαν ως έναν βαθμό οι διαταραχές προσωπικότητας, η κατάθλιψη και οι αγχώδεις διαταραχές, καθώς επίσης και η αλεξιθυμία (Meza - Concha et al., 2017). Συνεπώς, αυτές οι ενδεικτικές ερμηνείες βάσει τραυματισμών ή δυσλειτουργιών σε μέρη του εγκεφάλου ίσως εξηγούν εν μέρει την εκδήλωση αλεξιθυμίας σε ορισμένους ανθρώπους (Messina et al., 2014· Meza - Concha et al., 2017).

Ωστόσο, είναι πιθανό να οφείλεται σε κληρονομικούς παράγοντες κι όχι απαραίτητα σε τραυματισμούς που προέκυψαν στον τοκετό ή στη μετέπειτα ζωή του ατόμου (Meza - Concha et al., 2017). Πιο συγκεκριμένα, το 2001 οι Valera and Berenbaum προσέγγισαν αυτό το ζήτημα εξετάζοντας διδύμους αρχικά σε μικρό δείγμα κι έπειτα σε μεγαλύτερο με την κλίμακα αλεξιθυμίας *Toronto Alexithymia Scale* (Meza - Concha et al., 2017). Υποστήριξαν πως η ντοπαμίνη (νευροδιαβιβαστής) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των νευρικών δικτύων που συνέδεαν τις εγκεφαλικές δομές, οι οποίες εμπλέκονται στη γνωστική και στη συναισθηματική διαδικασία (Meza - Concha et al.,

2017). Η απελευθέρωση και η διαδρομή αυτού του νευροδιαβιβαστή βασίζεται στα γονίδια του κάθε ανθρώπου και για τον λόγο αυτό διαφοροποιείται σε κάθε άνθρωπο (Meza - Concha et al., 2017). Κωδικοποιούν και επεξεργάζονται τα συναισθήματα με διαφορετικό τρόπο, βάσει γονιδιωμάτων (Meza - Concha et al., 2017). Μάλιστα, ακόμα και στο κάθε ζευγάρι διδύμων που μελετήθηκε δεν παρατηρήθηκε η ίδια συναισθηματική ικανότητα και επάρκεια, αφού το ένα άτομο από το ζευγάρι ίσως εμφάνισε μεγαλύτερα επίπεδα αλεξιθυμίας σε σχέση με το άλλο (Meza - Concha et al., 2017).

Επομένως, η αλεξιθυμία έχει μελετηθεί από μορφολογική και λειτουργική σκοπιά σε ανατομικό και γενετικό επίπεδο, ώστε να κατανοηθεί στον μέγιστο δυνατό βαθμό (Meza - Concha et al., 2017). Παρόλα αυτά, δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη και απόλυτη ερμηνεία για την εκδήλωσή της αλλά επισημαίνεται πως ποικίλοι παράγοντες εμπλέκονται και ίσως λειτουργούν συμπληρωματικά (Meza - Concha et al., 2017). Στην περίπτωση που μελετηθεί μεμονωμένα κάποιος παράγοντας είναι πιθανό να εξαχθούν μη αξιόπιστα συμπεράσματα (Meza - Concha et al., 2017).

Για την πραγματοποίηση σχετικών ερευνών για τη μελέτη της εκδήλωσης αλεξιθυμικών συμπτωμάτων έχουν αναπτυχθεί διαφορετικά εργαλεία, τα οποία έχουν αξιολογηθεί κι έχουν τροποποιηθεί, προκειμένου να είναι αξιόπιστα και έγκυρα.

2.4. Ενδεικτικά εργαλεία μέτρησης της αλεξιθυμίας

Έχουν αναπτυχθεί ποικίλα εργαλεία μέτρησης της αλεξιθυμίας, όμως υπάρχουν αμφιβολίες για το ποιο είναι το ακριβέστερο και πιο αξιόπιστο (Bagby et al., 1988). Αρχικά, γίνεται λόγος για το *Beth Israel Hospital Psychosomatic Questionnaire (BIQ)*, το οποίο παρουσίασε ικανοποιητική εσωτερική συνέπεια (Bagby et al., 1988). Ωστόσο, ορισμένες απαντήσεις σε αυτό το ερωτηματολόγιο επηρεάζονταν από τις τάσεις και το στυλ που διέθετε ο ερευνητής-συνεντευκτής στη διαδικασία της χορήγησής του, καθώς συμπληρωνόταν από εκείνον (Bagby et al., 1988). Γι' αυτό τον λόγο, κατασκευάστηκε το *Alexithymia Provoked Response Questionnaire*, που περιόριζε αυτή την επίδραση του συνεντευκτή αλλά δεν έχει τεθεί σε εκτενή αξιολόγηση (Bagby et al., 1988). Επιπλέον, αναπτύχθηκε το *MMPI alexithymia scale (MMPI-A)* και το *Schalling-Sifneos Personality Scale (SSPS)*, όμως σε κάποιες έρευνες παρουσίασαν έλλειψη εσωτερικής συνέπειας και εγκυρότητας αλλά σχεδόν μηδενική επίδραση από τον συνεντευκτή, καθώς συμπληρώνονταν από τους ίδιους τους ερωτώμενους απευθείας (Bagby et al., 1988).

Επίσης, κατασκευάστηκε το *Amsterdam Alexithymia Scale*, που αφορούσε στα συμπτώματα της Αλεξιθυμίας (Bermond et al., 1999). Πιο συγκεκριμένα, αναφερόταν στην απουσία της φαντασίας, στη δυσκολία κατανόησης των συναισθημάτων, ανάλυσης, αναγνώρισης και διαφοροποίησής τους αλλά και στην απουσία ικανότητας λεκτικής περιγραφής τους από τον ίδιο των άνθρωπο (Bermond et al., 1999).

Αποτελούνταν από 20 προτάσεις, οι οποίες βαθμολογούνταν σε κλίμακα Likert τύπου 5 βαθμών από το πολύ σχετικό ως το καθόλου σχετικό για τον εκάστοτε συμμετέχοντα (Bermond et al., 1999).

Συμπληρωματικά, αναπτύχθηκε από τους Taylor και συνεργάτες το *Toronto Alexithymia Scale (TAS)* (Bagby et al., 1988). Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από 20 στοιχεία, εκ των οποίων τα επτά αφορούσαν στη δυσκολία αναγνώρισης των συναισθημάτων, τα πέντε στη δυσκολία περιγραφής τους και τα οκτώ στον εξωτερικά προσανατολισμένο τρόπο σκέψης (Leising et al., 2009). Η βαθμολόγηση γινόταν σε κλίμακα τύπου Likert και περιελάμβανε πέντε επιλογές από το ένα που αντιστοιχούσε στο *Διαφωνώ απόλυτα* έως το πέντε που αντιστοιχούσε στο *Συμφωνώ απόλυτα* (Leising et al., 2009). Βάσει του τελικού σκορ που προέκυπτε οριζόταν χαμηλή, μέτρια ή υψηλή αλεξιθυμία για τον κάθε συμμετέχοντα στη μελέτη (McGillivray et al., 2016). Έχει ασκηθεί κριτική για τη χρήση αυτού του εργαλείου, διότι μέσα στις προτάσεις εξετάζονταν παράλληλα και κάποιες διαταραχές της ψυχοπαθολογίας, όπως είναι η κατάθλιψη και οι αγχώδεις διαταραχές, με αποτέλεσμα να φαίνεται πως δεν μελετούνταν μεμονωμένα η αλεξιθυμία (Leising et al., 2009). Παράλληλα, στην τελική του μορφή έχουν αφαιρεθεί οι προτάσεις που αρχικά αναφέρονταν στη φαντασία των συμμετεχόντων, παρόλο που η απουσία αυτής αποτελεί σύμπτωμα της αλεξιθυμίας (Kooiman et al., 2002). Ωστόσο, το συγκεκριμένο εργαλείο είναι ευρέως διαδεδομένο και έχει προσαρμοστεί μεταξύ άλλων στην Αγγλική, στη Γερμανική, στην Ινδική, στη Σουηδική και στην Ελληνική γλώσσα διατηρώντας την εγκυρότητα και την αξιοπιστία του σε ικανοποιητικό βαθμό (Pandey et al., 1996· Taylor et al., 2003). Για τη μελέτη αλεξιθυμικών συμπτωμάτων προτείνεται η παράλληλη χορήγηση τουλάχιστον δύο εργαλείων μέτρησης, ώστε να εξαχθούν ασφαλή και έγκυρα συμπεράσματα για τον κάθε συμμετέχοντα, παρόλο που κάτι τέτοιο δεν είναι απόλυτο (Pandey et al., 1996· Taylor et al., 2003).

Κεφάλαιο 3^ο

3. Η επίδραση των στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούνται από τους γονείς στην εκδήλωση αλεξιθυμίας στα παιδιά τους

Η αλεξιθυμία ενδέχεται να προκύψει και να εκδηλωθεί, μεταξύ άλλων, λόγω των σχέσεων, των δεσμών και των στυλ προσκόλλησης που δημιουργεί ο άνθρωπος ήδη από τη βρεφική του ηλικία με τους κύριους φροντιστές του (Kauhannen et al., 1993). Παράλληλα, τα στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούν οι γονείς ίσως ασκούν επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων στα παιδιά τους (Thorberg et al., 2011). Επομένως, στο επίκεντρο ποικίλων ερευνών έχει βρεθεί η επίδραση των στυλ προσκόλλησης που προκύπτουν μεταξύ βρέφους και κύριου φροντιστή-γονέα στην εκδήλωση αλεξιθυμίας στα

παιδιά (Abadi et al., 2015· Besharat & Khajavi, 2013· Pellerone et al., 2017· Qaisy & Darwish, 2018· Taylor et al., 2014· Thorberg et al., 2011). Αυτές οι μελέτες αφορούσαν στην επίδραση που ασκούσαν τα στυλ προσκόλλησης και οι συναισθηματικοί δεσμοί στην εμφάνιση αλεξιθυμίας στον άνθρωπο σε διαφορετικές ηλικιακές φάσεις είτε στην εφηβεία (Besharat & Khajavi, 2013· Pellerone et al., 2017) είτε στην ενήλικη ζωή του (Abadi et al., 2015· Pellerone et al., 2017· Qaisy & Darwish, 2018· Taylor et al., 2014· Thorberg et al., 2011). Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε πως ο ασφαλής τύπος προσκόλλησης με τους κύριους φροντιστές συσχετίστηκε αρνητικά με τα αλεξιθυμικά συμπτώματα σε εφηβική και ενήλικη ζωή, ενώ ο αποφευκτικός και ο ανασφαλής τύπος συσχετίστηκε θετικά (Abadi et al., 2015· Besharat & Khajavi, 2013· Pellerone et al., 2017· Qaisy & Darwish, 2018· Taylor et al., 2014· Thorberg et al., 2011). Το συγκεκριμένο εύρημα μπορεί να αποδοθεί στο ότι τα άτομα με ανασφαλή ή αποφευκτικό τύπο προσκόλλησης δυσκολεύονται να διαχειριστούν τα αρνητικά τους συναισθήματα και να εξωτερικεύσουν τις σκέψεις και τα αισθήματά τους στο περιβάλλον τους. Αντίθετα, οι άνθρωποι με ασφαλή τύπο προσκόλλησης είναι σε θέση να διαχειριστούν αρνητικά συναισθήματα και δημιουργούν ισχυρές κοινωνικές σχέσεις, όπου υπάρχει αλληλοϋποστήριξη και ανταλλαγή σκέψεων (Qaisy & Darwish, 2018). Παρόλα αυτά, υπάρχει πιθανότητα να έχουν εκδηλώσει αλεξιθυμικά συμπτώματα οι ίδιοι οι κύριοι φροντιστές και βάσει αυτής της κατάστασης να διαμορφώνουν συγκεκριμένους δεσμούς και τύπους προσκόλλησης με τα παιδιά τους. Σε αυτήν την περίπτωση, η αλεξιθυμία των γονέων ως διαταραχή ή χαρακτηριστικό ενδέχεται να επηρεάζει τα παιδιά και όχι οι ίδιοι οι τύποι προσκόλλησης (Pellerone et al., 2017· Qaisy & Darwish, 2018).

Επιπλέον, εκτός από τη μελέτη των συναισθηματικών δεσμών και των τύπων προσκόλλησης, ορισμένες ερευνητικές μελέτες αποσκοπούσαν στην εξέταση της σύνδεσης μεταξύ γονεϊκών πρακτικών διαπαιδαγώγησης και εμφάνισης αλεξιθυμίας σε διαφορετικές ηλικιακές φάσεις, χωρίς να γίνεται άμεσος εντοπισμός των γονεϊκών στυλ. Στο πλαίσιο των πρακτικών και των στάσεων που υιοθετούνταν από γονείς πραγματοποιήθηκε μια μελέτη σε πόλη του Πακιστάν, προκειμένου να εξεταστεί η σχέση μεταξύ γονεϊκής αποδοχής ή απόρριψης προς τα παιδιά τους και εκδήλωσης αλεξιθυμίας ατόμων 14-18 ετών (Hussain & Ahmed, 2014). Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη συμμετείχαν 116 μαθητές, 95 αγόρια και 21 κορίτσια και συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια (Hussain & Ahmed, 2014). Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το *Adult Parental Acceptance-Rejection Questionnaire: Father-Short Form by Rohner* και το *Adult Parental Acceptance-Rejection Questionnaire: Mother-Short Form by Rohner* που αναφέρονταν στη στάση του πατέρα και της μητέρας αντίστοιχα, καθώς επίσης και το *Toronto Alexithymia Scale (TAS-20)* για την αξιολόγηση του επιπέδου

της αλεξιθυμίας των συμμετεχόντων (Hussain & Ahmed, 2014). Σύμφωνα με τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων βρέθηκε πως υπήρξε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ γονεϊκής απόρριψης και υψηλών επιπέδων αλεξιθυμίας, ενώ αρνητική συσχέτιση μεταξύ γονεϊκής αποδοχής και υψηλών επιπέδων αλεξιθυμίας (Hussain & Ahmed, 2014). Πιο συγκεκριμένα, όσο μεγαλύτερη ήταν η αποδοχή του κάθε γονέα προς το παιδί του τόσο μικρότερη ήταν η πιθανότητα να εκδηλώσει αλεξιθυμικά συμπτώματα, ενώ όσο μεγαλύτερη ήταν η απόρριψη από τους γονείς τόσο πιθανότερο ήταν το παιδί να εμφανίσει αλεξιθυμία (Hussain & Ahmed, 2014). Παρόλα αυτά, δεν παρατηρήθηκε διαφοροποίηση μεταξύ μητέρας και πατέρα ούτε αναφέρθηκε η περίπτωση που δεν υπήρξε κοινή στάση από τους δύο γονείς (Hussain & Ahmed, 2014). Επιπλέον, αυτή η μελέτη δεν εστίασε στα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης αλλά εμβάθυνε στην απόρριψη και στην αποδοχή που ενδέχεται να παρατηρούνται σε περισσότερους από έναν τύπους (Hussain & Ahmed, 2014). Ως εκ τούτου, δε θα ήταν ασφαλές να εξαχθούν συμπεράσματα που θα μπορούσαν να γενικευτούν (Hussain & Ahmed, 2014).

Αντίστοιχη μελέτη για τη στάση και τις πρακτικές των γονέων πραγματοποιήθηκε με σκοπό να εξετάσει τη σχέση μεταξύ οικογενειακών παραγόντων και αλεξιθυμικών συμπτωμάτων σε άτομα ηλικίας 17-28 ετών, που ήταν φοιτητές κολλεγίου (Lumley et al., 1996). Συνολικά το δείγμα περιελάμβανε 127 συμμετέχοντες διαφορετικών εθνικοτήτων (Lumley et al., 1996). Αυτοί συμπλήρωσαν το *Toronto Alexithymia Scale-20* για την αξιολόγηση του επιπέδου αλεξιθυμίας και το *The McMaster Family Assessment Device (FAD-13)* για την καταγραφή διαφόρων οικογενειακών συνθηκών, όπως ήταν η ενεργητική εμπλοκή των γονέων, η προσπάθεια επίλυσης προβλημάτων και η αυστηρότητα στον έλεγχο συμπεριφοράς των παιδιών τους (Lumley et al., 1996). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, βρέθηκε πως η υπερβολική εμπλοκή ή η αδιαφορία των γονέων συσχετίστηκε με τη δυσκολία αναγνώρισης των συναισθημάτων από τους ίδιους τους συμμετέχοντες και πως η έλλειψη κανόνων και πειθαρχίας παρουσίασε θετική συσχέτιση με την τάση των ατόμων να έχουν εξωτερικά προσανατολισμένο τρόπο σκέψης (Lumley et al., 1996). Επιπλέον, η έλλειψη ικανότητας των γονέων να συζητούν και να επιλύουν τα προβλήματα μαζί με τα παιδιά τους παρουσίασε θετική συσχέτιση με τη δυσκολία των συμμετεχόντων να έχουν δημιουργική σκέψη και να σκέφτονται εναλλακτικές λύσεις για καθημερινά ζητήματα (Lumley et al., 1996). Επομένως, οι διαφορετικές αυτές πρακτικές φάνηκε πως συσχετιζόνταν με την εκδήλωση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων στα άτομα 17-28 ετών (Lumley et al., 1996).

Παρόλα αυτά, δεν διερευνήθηκε παράλληλα το γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησής τους, με αποτέλεσμα να μην ήταν εφικτό να γίνει άμεση σύνδεση μεταξύ των στυλ

διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν οι γονείς και της αλεξιθυμίας που εκδήλωναν οι συμμετέχοντες (Lumley et al., 1996). Ως εκ τούτου, θα υπήρχε κίνδυνος για εσφαλμένα συμπεράσματα, στην περίπτωση που γινόταν αυθαίρετη συσχέτιση των πρακτικών, που αναφέρθηκαν, με τα γονεϊκά στυλ και κατ' επέκταση σύνδεση των δευτέρων με τα αλεξιθυμικά συμπτώματα (Lumley et al., 1996).

Ακόμη μια σχετική μελέτη για ενήλικο πληθυσμό πραγματοποιήθηκε σε πόλεις της Ιταλίας, όπου σκοπός ήταν να μελετηθεί η σχέση μεταξύ των γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και της συναισθηματικής ευαλωτότητας των ατόμων ηλικίας 18-34 ετών (Farina et al., 2021). Κάποια από αυτά τα άτομα θεωρούνταν πως ανήκαν στην κατηγορία των αναδύομενων ενηλίκων (18-29 ετών), όπως και στις δύο προηγούμενες μελέτες που αναφέρθηκαν (Khan & Shabbir, 2019· McErlean & Lim, 2019). Επρόκειτο για φοιτητές και ήταν 296 συνολικά εκ των οποίων οι 73 ήταν άντρες και οι υπόλοιποι γυναίκες (Farina et al., 2021). Στην έρευνα αυτή εξετάστηκε μεταξύ άλλων το επίπεδο αλεξιθυμίας των συμμετεχόντων ως διάσταση της συναισθηματικής ευαλωτότητας (Farina et al., 2021). Επομένως, χρησιμοποιήθηκαν το *Toronto Alexithymia Scale* για την αξιολόγηση του επιπέδου της αλεξιθυμίας αλλά και το *MOPS* (1997) για τον εντοπισμό του στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν οι γονείς τους, όταν βρίσκονταν υπό την επιμέλειά τους, τα πρώτα 16 χρόνια της ζωής τους (Farina et al., 2021). Το δεύτερο εργαλείο αφορούσε ξεχωριστά στον κάθε γονέα και συμπεριελάμβανε πρακτικές που αναδείκνυαν υπερπροστασία, αδιαφορία ή κακοποίηση αλλά δεν εντοπιζόταν άμεσα το γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης (Farina et al., 2021).

Βάσει των αποτελεσμάτων οι πρακτικές υπερπροστασίας συσχετίζονταν θετικά με τα υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας, καθώς οι συμμετέχοντες δεν ήταν σε θέση να αναγνωρίσουν εύκολα τα συναισθήματά τους, ένιωθαν αδύναμοι και μάλιστα δεν ήταν εύκολο να προσαρμοστούν σε άγνωστα περιβάλλοντα, εφόσον τα θεωρούσαν απειλητικά (Farina et al., 2021). Ωστόσο, οι πρακτικές που ανέδειξαν αδιαφορία ή κακοποίηση δεν συνδέθηκαν με υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας, διότι είναι πιθανό οι συμμετέχοντες να απέκρυψαν κάποια γεγονότα ή να προτιμούσαν να σιωπήσουν λόγω κάποιου ψυχικού τραύματος (Farina et al., 2021). Άλλωστε, επρόκειτο για αυτοαναφορές των συμμετεχόντων και δεν ήταν εφικτό να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα χωρίς να μελετηθεί ολόκληρο το πλαίσιο, όπως η ύπαρξη μονογονεϊκής οικογένειας, οι ψυχιατρικές διαταραχές και η ύπαρξη φιλικών ή συντροφικών σχέσεων (Farina et al., 2021). Επιπλέον, αυτή η μελέτη δεν οδήγησε στον εντοπισμό σχέσης μεταξύ γονεϊκού στυλ και αλεξιθυμίας αλλά περιορίστηκε μόνο στις πρακτικές που υιοθετούσαν οι γονείς τους (Farina et al., 2021).

Ακόμη μια μελέτη που εστίασε σε γονεϊκές πρακτικές και στάσεις πραγματοποιήθηκε σε περιοχή της Κίνας και είχε σκοπό να εξετάσει, μεταξύ άλλων, τη σχέση μεταξύ γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και εκδήλωσης αλεξιθυμίας σε άντρες 18-65 ετών (Huang et al., 2022). Οι συμμετέχοντες ήταν 108 και επιλέχθηκαν από κέντρο αποτοξίνωσης, αφού ήταν χρήστες ουσιών στο παρελθόν τους αλλά δεν είχαν διαγνωστεί με κάποια ψυχιατρική διαταραχή, όπως σχιζοφρένεια, κατάθλιψη ή διπολική διαταραχή (Huang et al., 2022). Συμπληρώθηκε το *The Toronto Alexithymia Scale-20* για την αξιολόγηση του επεπέδου της αλεξιθυμίας και το *Egna Minne av. Bardndosnaupprforstran* για την καταγραφή των γονεϊκών πρακτικών που υιοθετούσαν οι γονείς των συμμετεχόντων στην παιδική τους ηλικία (Huang et al., 2022). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα βρέθηκε πως υπήρχε θετική συσχέτιση μεταξύ αυστηρότητας/τιμωρίας και αλεξιθυμίας των συμμετεχόντων, όπως επίσης θετική συσχέτιση μεταξύ υπερπροστασίας και αλεξιθυμίας, υπερβολικής εμπλοκής γονέων και αλεξιθυμίας, απόρριψης και αλεξιθυμίας, χωρίς να γίνει κάποια διαφοροποίηση βάσει γονέα (μητέρα ή πατέρα) (Huang et al., 2022). Αντίθετα, παρατηρήθηκε αρνητική συσχέτιση μεταξύ στοργής και τρυφερότητας των γονέων και εκδήλωσης αλεξιθυμίας στα παιδιά τους (Huang et al., 2022). Μάλιστα, δόθηκε έμφαση στη στοργή και στην τρυφερότητα που προέρχονταν από τη μητέρα (Huang et al., 2022). Παρόλα αυτά, ούτε σε αυτή τη μελέτη ήταν εφικτό να γίνει άμεση και αυθαίρετη σύνδεση μεταξύ γονεϊκών πρακτικών και γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης, διότι θα υπήρχε κίνδυνος εξαγωγής εσφαλμένων και μη αξιόπιστων συμπερασμάτων (Huang et al., 2022). Επιπλέον, το δείγμα της μελέτης αυτής προερχόταν από κέντρο αποτοξίνωσης, με αποτέλεσμα να μην ήταν εύκολη η κατανόηση της αιτιώδους σχέσης, δηλαδή αν η αλεξιθυμία οδήγησε στη χρήση ουσιών από τους συμμετέχοντες ή αν η αλεξιθυμία ήταν συνέπεια της χρήσης ουσιών (Huang et al., 2022).

Επιπλέον, άλλες μελέτες επικεντρώθηκαν στην επίδραση που ασκούσαν τα ίδια τα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης στην εκδήλωση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων στα παιδιά της οικογένειας στην εφηβική ζωή τους (Hosseini & Davari, 2021). Αρχικά, πραγματοποιήθηκε μελέτη, με σκοπό να εξεταστεί, μεταξύ άλλων, η σχέση μεταξύ γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας σε εφήβους με διαγνωσμένες ψυχιατρικές διαταραχές, όπως ήταν η ακραία μορφή αγχώδους διαταραχής και οι διαταραχές προσωπικότητας και διάθεσης (Gatta et al., 2016). Στην έρευνα αυτή συμμετείχαν 143 άτομα ηλικίας 13-18 ετών σε περιοχή της Ιταλίας (Gatta et al., 2016). Χρησιμοποιήθηκε το *The Toronto Alexithymia Scale (TAS-20)* για την αξιολόγηση του επιπέδου αλεξιθυμίας αλλά και το *The Parental Bonding Instrument (PBI)*, προκειμένου να εξεταστούν οι πρακτικές που υιοθετούσαν οι γονείς των συμμετεχόντων (Gatta et al., 2016). Τα αποτελέσματα προέκυψαν από

αυτοαναφορές των ίδιων των παιδιών βάσει της προσωπικής τους οπτικής πλευράς (Gatta et al., 2016). Έτσι, λοιπόν, βρέθηκε πως το παραχωρητικό-αδιάφορο μητρικό στυλ είχε την υψηλότερη θετική συσχέτιση με τα υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας των παιδιών, όσον αφορά στη δυσκολία περιγραφής των συναισθημάτων και στον εξωτερικά προσανατολισμένο τρόπο σκέψης (Gatta et al., 2016). Αντίστοιχα, παρουσιάστηκε θετική συσχέτιση μεταξύ του παραχωρητικού-αδιάφορου πατρικού στυλ και των υψηλών επιπέδων αλεξιθυμίας εστιάζοντας και πάλι στη διάσταση της λεκτικής περιγραφής των συναισθημάτων και στον εξωτερικά προσανατολισμένο τρόπο σκέψης των ανηλίκων (Gatta et al., 2016).

Ωστόσο, δεν πραγματοποιήθηκε αναλυτική αναφορά για τη σχέση μεταξύ των άλλων γονεϊκών στυλ και της εκδήλωσης αλεξιθυμικών συμπτωμάτων (Gatta et al., 2016). Παρόλα αυτά, οι έφηβοι με ψυχιατρικές διαταραχές συνήθως παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας, με αποτέλεσμα το γονεϊκό στυλ να εξαρτάται και να επηρεάζεται από τη συμπεριφορά και τη στάση των ίδιων των παιδιών (Gatta et al., 2016). Επομένως, είναι μια κατάσταση που χρειάζεται να εξεταστεί από διαφορετικές πλευρές και να μελετηθεί το ευρύτερο πλαίσιο, ώστε να διευκρινιστεί η αιτιώδης σχέση (Gatta et al., 2016).

Έπειτα, στην εφηβική ηλικία εστίασε ακόμη μια έρευνα που διεξήχθη σε περιοχή της Τεχεράνης, στο Ιράν, όπου συμμετείχαν 4000 μαθητές Λυκείου, προκειμένου να εξεταστεί η σχέση μεταξύ γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και εκδήλωσης αλεξιθυμίας στους εφήβους (Hosseini & Davari, 2021). Αυτή η μελέτη υλοποιήθηκε τη σχολική χρονιά 2017-2018 και μεταξύ άλλων χρησιμοποιήθηκε το *Baumrind Parenting Styles Questionnaire* για τον εντοπισμό του στυλ ανατροφής που υιοθετούσαν οι γονείς τους αλλά και το *Toronto Alexithymia Questionnaire* για την εξέταση του επιπέδου της αλεξιθυμίας των ίδιων των μαθητών (Hosseini & Davari, 2021). Τα ερωτηματολόγια αυτά συμπληρώνονταν από τους ίδιους τους συμμετέχοντες βασιζόμενοι στην προσωπική τους άποψη (Hosseini & Davari, 2021). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα βρέθηκε πως υπήρξε συσχέτιση μεταξύ γονεϊκού στυλ και αλεξιθυμίας των συμμετεχόντων (Hosseini & Davari, 2021). Πιο συγκεκριμένα, σημειώθηκε θετική συσχέτιση μεταξύ αυταρχικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας των εφήβων, ενώ αρνητική συσχέτιση μεταξύ δημοκρατικού στυλ ανατροφής και αλεξιθυμίας (Hosseini & Davari, 2021). Ωστόσο, δε δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στα άλλα στυλ διαπαιδαγώγησης που ακολουθούσαν οι γονείς και μάλιστα η μελέτη εστίασε στην ικανότητα αυτορρύθμισης κι όχι τόσο σε όλες τις διαστάσεις της αλεξιθυμίας (Hosseini & Davari, 2021).

Στην ίδια ηλικιακή περίοδο (Λύκειο) εστίασε ακόμη μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε σε περιοχή του Ιράν, προκειμένου να εξετάσει τη σχέση μεταξύ γονεϊκού

στυλ διαπαιδαγώγησης κι αλεξιθυμίας ατόμων ηλικίας 15-18 ετών (Hatami et al., 2021). Ωστόσο, σε αυτή τη μελέτη συμμετείχαν 2832 άτομα, που ήταν μόνο κορίτσια (Hatami et al., 2021). Παράλληλα, μελετήθηκε κι η στάση που είχαν οι συμμετέχουσες προς την κατανάλωση φαγητού (Hatami et al., 2021). Πιο συγκεκριμένα, συμπληρώθηκε το *Twenty – item Toronto Alexithymia Scale-(TAS-20)*, για να εξεταστεί το επίπεδο αλεξιθυμίας, καθώς επίσης και το *Parenting styles questionnaire* της Baumrind για τον εντοπισμό του γονεϊκού στυλ ανατροφής (Hatami et al., 2021). Όσον αφορά στη στάση των κοριτσιών προς το φαγητό συμπληρώθηκε το *Eating attitudes test (EAT-26)* (1982), ώστε να διαπιστωθεί αν ακολουθούσαν αυστηρές δίαιτες, ώστε να παραμείνουν πολύ αδύνατες, αν πραγματοποιούνταν υπερφαγικά επεισόδια ή αν τους ασκούνταν πίεση, να φάνε ή να μην φάνε (Hatami et al., 2021). Βάσει των αποτελεσμάτων βρέθηκε θετική συσχέτιση μεταξύ παραχωρητικού-αδιάφορου γονεϊκού στυλ και υψηλού επιπέδου αλεξιθυμίας αλλά και μεταξύ αυταρχικού στυλ και υψηλού επιπέδου αλεξιθυμίας (Hatami et al., 2021). Αντίθετα, σημειώθηκε αρνητική συσχέτιση μεταξύ δημοκρατικού στυλ διαπαιδαγώγησης κι εκδήλωσης αλεξιθυμίας στις έφηβες συμμετέχουσες (Hatami et al., 2021). Παράλληλα, δόθηκε έμφαση στη σχέση μεταξύ διατροφικών διαταραχών και εκδήλωσης αλεξιθυμικών συμπτωμάτων, διότι τα κορίτσια με υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας παρουσίαζαν νευρική ανορεξία ή βουλιμικά επεισόδια (Hatami et al., 2021).

Επιπρόσθετα, πέρα από την εφηβική ηλικία, οι έρευνες επεκτάθηκαν και στην ενήλικη ζωή, καθώς μια από αυτές διεξήχθη στη Σιγκαπούρη, με σκοπό να μελετήσει μεταξύ άλλων τη σχέση ανάμεσα στα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης και στην αλεξιθυμία ατόμων που βρίσκονταν στην αναδυόμενη ενηλικίωση (McErlean & Lim, 2019). Έτσι, το δείγμα περιελάμβανε 177 άτομα ηλικίας 18-29 ετών (McErlean & Lim, 2019). Οι 110 ήταν γυναίκες και οι 60 ήταν άντρες (McErlean & Lim, 2019). Οι εθνικότητές τους διέφεραν, καθώς ήταν φοιτητές στο Πανεπιστήμιο και όχι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής (McErlean & Lim, 2019). Για την εξέταση του ζητουμένου χρησιμοποιήθηκε το *Toronto alexithymia scale (TAS-20)* για τη μελέτη του επιπέδου αλεξιθυμίας των συμμετεχόντων και το *Parental authority questionnaire (PAQ)* (Buri, 1991) για τον εντοπισμό του στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν οι γονείς τους, όταν ήταν υπό την επιμέλειά τους (McErlean & Lim, 2019). Τα εργαλεία αυτά συμπληρώθηκαν από τους ίδιους τους συμμετέχοντες βάσει της προσωπικής τους άποψης και οπτικής πλευράς (McErlean & Lim, 2019). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα βρέθηκε θετική συσχέτιση μεταξύ πατρικού και μητρικού αυταρχικού στυλ και αλεξιθυμίας των παιδιών αλλά δεν έγινε κάποια αναφορά στη σχέση μεταξύ των υπόλοιπων γονεϊκών στυλ και της αλεξιθυμίας (McErlean & Lim, 2019). Μάλιστα, μεταξύ άλλων η μελέτη

εστίασε στη σχέση ανάμεσα στο γονεϊκό στυλ και στην επιθετικότητα των ενήλικων παιδιών τους, με αποτέλεσμα τα συμπεράσματα της μελέτης να αφορούν κυρίως σε αυτή τη διάσταση (McErlean & Lim, 2019).

Παράλληλα, μια άλλη έρευνα που εστίασε στην ίδια ηλικιακή κατηγορία, δηλαδή σε άτομα 18-29 ετών, πραγματοποιήθηκε σε περιοχή του Πακιστάν με ακριβώς τον ίδιο σκοπό, να εξετάσει τη σχέση μεταξύ γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης κι αλεξιθυμίας των ατόμων που βρίσκονταν στην αναδυόμενη ενηλικίωση (Khan & Shabbir, 2019). Οι συμμετέχοντες ήταν προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές Πανεπιστημίου, που ήταν Αγγλομαθείς, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στα ερωτήματα (Khan & Shabbir, 2019). Παράλληλα, εξετάστηκε κι η επιθετικότητα αυτών των συμμετεχόντων (Khan & Shabbir, 2019). Χρησιμοποιήθηκαν τα ίδια ερωτηματολόγια με την προηγούμενη μελέτη που αναφέρθηκε (McErlean & Lim, 2019), εφόσον οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν το *Parental Authority Questionnaire* και το *Toronto Alexithymia Scale*, σύμφωνα με την προσωπική τους εικόνα των πραγμάτων και τα βιώματά τους (Khan & Shabbir, 2019). Έπειτα από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων βρέθηκε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ αυταρχικού μητρικού και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και υψηλών επιπέδων αλεξιθυμίας, όπως επίσης και μεταξύ παραχωρητικού-αδιάφορου μητρικού και πατρικού στυλ και αλεξιθυμίας των συμμετεχόντων (Khan & Shabbir, 2019). Αντίθετα, παρατηρήθηκε αρνητική συσχέτιση μεταξύ του δημοκρατικού μητρικού και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και της εκδήλωσης αλεξιθυμικών συμπτωμάτων στους συμμετέχοντες (Khan & Shabbir, 2019). Επομένως, σε αυτή τη μελέτη υπήρξε αναφορά και στα υπόλοιπα γονεϊκά στυλ κι όχι μόνο στο αυταρχικό, όπως συνέβη στην προηγούμενη μελέτη που αναφέρθηκε αλλά παράλληλα δόθηκε έμφαση και στον παράγοντα της επιθετικότητας, που μεσολαβούσε (Khan & Shabbir, 2019· McErlean & Lim, 2019).

Έπειτα, πραγματοποιήθηκε ακόμη μια έρευνα, η οποία όμως είχε σκοπό να εξετάσει τη σχέση μεταξύ της αλεξιθυμίας των ίδιων των γονέων και του στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν για τα παιδιά τους (Cuzzocrea et al., 2015). Συμμετείχαν 473 ζευγάρια γονέων, εκ των οποίων οι μητέρες ήταν 29-60 ετών και οι πατεράδες 30-60 ετών (Cuzzocrea et al., 2015). Τα παιδιά τους ήταν 11-18 ετών. Οι ενήλικες συμμετέχοντες συμπλήρωσαν μεταξύ άλλων το ερωτηματολόγιο *Toronto Alexithymia Scale- 20*, για την αξιολόγηση του επιπέδου της αλεξιθυμίας τους και το *Parental Authority Questionnaire-Revised (PAQ-R)* για την καταγραφή των στάσεων που τηρούσαν στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους (Cuzzocrea et al., 2015). Έπειτα από την ανάλυση των δεδομένων οι ερευνητές συμπέραναν πως τα υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας των γονέων σχετίζονταν θετικά με το αυταρχικό και το παραχωρητικό

στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν (Cuzzocrea et al., 2015). Αντίθετα, τα χαμηλά επίπεδα αλεξιθυμίας των γονέων παρουσίασαν θετική συσχέτιση με το δημοκρατικό στυλ ανατροφής που ασπάζονταν οι γονείς (Cuzzocrea et al., 2015). Μάλιστα, δεν παρατηρήθηκε κάποια διαφοροποίηση στα αποτελέσματα μεταξύ των μητέρων και των πατεράδων (Cuzzocrea et al., 2015). Σε αυτό το πλαίσιο δόθηκε έμφαση στο ότι τα παιδιά που διαπαιδαγωγούνταν με αυταρχικό ή παραχωρητικό-αδιάφορο τρόπο ήταν πιθανό να εμφάνιζαν αλεξιθυμικά συμπτώματα, διότι οι ίδιοι οι γονείς τους ήταν αλεξιθυμικοί και παρουσίαζαν δυσκολία στη λεκτική έκφραση συναισθημάτων και στην αυτορρύθμιση (Cuzzocrea et al., 2015). Αντίθετα, τα παιδιά που ανατρέφονταν με δημοκρατικό τρόπο είχαν μικρότερη πιθανότητα να εκδηλώσουν αλεξιθυμία, διότι συζητούσαν με τους γονείς τους, υπήρχε στήριξη, πειθαρχία και όρια (Cuzzocrea et al., 2015).

Επομένως, σε αυτήν την περίπτωση η αλεξιθυμία των παιδιών δεν θα σχετιζόταν με το γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης αλλά με την εκδήλωση αλεξιθυμίας των ίδιων των γονέων τους (Cuzzocrea et al., 2015). Ως εκ τούτου, δε θα ήταν εφικτό να εξαχθούν συμπεράσματα αξιόπιστα και γενικεύσιμα στον πληθυσμό (Cuzzocrea et al., 2015). Χρειάζεται να εξεταστεί σφαιρικά το πλαίσιο του κάθε συμμετέχοντα και να ληφθεί υπόψη η επίδραση και άλλων παραγόντων σε αυτό που μελετάται (Cuzzocrea et al., 2015).

Συνεπώς, έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες που αφορούσαν στη σχέση γονεϊκών πρακτικών/στάσεων και εμφάνισης αλεξιθυμίας σε εφήβους κι ενήλικες (Farina et al., 2021· Huang et al., 2022· Hussain & Ahmed, 2014· Lumley et al., 1996) αλλά και στα στυλ προσκόλλησης και στους συναισθηματικούς δεσμούς ως παράγοντες που ενδέχεται να οδηγήσουν στην αλεξιθυμία (Abadi et al., 2015· Besharat & Khajavi, 2013· Pellerone et al., 2017· Qaisy & Darwish, 2018· Taylor et al., 2014· Thorberg et al., 2011). Επιπρόσθετα, έχει εξεταστεί η σχέση γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας σε εφήβους, που ανήκαν σε υγιή και μη πληθυσμό (Gatta et al., 2016· Hatami et al., 2021· Hosseini & Davari, 2021· Huang et al., 2022), ενώ για τους ενήλικες οι μελέτες περιορίστηκαν στην εξέταση της ίδιας σχέσης παράλληλα με τον παράγοντα της επιθετικότητας που μεσολαβούσε και ασκούσε επίδραση (Khan & Shabbir, 2019· McErlean & Lim, 2019). Ως εκ τούτου, οι έρευνες για τη σχέση μεταξύ γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και εμφάνισης αλεξιθυμίας σε υγιή πληθυσμό ενηλίκων είναι περιορισμένες και χρειάζεται να υπάρξει εκτενέστερη μελέτη.

Επομένως, μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να επικεντρωθούν στη σχέση μεταξύ γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης μητρικού και πατρικού ξεχωριστά και εμφάνισης αλεξιθυμίας σε πληθυσμό ενηλίκων, λαμβάνοντας υπόψη και το τι συμβαίνει στην περίπτωση που οι δύο γονείς δεν υιοθετούν ίδιο στυλ διαπαιδαγώγησης. Σε αυτήν την περίπτωση θα

χρειαστεί οι ενήλικες να ανακαλέσουν τα στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν κι οι δύο γονείς τους, ώστε να αποδειχτεί πως πράγματι ασκούν επίδραση στην εμφάνιση αλεξιθυμίας ακόμη και όταν οι απόγονοι της οικογένειας ενηλικιωθούν (Joukamaa et al., 2003· Joukamaa et al., 2007).

Κεφάλαιο 4^ο

4. Η αναγκαιότητα της έρευνας

Λαμβάνοντας υπόψη τις μελέτες που εστίασαν στη σχέση μεταξύ γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και εμφάνισης αλεξιθυμίας γίνεται αντιληπτό πως οι μελέτες που αφορούσαν στα γονεϊκά στυλ βάσει των τεσσάρων τύπων της Baumrind ήταν περιορισμένες (Cuzzocrea et al., 2015· Farina et al., 2021· Gatta et al., 2016· Hatami et al., 2021· Hosseini & Davari, 2021· Huang et al., 2022· Hussain & Ahmed, 2014· Khan & Shabbir, 2019· Lumley et al., 1996· McErlean & Lim, 2019). Επίσης, υπήρξαν μελέτες, όπου εξετάζονταν οι στάσεις και οι πρακτικές που υιοθετούσαν οι γονείς (απόρριψη, αποδοχή, υπερπροστασία, όρια και πειθαρχία, ενεργητική εμπλοκή κλπ) σε σχέση με την εκδήλωση αλεξιθυμίας (Farina et al., 2021· Huang et al., 2022· Hussain & Ahmed, 2014· Lumley et al., 1996). Ωστόσο, δεν πραγματοποιήθηκε σύνδεση αυτών των στάσεων και των πρακτικών με τα αντίστοιχα γονεϊκά στυλ, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με τη σχέση γονεϊκών στυλ και αλεξιθυμίας (Farina et al., 2021· Huang et al., 2022· Hussain & Ahmed, 2014· Lumley et al., 1996). Ακόμη, μελετώντας όλες αυτές τις έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί φαίνεται πως υπήρξε ο σκοπός να μελετηθεί η εμφάνιση αλεξιθυμίας ως απόρροια των συνθηκών του οικογενειακού περιβάλλοντος αλλά δόθηκε έμφαση στα στυλ προσκόλλησης και στους συναισθηματικούς δεσμούς που αναπτύχθηκαν με τους κύριους φροντιστές-γονείς και λιγότερο στα στυλ διαπαιδαγώγησης που εκείνοι υιοθετούσαν (Abadi et al., 2015· Besharat & Khajavi, 2013· Pellerone et al., 2017· Qaisy & Darwish, 2018· Taylor et al., 2014· Thorberg et al., 2011). Μάλιστα, ορισμένες έρευνες εστίαζαν στα στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν οι γονείς αλλά αφορούσαν σε κλινικό πληθυσμό με διατροφικές διαταραχές (Hatami et al., 2021), με ιστορικό χρήσης ουσιών (Huang et al., 2022) ή με διαγνωσμένες ψυχιατρικές διαταραχές, όπως κατάθλιψη, διαταραχή προσωπικότητας ή αγχώδη διαταραχή (Gatta et al., 2016). Ακόμη, κάποιες μελέτες εξέταζαν μεν τη σύνδεση μεταξύ γονεϊκών στυλ και αλεξιθυμίας μεσολαβούσε δε και ο παράγοντας της επιθετικότητας στην αναδυόμενη ενηλικίωση (Khan & Shabbir, 2019· McErlean & Lim, 2019).

Παρόλα αυτά, η σχέση μεταξύ γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας έχει μελετηθεί στην εφηβική ηλικία σε μαθητές οι οποίοι ήταν υγιείς και δεν ανήκαν σε κλινικό πληθυσμό, χωρίς να μεσολαβήσουν άλλοι παράγοντες στην έρευνα βάσει των ερευνητικών υποθέσεων (Hosseini & Davari, 2021).

Επιπλέον, έχει μελετηθεί η σχέση αλεξιθυμίας με τα γονεϊκά στυλ εστιάζοντας, όμως στην αλεξιθυμία των γονέων ως παράγοντα που ίσως επηρέασε τα στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν οι γονείς (Cuzzocrea et al., 2015). Σε αυτήν την περίπτωση η ενδεχόμενη εμφάνιση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων των παιδιών θα ήταν απόρροια της ίδιας της αλεξιθυμίας των γονέων και της αντίστοιχης συναισθηματικής τους συμπεριφοράς και κατ' επέκταση αυτή η στάση θα επηρέαζε τα στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν οι γονείς (Cuzzocrea et al., 2015).

Επομένως, η σχέση γονεϊκών στυλ και εμφάνισης αλεξιθυμίας έχει εξεταστεί σε εφήβους που ανήκαν στον γενικό πληθυσμό, χωρίς διαταραχές ή προβλήματα υγείας (Hosseini & Davari, 2021). Ωστόσο, για την ενήλικη ζωή οι μελέτες ήταν περιορισμένες κι αφορούσαν στη σχέση μεταξύ γονεϊκών στυλ και αλεξιθυμίας αλλά μεσολαβούσε κι ο παράγοντας της εμφάνισης επιθετικότητας (Khan & Shabbir, 2019· McErlean & Lim, 2019) ή αναφέρονταν σε πρακτικές και στάσεις των γονέων, χωρίς να γίνεται άμεση σύνδεση με τα στυλ διαπαιδαγώγησης (Farina et al., 2021· Huang et al., 2022· Lumley et al., 1996).

Συνεπώς, στο σημείο αυτό έγκειται η αναγκαιότητα της παρούσας μελέτης, καθώς επικεντρώνεται στη σχέση μεταξύ γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης μητρικού και πατρικού ξεχωριστά και εμφάνισης αλεξιθυμίας σε πληθυσμό ενηλίκων, εφόσον αυτή η διάσταση δεν έχει ερευνηθεί εκτενώς. Σε αυτήν την περίπτωση θα χρειαστεί οι ενήλικες να ανακαλέσουν τα στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν κι οι δύο γονείς τους και να εντοπιστεί το τι συμβαίνει στην περίπτωση που δεν ακολουθούνται κοινές πρακτικές διαπαιδαγώγησης από τους δύο γονείς.

Λαμβάνοντας υπόψη την υπάρχουσα σχετική βιβλιογραφία και τους περιορισμούς που ανέκυψαν, τέθηκαν συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα και ερευνητικές υποθέσεις για την παρούσα εμπειρική μελέτη. Βάσει αυτών, πραγματοποιήθηκε ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της έρευνας, καθώς και η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν. Χρειάζεται να διευκρινιστεί πως η διαφορά στον προσδιορισμό των ερευνητικών ερωτημάτων και των ερευνητικών υποθέσεων έγκειται στο γεγονός πως για το περιεχόμενο των πρώτων υπήρξε ίσως μια νύξη κι όχι επαρκής εξέταση σε προηγούμενες μελέτες. Αντίθετα, οι ερευνητικές υποθέσεις βασίστηκαν σε ευρήματα προγενέστερων σχετικών μελετών και τέθηκαν υπό εξέταση στην παρούσα μελέτη, ώστε να επιβεβαιωθούν ή να διαψευστούν βάσει των συγκεκριμένων δεδομένων και αποτελεσμάτων.

Πιο αναλυτικά:

Ερευνητικά ερωτήματα

Ποιοι παράγοντες ασκούν επίδραση στη διαμόρφωση του πατρικού και του μητρικού γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης; (φύλο παιδιού, ύπαρξη πάνω από ενός παιδιού, η χρονική περίοδος ανατροφής τους);

Από ποιους παράγοντες επηρεάζεται το αν οι δύο γονείς ακολουθήσουν κοινό ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης; (φύλο παιδιού, ύπαρξη πάνω από ενός παιδιού, η χρονική περίοδος ανατροφής).

Το μητρικό και πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης ασκεί επίδραση στην εκδήλωση διαταραχής ή προβλήματος υγείας στα παιδιά και στην περιοχή διαμονής στην ενήλικη ζωή τους;

Το κοινό ή μη γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης ασκεί επίδραση στην εκδήλωση διαταραχής ή προβλήματος υγείας στα παιδιά και στην περιοχή διαμονής στην ενήλικη ζωή τους;

Η σημερινή περιοχή διαμονής (των ενηλίκων) συνδέεται με την εμφάνιση αλεξιθυμίας; Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία το πολιτισμικό πλαίσιο και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο ανατροφής των παιδιών συνδέεται με την εκδήλωση αλεξιθυμίας (Kauhannen et al., 1993· Ryder et al., 2018).

Η ύπαρξη αδελφιών, ως οικογενειακός παράγοντας, συνδέεται με την εμφάνιση αλεξιθυμίας; (Qaisy & Darwish, 2018).

Το κοινό ή μη γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης συνδέεται με την εκδήλωση αλεξιθυμίας;

Η εκδήλωση αλεξιθυμίας ως χαρακτηριστικό των παιδιών επηρεάζει το πατρικό και μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης;

Η εκδήλωση αλεξιθυμίας ως χαρακτηριστικό των παιδιών επηρεάζει το αν οι γονείς ακολουθήσουν κοινό ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης;

Ερευνητικές υποθέσεις

Το φύλο συνδέεται με την εμφάνιση αλεξιθυμίας, καθώς συνήθως υπερισχύουν οι άντρες έναντι των γυναικών (Franz et al., 2008· Matilla et al., 2006· Meza-Concha et al., 2017).

Η ηλικία συνδέεται με την εμφάνιση αλεξιθυμίας, καθώς συνήθως η αλεξιθυμία εμφανίζεται σε μεγαλύτερους ηλικιακά ανθρώπους (Kinnaird et al., 2019· Matilla et al., 2006).

Το μορφωτικό επίπεδο συνδέεται με την εμφάνιση αλεξιθυμίας, καθώς η αλεξιθυμία παρουσιάζεται συχνότερα σε άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου (Kauhannen et al., 1993· Ryder et al., 2018).

Η ύπαρξη διαταραχής ή προβλήματος υγείας του ίδιου του ατόμου συνδέεται με την εμφάνιση αλεξιθυμίας (Hatami et al., 2021· Hosseini & Davari, 2021· Huang et al., 2022· MacKenzie-Myles & Merlo, 2021).

Το αυταρχικό γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης συνδέεται με υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας (Hatami et al., 2021· McErlean & Lim, 2019).

Το ανεκτικό - αδιάφορο γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης συνδέεται με υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας (Gatta et al., 2016· Khan & Shabbir, 2019).

Το δημοκρατικό γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης συνδέεται με χαμηλά επίπεδα αλεξιθυμίας (Hosseini & Davari, 2021· Khan & Shabbir, 2019).

Ως εκ τούτου, η μελέτη στηρίχτηκε στα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα και στις ερευνητικές υποθέσεις, τα οποία αποτέλεσαν τις κατευθυντήριες γραμμές, πάνω στις οποίες κινήθηκε η ερευνητική διαδικασία σε όλα τα στάδιά της.

Κεφάλαιο 5ο

5. Μεθοδολογία

Το παρόν κεφάλαιο ασχολείται με την περιγραφή των σταδίων διεξαγωγής της έρευνας που υλοποιήθηκε. Πιο αναλυτικά, παρουσιάζεται ο ερευνητικός σχεδιασμός, το είδος της δειγματοληψίας που επιλέχθηκε, το δημογραφικό προφίλ και κάποιες γενικές πληροφορίες των συμμετεχόντων/ουσών. Επίσης, καταγράφονται στοιχεία σχετικά με τα εργαλεία συλλογής των δεδομένων, την τήρηση δεοντολογίας και την ερευνητική διαδικασία που ακολουθήθηκε, καθώς επίσης και τους στατιστικούς ελέγχους που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων.

5.1. Ερευνητικός σχεδιασμός

Αρχικά, η μελέτη αυτή είχε ως σκοπό να εξετάσει τη σχέση των γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης με την εκδήλωση αλεξιθυμίας σε άτομα 18-60 ετών. Στο πλαίσιο της έρευνας τέθηκαν ερευνητικά ερωτήματα και ερευνητικές υποθέσεις, που αποτέλεσαν τις κατευθυντήριες γραμμές του σχεδιασμού και της υλοποίησης της μελέτης. Πιο αναλυτικά, τέθηκαν υπό εξέταση οι παράγοντες που ίσως επηρεάζουν τα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης (πατρικό και μητρικό) και το αν εκείνα είναι κοινά ή όχι στην εκάστοτε οικογένεια. Επιπλέον, μελετήθηκαν οι διαστάσεις της ζωής του ατόμου που δέχονται επίδραση από τα γονεϊκά στυλ (πατρικό και μητρικό) αλλά και οι επιδράσεις που εκείνο (το άτομο) υφίσταται στην περίπτωση που αυτά τα στυλ είναι κοινά ή όχι μεταξύ των δύο γονέων. Ακόμη, τέθηκε υπό εξέταση το αν η σημερινή περιοχή διαμονής, η ύπαρξη αδελφιών και το κοινό ή μη γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης αποτελούν παράγοντες που ασκούν επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων στους/στις ενήλικες συμμετέχοντες/ουσες. Επιπρόσθετα,

εξετάστηκε και το αν η αλεξιθυμία ως χαρακτηριστικό των παιδιών ασκεί επίδραση στη διαμόρφωση του γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και στο αν εκείνο διαμορφώνεται ως κοινό ή όχι μεταξύ των δύο γονέων στην εκάστοτε οικογένεια.

Έπειτα, ορίστηκαν οι ερευνητικές υποθέσεις της συγκεκριμένης μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, διατυπώθηκε πως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και η ύπαρξη διαταραχής αποτελούν παράγοντες που συσχετίζονται με την εκδήλωση αλεξιθυμίας. Επιπρόσθετα, υποτέθηκε πως το πατρικό και το μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης συσχετίζονται με την εκδήλωση αλεξιθυμίας ακόμη και σε πληθυσμό ενηλίκων. Μάλιστα, το αυταρχικό και το παραχωρητικό στυλ συσχετίζονται θετικά με τα υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας, ενώ το δημοκρατικό συσχετίζεται θετικά με τα χαμηλά επίπεδα αλεξιθυμίας. Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη τα ερευνητικά ερωτήματα και τις ερευνητικές υποθέσεις, επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος και πιο συγκεκριμένα ο συσχετιστικός ερευνητικός σχεδιασμός, καθώς σκοπός ήταν να εντοπιστούν συσχετίσεις μεταξύ των βασικών μεταβλητών. Μάλιστα, συντάχτηκε ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς για τα δημογραφικά στοιχεία και τις γενικές πληροφορίες των συμμετεχόντων/ουσών, όπως το φύλο τους, η ηλικία τους, το μορφωτικό τους επίπεδο και η τωρινή περιοχή κατοικίας τους. Προτιμήθηκε η χρήση του ερωτηματολογίου ως εργαλείου μέτρησης, διότι θεωρήθηκε ευκολότερο στη χρήση, καθώς διευκολύνει τη συλλογή μεγάλου αριθμού αποτελεσμάτων σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα και χωρίς να είναι απαραίτητη η φυσική παρουσία του ερευνητή ή των συμμετεχόντων/ουσών (εξ' αποστάσεως) (Creswell, 2012). Γενικότερα, οι κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν στη συγκεκριμένη έρευνα αποτελούνταν από ερωτήσεις κλειστού τύπου, με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθεί πιο εύκολη καταγραφή και κωδικοποίηση των απαντήσεων κατά τη διαδικασία της στατιστικής ανάλυσής τους (Creswell, 2012).

5.2. Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Στην παρούσα εργασία εφαρμόστηκε δειγματοληψία ευκολίας (βολική δειγματοληψία), καθώς τα ερωτηματολόγια εστάλησαν σε ένα δείγμα ευκολίας, δηλαδή σε οικεία πρόσωπα, όπως συγγενείς, φίλους/ες, συναδέλφους και συμφοιτητές/τριες, με τη θερμή παράκληση να το συμπληρώσουν οι ίδιοι/ες και να το προωθήσουν σε άλλα άτομα που ίσως ενδιαφέρονταν να τα συμπληρώσουν. Το συγκεκριμένο είδος δειγματοληψίας χαρακτηρίζεται από χαμηλό κόστος, καθώς δε χρειάστηκε να πραγματοποιηθεί η μετακίνηση της ερευνήτριας κι η εκτύπωση των εργαλείων μέτρησης (Bryman, 2017). Παρόλα αυτά, δεν είναι εφικτό να

εντοπιστεί το πιθανό δειγματοληπτικό σφάλμα, καθώς επίσης προκύπτουν προβληματισμοί για την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος που συμμετείχε στην εμπειρική αυτή μελέτη (Bryman, 2017). Ως εκ τούτου, έγινε προσπάθεια να μην υπάρξει ομοιογένεια στο δείγμα αλλά οι συμμετέχοντες να διαφέρουν ως προς την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, την περιοχή διαμονής, το επάγγελμα και την οικογενειακή κατάσταση, προκειμένου να περιοριστεί στον μέγιστο δυνατό βαθμό η μεροληψία επιλογής και το δείγμα να γίνει αντιπροσωπευτικότερο (Bryman, 2017).

5.3. Συμμετέχουσες/οντες

Αρχικά, επισημάνθηκε στο εισαγωγικό κείμενο πως οι συμμετέχοντες χρειάζεται να είναι 19-60 ετών και να έχουν μεγαλώσει και με τους δύο γονείς τους μέχρι τουλάχιστον τα 16 τους χρόνια. Στην παρούσα έρευνα, λοιπόν, συμμετείχαν 100 άτομα. Ωστόσο, το ποσοστό απόκρισης δεν είναι εφικτό να υπολογιστεί στη συγκεκριμένη μελέτη, διότι δεν είναι γνωστός ο αριθμός των ατόμων, στα οποία προωθήθηκαν τα ερωτηματολόγια αλλά δεν ενδιαφέρονταν να τα συμπληρώσουν (Bryman, 2017). Συνολικά, από τα 100 άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη, τα 63 (63 %) ήταν γυναίκες και τα 37 (37%) ήταν άντρες (Πίνακας 1). Όσον αφορά στην ηλικία των συμμετεχόντων/ουσών τα 40 άτομα (40%) ανήκαν στην ηλικιακή κατηγορία 19-29 ετών, τα 22 (22%) στην κατηγορία 30-40 ετών και τα 38 (38%) ήταν 41-60 ετών (Πίνακας 2). Επιπλέον, από το σύνολο των συμμετεχόντων, το 63% διέμενε σε αστική περιοχή, το 23% σε ημιαστική και το 14% σε αγροτική περιοχή εκείνη τη χρονική στιγμή (Πίνακας 3). Ακόμη, σχετικά με το μορφωτικό τους επίπεδο, βρέθηκε ότι το 53% είχε ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβάνοντας τα Α.Ε.Ι, τις ιδιωτικές σχολές και τα πρώην τεχνολογικά ιδρύματα (Τ.Ε.Ι), το 24% είχε μεταπτυχιακό δίπλωμα, το 17% ήταν απόφοιτοι/ες Λυκείου, το 4% ήταν απόφοιτοι/ες Δημοτικού ή Γυμνασίου και το 2% είχε στην κατοχή του διδακτορικό δίπλωμα (Πίνακας 4). Επίσης, όσον αφορά στο αν έχουν αδέρφια οι συμμετέχοντες/ουσες, οι 89 (89%) δήλωσαν πως είχαν αδέρφια, ενώ οι 11 (11%) πως δεν είχαν (Πίνακας 5). Ακόμη, από το σύνολο των συμμετεχόντων/ουσών το 91% δήλωσε πως δεν έπασχε από κάποια διαταραχή ή πρόβλημα υγείας εκείνη τη χρονική στιγμή, ενώ το 9% απάντησε πως έπασχε (Πίνακας 6).

Πίνακας 1.

Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής του φύλου

	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Άντρας	37	37,0	37,0	37,0
Γυναίκα	63	63,0	63,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Πίνακας 2.

Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής της ηλικιακής κατηγορίας

	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 19-29	40	40,0	40,0	40,0
30-40	22	22,0	22,0	62,0
41-60	38	38,0	38,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Πίνακας 3.

Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής της περιοχής διαμονής των συμμετεχόντων/ουσών

	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Αστική περιοχή	63	63,0	63,0	63,0
Ημιαστική περιοχή	23	23,0	23,0	86,0
Αγροτική περιοχή	14	14,0	14,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Πίνακας 4.

Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων/ουσών

	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	---------------	---------	------------------	-----------------------

	Απόφοιτος/η Δημοτικού/Γυμνασίου	4	4,0	4,0	4,0
	Απόφοιτος/η Λυκείου Τριτοβάθμια	17	17,0	17,0	21,0
Valid	Εκπαίδευση Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση Διδακτορικό	53	53,0	53,0	74,0
	Total	100	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 5.

Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής της ύπαρξης αδελφιών των συμμετεχόντων/ουσών

Υπαρξη αδελφιών

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Δεν έχει	11	11,0	11,0	11,0
Valid	Έχει	89	89,0	89,0	100,0
	Total	100	100,0	100,0	

Πίνακας 6.

Συχνότητα εμφάνισης των τιμών της μεταβλητής της ύπαρξης κάποιας διαταραχής ή προβλήματος υγείας

Διαταραχή ή πρόβλημα υγείας

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Δεν έχει	91	91,0	91,0	91,0
Valid	Έχει	9	9,0	9,0	100,0
	Total	100	100,0	100,0	

5.4. Μέσα Συλλογής Δεδομένων

Για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων και τη συλλογή των δεδομένων οι συμμετέχοντες/ουσες χρειάστηκε να απαντήσουν σε ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, το οποίο αποτελούνταν από ένα φύλλο με γενικές πληροφορίες και δημογραφικά στοιχεία αλλά και από δύο κλίμακες αυτοαναφοράς. Τα πλεονεκτήματα των ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων είναι πως αποτελούν μια οικονομική εναλλακτική, διότι δεν απαιτείται η μετακίνηση του ερευνητή ή των συμμετεχόντων και μάλιστα δεν είναι απαραίτητο να εκτυπωθούν. Παράλληλα, αυτό τα καθιστά μια οικολογική και πιο γρήγορη επιλογή (Vasanth-Raju & .Harinarayana, 2016). Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν χορηγήθηκαν στους/στις

συμμετέχοντες/ουσες με την εξής σειρά: Φύλλο Δημογραφικών Στοιχείων και Γενικών Πληροφοριών, Ερωτηματολόγιο Γονεϊκού Κύρους και Ερωτηματολόγιο Αλεξιθυμίας. Τα πλήρη εργαλεία με όλα τα στοιχεία τους παρατίθενται στο Παράρτημα της παρούσας εργασίας.

5.4.1. Φύλλο Δημογραφικών στοιχείων και γενικών πληροφοριών

Αρχικά, στο φύλλο δημογραφικών στοιχείων και γενικών πληροφοριών ζητήθηκε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να συμπληρώσουν 6 ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι οποίες αφορούσαν στο φύλο, την ηλικιακή κατηγορία που ανήκαν και το μορφωτικό τους επίπεδο. Επιπλέον, οι ερωτήσεις σχετίζονταν με την περιοχή διαμονής τους σήμερα και με το αν είχαν αδέρφια ή όχι. Ακόμη, κλήθηκαν να απαντήσουν για το αν έπασχαν από κάποιου είδους διαταραχή ή πρόβλημα υγείας τη στιγμή που συμπλήρωναν το ερωτηματολόγιο. Ωστόσο, δε ζητήθηκαν περαιτέρω λεπτομέρειες και προσωπικές πληροφορίες που θα οδηγούσαν σε ψυχική δυσφορία κι αμηχανία τους συμμετέχοντες/ουσες. Η κατασκευή του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου ήταν αυτοσχέδια.

5.4.2. Ερωτηματολόγιο Γονεϊκού Κύρους

Για την αξιολόγηση του γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν οι μητέρες κι οι πατέρες των συμμετεχόντων/ουσών χρησιμοποιήθηκε ένα εργαλείο, το οποίο βασίστηκε στο Ερωτηματολόγιο Γονεϊκού Κύρους (Τσαούσης), που αποτελεί την ελληνική μετάφραση του εργαλείου *Parental Authority Questionnaire* του Buri (1991). Αυτό το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκε, διότι αξιολογούσε τα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης που ορίστηκαν από τη Baumrind και ήταν εφικτό να πραγματοποιηθεί συσχέτιση με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, που εξέτασε τους συγκεκριμένους τύπους. Επίσης, οι απαντήσεις δίνονταν από την οπτική των παιδιών της οικογένειας κι όχι των γονέων τους (Buri, 1991).

Στη συγκεκριμένη εργασία πραγματοποιήθηκαν κάποιες τροποποιήσεις στο αρχικό εργαλείο. Πιο συγκεκριμένα, οι προτάσεις προσαρμόστηκαν σε παρελθοντικό χρόνο, διότι οι συμμετέχοντες/ουσες κλήθηκαν να ανακαλέσουν πληροφορίες από το παρελθόν τους. Λόγου χάρι, στη δήλωση 1 τέθηκε η εξής αλλαγή: «Ο πατέρας μου πίστευε πως σε μια σωστή οικογένεια τα παιδιά θα έπρεπε να έχουν λόγο εξίσου με τους γονείς», ενώ η αρχική πρόταση περιελάμβανε τα ρήματα σε ενεστώτα (πιστεύει, πρέπει). Επιπλέον, οι προτάσεις αφορούσαν

και στους δύο γονείς κι όχι μόνο σε εκείνον που συμμετείχε περισσότερο στην ανατροφή των συμμετεχόντων (αόριστα ως «γονέας») μέχρι τα 16 έτη τους. Ως εκ τούτου, για κάθε πρόταση που αναφερόταν στον πατέρα προστέθηκε δήλωση για τη μητέρα, προσθέτοντας το θηλυκό γένος με τις αντίστοιχες τροποποιήσεις στα άρθρα και στις αντωνυμίες. Λόγου χάρη, ως δήλωση 2 προστέθηκε αυτή η πρόταση: «Η μητέρα μου πίστευε πως ήταν για το καλό μου να μου ζητά να κάνω αυτό που εκείνη θεωρούσε σωστό, ακόμη κι αν δε συμφωνούσα».

Το ερωτηματολόγιο αυτό αποτελείται από 30 προτάσεις, εκ των οποίων οι 10 αναφέρονται στο δημοκρατικό στυλ, οι άλλες 10 στο αυταρχικό και οι υπόλοιπες 10 στο ανεκτικό. Ωστόσο, κατόπιν προσαρμογής του στους δύο γονείς προστέθηκαν αντίστοιχα άλλες 30 ερωτήσεις, ώστε να γίνει διαχωρισμός μεταξύ πατέρα και μητέρας. Ως εκ τούτου, οι 20 από τις νέες δηλώσεις αναφέρονταν στο δημοκρατικό στυλ, οι άλλες 20 στο αυταρχικό κι οι υπόλοιπες 20 στο ανεκτικό. Οι συμμετέχοντες/ουσες κλήθηκαν να απαντήσουν επιλέγοντας από μια 5βαθμη διαβαθμιστική κλίμακα τύπου Likert, με τον αριθμό 1 να αντιστοιχεί στο *Διαφωνώ Απόλυτα* μέχρι το 5 που αντιστοιχούσε στο *Συμφωνώ Απόλυτα* (Buri, 1991).

Πιο συγκεκριμένα, στο δημοκρατικό στυλ αναφέρονταν οι ερωτήσεις: 4,5,8,11,15,20,22,23,27 και 30, στο αυταρχικό οι 2,3,7,9,12,16,18,25,26,29 και στο ανεκτικό οι 1,6,10,13,14,17,19,21,24 και 28. Για κάθε στυλ διαπαιδαγώγησης ξεχωριστά και για κάθε γονέα προέκυπτε ένα σκορ ως άθροισμα των απαντήσεων των συμμετεχόντων. Το υψηλότερο σκορ που συγκεντρωνόταν μεταξύ των τριών κατηγοριών αναδείκνυε το στυλ διαπαιδαγώγησης του κάθε γονέα ξεχωριστά. Στην κάθε κατηγορία ερωτήσεων το ελάχιστο σκορ που είναι εφικτό να προκύψει είναι 10, ενώ το μέγιστο είναι 50 (Buri, 1991).

Όσον αφορά στην αξιοπιστία του ερωτηματολογίου για την κατηγορία της ανεκτικότητας των μητέρων ο συντελεστής ήταν $\alpha=0,81$, για τη μητρική αυταρχικότητα ήταν $\alpha=0,86$, για τη μητρικό δημοκρατικό στυλ ήταν 0,78, για το πατρικό ανεκτικό $\alpha=0,77$, για το πατρικό αυταρχικό $\alpha=0,85$ και για το πατρικό δημοκρατικό $\alpha=0,92$. Όσον αφορά στην εσωτερική συνέπεια ο δείκτης Cronbach's α υπολογίστηκε για το μητρικό ανεκτικό στυλ $\alpha=0,75$, για το μητρικό αυταρχικό στυλ $\alpha=0,85$, για το μητρικό δημοκρατικό $\alpha=0,82$, για το πατρικό ανεκτικό $\alpha=0,74$, για το πατρικό αυταρχικό $\alpha=0,87$ και για το πατρικό δημοκρατικό $\alpha=0,85$ (Buri, 1991). Όσο οι συντελεστές αξιοπιστίας δοκιμής όσο και οι τιμές Cronbach alpha θεωρήθηκαν αρκετά ικανοποιητικές, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη ότι περιλαμβάνονται μόνο 10 στοιχεία ανά υποκλίμακα (Buri, 1991). Επίσης, το εργαλείο αυτό είναι χρήσιμο για αξιολόγηση των γονέων ανεξαρτήτως φύλου. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η γονική αρχή έχει αναφερθεί πολλές φορές ως μία από τις βασικές μεταβλητές σπουδαιότητας στις

αλληλεπιδράσεις γονέων-παιδιών, το δυναμικό του ερωτηματολογίου αυτού θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό ως ερευνητικό εργαλείο, προκειμένου να εξεταστούν και να διερευνηθούν μεμονωμένα γονικοί συσχετισμοί (Buri, 1991).

5.4.3. Κλίμακα αλεξιθυμίας του Toronto

Για την αξιολόγηση της αλεξιθυμίας των συμμετεχόντων/ουσών χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα αλεξιθυμίας του Toronto (TAS-20) (Bagby et al., 1992), η οποία προσαρμόστηκε στον ελληνικό πληθυσμό (Αναγνωστοπούλου & Κιοσέογλου, 2002). Το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε στα ελληνικά μετά από την συγκατάθεση των κατασκευαστών του και ζητήθηκε βοήθεια από τέσσερες δίγλωσσους έμπειρους μεταφραστές (Σταλίκας και συν., 2012). Πρόκειται για ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, που αποτελείται από 20 προτάσεις, οι οποίες διαφοροποιούνται σε τρεις υποκλίμακες (Σταλίκας και συν., 2012). Η πρώτη αφορά στη δυσκολία αναγνώρισης συναισθημάτων και συμπεριλαμβάνει τις ερωτήσεις 1, 3, 6, 7, 9, 13, 14, η δεύτερη αναφέρεται στη δυσκολία έκφρασης συναισθημάτων και περιλαμβάνει τις ερωτήσεις 2, 4, 11, 12, 17, ενώ η τρίτη υποκλίμακα σχετίζεται με τον εξωτερικό προσανατολισμό και περιέχει τις ερωτήσεις 5, 8, 10, 15, 16, 18, 19, 20 (Bagby et al., 1992).

Οι συμμετέχοντες/ουσες κλήθηκαν να επιλέξουν από μια 5βαθμη κλίμακα τύπου Likert εκείνο που τους αντιπροσώπευε διαλέγοντας από το 1, που αντιστοιχούσε στο *διαφωνώ πολύ* έως το 5 που αντιστοιχούσε στο *συμφωνώ πολύ* (Bagby et al., 1992). Όσον αφορά στο σκορ, αυτό προέκυπτε αθροίζοντας τις επιλογές κάθε συμμετέχοντα/ουσας στην κλίμακα αλλά οι ερωτήσεις 4,5,10,18 και 19 αντιστρέφονταν (Bagby et al., 1992). Ως εκ τούτου, η υψηλή βαθμολογία στην κλίμακα αναδείκνυε πως το άτομο δεν είχε επαφή με τον εσωτερικό του κόσμο και παρουσίαζε δυσκολία στην αναγνώριση ή/και στην έκφραση των συναισθημάτων του (Σταλίκας και συν., 2012). Πιο συγκεκριμένα, το σκορ που είναι έως και 51 δείχνει απουσία αλεξιθυμίας, από 52 έως 60 αναδεικνύει πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το σκορ από 61 και πάνω δηλώνει υψηλή αλεξιθυμία (Bagby et al., 1992).

Όσον αφορά στην εγκυρότητα του εργαλείου, αυτό παρουσιάζει καλή εννοιολογική εγκυρότητα, με υψηλές θετικές συσχετίσεις όσον αφορά τα ερωτηματολόγια BDI, STAI και αρνητική συσχέτιση με το ερωτηματολόγιο εσωτερικής συγκρότησης (Σταλίκας και συν., 2012). Η ανάλυση παραγόντων επίσης επιβεβαίωσε την εννοιολογική εγκυρότητα της κλίμακας (Σταλίκας και συν., 2012).

Για την αξιοπιστία του εργαλείου έχει φανεί πως είναι ικανοποιητική. Μάλιστα, στην πρώτη υποκλίμακα δυσκολίας αναγνώρισης συναισθημάτων ο δείκτης Cronbach υπολογίστηκε $\alpha=0,78$, για τη δεύτερη υποκλίμακα έκφρασης συναισθημάτων ο δείκτης Cronbach υπολογίστηκε $\alpha=0,68$ και για την τρίτη υποκλίμακα εξωτερικού προσανατολισμού ο δείκτης Cronbach υπολογίστηκε $\alpha=0,60$ (Σταλίκας και συν., 2012). Ως εκ τούτου η συνολική κλίμακα παρουσίασε συντελεστή $\alpha=0,80$ (Σταλίκας και συν., 2012). Η Κλίμακα Αλεξιθυμίας του Τορόντο επιδεικνύει καλή εσωτερική συνοχή (Cronbach $\alpha=0,81$) και αξιοπιστία δοκιμής-επαναληπτικής εξέτασης (Σταλίκας και συν., 2012). Έχει διαπιστωθεί ότι αποτελεί γενικότερα έναν εμπειρικό τρόπο μέτρησης της αλεξιθυμίας σε άνδρες και γυναίκες, σε κλινικά και μη κλινικά δείγματα (Σταλίκας και συν., 2012). Η κλίμακα έχει χρησιμοποιηθεί ως ένα αξιόπιστο εργαλείο μέτρησης της αλεξιθυμίας σε μια ποικιλία ηλικιακών ομάδων (Σταλίκας και συν., 2012).

5.5. Ηθική και δεοντολογία της έρευνας

Ο κώδικας δεοντολογίας προσανατολίζεται προς την προστασία της αξιοπρέπειας των ίδιων των θεμάτων που τίθενται υπό διερεύνηση αλλά και όσων συμμετέχουν στην ερευνητική διαδικασία. Ως εκ τούτου, τηρούνται ορισμένα πρωτόκολλα, προκειμένου να υπάρξει συγκατάθεση, συνέργεια και συναίνεση (Σαββάκης, 2023).

Επιπρόσθετα, αυτά τα πρωτόκολλα συνδέονται με τη σχέση των ερευνητών με τα άτομα που συμμετέχουν στην έρευνα, τον σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την εμπιστευτικότητα των ερευνητικών δεδομένων, τη διατήρηση της ανωνυμίας και τη συγκατάθεση των συμμετεχόντων, κατόπιν ενημέρωσής τους κτλ (Ισαρη & Πουρκός, 2015· Sieber, 1982).

Η επιστημονική κοινότητα χρειάζεται να μεριμνά για την ηθική της συγκρότηση και τον έλεγχο δεοντολογίας της, προκειμένου να διασφαλιστεί στον μέγιστο δυνατό βαθμό η αξιοπιστία των ερευνητικών διαδικασιών και των ευρημάτων, καθώς και η απουσία πιθανότητας για πρόκληση βλάβης στους συμμετέχοντες (Ισαρη & Πουρκός, 2015· Sieber, 1982).

Η έρευνα απαιτεί στενή και άμεση συνεργασία και συντονισμό μεταξύ πολλών διαφορετικών ατόμων σε διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους και πανεπιστημιακά ιδρύματα, με αποτέλεσμα να χρειάζεται να υπάρχει ένα είδος συμφωνίας μεταξύ τους σχετικά με τους ηθικούς κανόνες. Ως εκ τούτου, είναι δυνατό να εξασφαλιστεί η συνεργατική και

ομαδική εργασία, η οποία απαιτεί εμπιστοσύνη, αμοιβαίο σεβασμό, δικαιοσύνη και ανατροφοδότηση μέσω αλληλεπίδρασης και ανάδρασης (Ισαρη & Πουρκός, 2015· Sieber, 1982).

Επομένως, ένα κοινώς αποδεκτό πλαίσιο ηθικής και δεοντολογίας ως αποτέλεσμα συναινετικής και δημοκρατικής λήψης απόφασης από την επιστημονική κοινότητα είναι πιθανό να μπορεί να διευθετεί και να επιλύει διάφορα σημαντικά μεθοδολογικά και πρακτικά ζητήματα που ανακύπτουν σε μια ερευνητική ομάδα. Αυτά τα ζητήματα ενδεχομένως παρουσιάζονται από τη φάση αρχικού σχεδιασμού και υποβολής μιας ερευνητικής πρότασης και ίσως φτάνουν μέχρι το στάδιο υλοποίησης και δημοσιοποίησης των τελικών αποτελεσμάτων και ευρημάτων (Σαββάκης, 2023).

Συνεπώς, οι κανόνες ηθικής και δεοντολογίας ουσιαστικά δεν δυσκολεύουν τη διαδικασία της έρευνας, αλλά προωθούν τους επιστημονικούς στόχους, όπως είναι η γνώση, η αλήθεια και η αποφυγή σοβαρών και συστηματικών λαθών (Σαββάκης, 2023).

Επομένως, η παρούσα ερευνητική πρόταση εγκρίθηκε από την Επιτροπή Δεοντολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης (Αρ. πρωτοκ. 356/28-04-2023). Στην πρώτη σελίδα του ερωτηματολογίου που χορηγήθηκε οι συμμετέχοντες/ουσες ενημερώθηκαν για τον γενικό σκοπό της εμπειρικής μελέτης και για τον τρόπο που θα γίνει η διαχείριση και η επεξεργασία των δεδομένων. Επιπλέον, στο εισαγωγικό κείμενο αναφέρθηκε πως η συμμετοχή είναι προαιρετική και οποιαδήποτε στιγμή θελήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να αποσυρθούν χωρίς να αποθηκευτούν οι απαντήσεις τους. Επιπλέον, δόθηκε έμφαση στην ιδιωτικότητα των απαντήσεων, καθώς επισημάνθηκε πως είναι ανώνυμες και πως θα χρησιμοποιούνταν μόνο για τους σκοπούς της έρευνας. Έπειτα, ακολούθησε ερώτηση, ώστε να δοθεί η συγκατάθεση των προσώπων, για να λάβουν μέρος στην έρευνα λαμβάνοντας υπόψη τις προϋποθέσεις που τέθηκαν, τηρώντας τον κώδικα δεοντολογίας.

5.6. Διαδικασία

Για τις ανάγκες της έρευνας κατασκευάστηκε διαδικτυακό ερωτηματολόγιο με χρήση της δωρεάν εφαρμογής Google Forms και απεστάλη ηλεκτρονικά μέσω σελίδων κοινωνικής δικτύωσης (Facebook), εφαρμογών μηνυμάτων (Messenger, Viber) και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε συγκεκριμένα άτομα, όπως συγγενείς, φίλους/φίλες κι οικεία πρόσωπα. Έπειτα, εκείνοι κλήθηκαν να τα προωθήσουν σε άλλα άτομα, στην περίπτωση που

ενδιαφέρονταν να συμμετέχουν στην εμπειρική αυτή μελέτη. Επομένως, επρόκειτο για δειγματοληψία ευκολίας.

Επιλέχτηκε αυτό το εργαλείο ως πιο κατάλληλο, διότι ήταν εφικτό να προωθηθεί σε ενήλικες 19-60 ετών σε όλα τα μέρη της Ελλάδας κι έτσι να μην υπάρχει ομοιομορφία στις απαντήσεις, προκειμένου να προκύψει ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα. Ταυτόχρονα, με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιήθηκε πιο εύκολα η κωδικοποίηση και η μεταφόρτωση των δεδομένων στο πρόγραμμα στατιστικής ανάλυσης. Επιπλέον, το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο θεωρήθηκε κατάλληλο εργαλείο, διότι υπήρξε ακόμη η φοβία ορισμένων ατόμων για τη μετάδοση της COVID-19, επομένως δε θα ήταν αποδεκτή η φυσική παρουσία ερευνητριας ή συμμετεχόντων σε κοινό χώρο.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του εαρινού εξαμήνου και πιο συγκεκριμένα από τέλη Μαΐου έως τις αρχές Ιουλίου του 2023. Ο αναμενόμενος χρόνος συμπλήρωσης ήταν 20-25 λεπτά, καθώς δε χρειαζόταν σκέψη αλλά αυθόρμητες απαντήσεις και δεν υπήρξαν κάποια κίνητρα, για να λάβουν μέρος στην έρευνα.

5.7. Ανάλυση Δεδομένων

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πακέτο IBM SPSS 21. Αρχικά, τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν με χρήση αυξόντων αριθμών για τις κατηγορικές μεταβλητές (π.χ Άνδρας=1 και Γυναίκα=2). Στη συνέχεια, χρησιμοποιήθηκαν περιγραφικά μέτρα για τη μοναδική συνεχή μεταβλητή, που ήταν το σκορ αλεξιθυμίας και καταρτίστηκαν πίνακες για τη συχνότητα εμφάνισης των κατηγορικών μεταβλητών που ήταν υπό διερεύνηση. Ακόμη, δημιουργήθηκαν πίνακες για τη συχνότητα εμφάνισης των τιμών των κατηγορικών μεταβλητών (π.χ φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, περιοχή διαμονής), προκειμένου να περιγραφεί το προφίλ των συμμετεχόντων/ουσών. Επιπλέον, το σκορ αλεξιθυμίας μετατράπηκε σε κατηγορική μεταβλητή με τρία επίπεδα χρησιμοποιώντας την εντολή *recode into different variables*. Η εξαγωγή συμπερασμάτων για τα ερευνητικά ερωτήματα έγινε με χρήση του στατιστικού ελέγχου χ^2 , διότι επρόκειτο για συσχετίσεις κατηγορικών μεταβλητών είτε με δύο είτε με περισσότερα επίπεδα. Στις περιπτώσεις που ο συγκεκριμένος έλεγχος δεν μπορούσε να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα, γιατί το δείγμα δεν ήταν επαρκές χρησιμοποιήθηκε το Fisher's Exact Test.

Κεφάλαιο 6^ο

6. Αποτελέσματα

6.1. Περιγραφικά μέτρα των υπό διερεύνηση μεταβλητών

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας αρχίζοντας με τα περιγραφικά μέτρα των μεταβλητών υπό διερεύνηση και στη συνέχεια καταγράφονται τα ευρήματα που προέκυψαν από την πραγματοποίηση των στατιστικών ελέγχων για τα ερευνητικά ερωτήματα και τις ερευνητικές υποθέσεις που τέθηκαν. Προκειμένου να εξεταστούν τα επίπεδα αλεξιθυμίας των συμμετεχόντων/ουσών καταρτίστηκε πίνακας με τα περιγραφικά μέτρα, καθώς υπολογίστηκε η μέση τιμή, η μέγιστη και η ελάχιστη τιμή και η τυπική απόκλιση. Τα συγκεκριμένα περιγραφικά μέτρα υπολογίστηκαν μόνο για το σκορ αλεξιθυμίας, διότι αποτελεί τη μόνη συνεχή μεταβλητή στη συγκεκριμένη εμπειρική μελέτη. Πιο συγκεκριμένα, η ελάχιστη τιμή ήταν 24, ενώ η μέγιστη 79. Η μέση τιμή υπολογίστηκε 53,32 μονάδες με $T.A = 13,937$ (Πίνακας 7). Η ίδια μεταβλητή μετατράπηκε σε κατηγορική με βάση το σκορ και δημιουργήθηκε πίνακας, ώστε να παρουσιαστούν τα ποσοστά εμφάνισής της στο δείγμα. Πιο συγκεκριμένα, κατηγοριοποιήθηκε το σκορ αλεξιθυμίας σε τρεις διαστάσεις: χωρίς αλεξιθυμία (20-51), πιθανή αλεξιθυμία (52-60) και υψηλή αλεξιθυμία (61-100). Έτσι, βρέθηκε πως το 42% του δείγματος δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το 23% είχε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 35% είχε υψηλή αλεξιθυμία (Πίνακας 8). Επιπλέον, για την επεξεργασία της κατηγορικής μεταβλητής του πατρικού γονεϊκού στυλ καταρτίστηκε πίνακας, ώστε να παρουσιαστούν τα ποσοστά εμφάνισης κάθε τύπου στο δείγμα. Φάνηκε, λοιπόν, πως το 23% των συμμετεχόντων/ουσών ανατράφηκαν με ανεκτικό στυλ από τους πατέρες τους, το 44% με αυταρχικό πατρικό στυλ και το 33% με δημοκρατικό πατρικό στυλ (Πίνακας 9). Όσον αφορά στο μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης που δηλώθηκε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες φάνηκε πως το 23% του δείγματος διαπαιδαγωγήθηκε με ανεκτικές μητέρες, το 37% με αυταρχικές και το 40% με δημοκρατικές μητέρες (Πίνακας 10). Επιπλέον, δημιουργήθηκε πίνακας, ώστε να υπολογιστεί το ποσοστό των συμμετεχόντων/ουσών που διαπαιδαγωγήθηκαν με κοινό στυλ και από τους δύο γονείς αλλά και το αντίστοιχο ποσοστό που ανατράφηκαν με διαφορετικό στυλ από τον κάθε γονέα. Επομένως, βρέθηκε πως το 19% των συμμετεχόντων/ουσών ανατράφηκε με διαφορετικό στυλ από τον κάθε γονέα, ενώ το υπόλοιπο 81% με κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης και από τους δύο γονείς (Πίνακας 11).

Πίνακας 7.*Περιγραφικά μέτρα του σκορ αλεξιθυμίας***Descriptive Statistics**

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
σκορ αλεξιθυμίας	100	24	79	53,32	13,937
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 8.*Περιγραφικά μέτρα εμφάνισης αλεξιθυμίας***αλεξιθυμία κατηγορίες**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
χωρίς αλεξιθυμία	42	42,0	42,0	42,0
πιθανή αλεξιθυμία	23	23,0	23,0	65,0
υψηλή αλεξιθυμία	35	35,0	35,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Πίνακας 9.*Περιγραφικά μέτρα πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης***Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Ανεκτικό	23	23,0	23,0	23,0
Αυταρχικό	44	44,0	44,0	67,0
Δημοκρατικό	33	33,0	33,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Πίνακας 10.*Περιγραφικά μέτρα μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης***Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας**

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ανεκτικ ό	23	23,0	23,0	23,0
	Αυταρχι κό	37	37,0	37,0	60,0
	Δημοκρ ατικό	40	40,0	40,0	100,0
	Total	100	100,0	100,0	

Πίνακας 11.

Περιγραφικά μέτρα κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης

Κοινό ή μη γονεϊκό στυλ

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	μη κοινό	19	19,0	19,0	19,0
	κοινό	81	81,0	81,0	100,0
	Total	100	100,0	100,0	

6.2. Παράγοντες διαμόρφωσης των γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης

Αρχικά, βάσει των ερευνητικών υποθέσεων τέθηκαν σε εξέταση οι μεταβλητές που ίσως ασκούν επίδραση στη διαμόρφωση των στυλ διαπαιδαγώγησης των γονέων. Πρωτίστως, προκειμένου να εξεταστεί η σχέση του φύλου με τα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης (πατρικό και μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης) εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος για το πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης, όπου βρέθηκε $p < 0,01$, άρα η H_0 απορρίπτεται και η διαφορά στο πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης διαφέρει ισχυρώς στατιστικά σημαντικά βάσει του φύλου των παιδιών τους (Πίνακας 12.2). Πιο συγκεκριμένα, στους άντρες του δείγματος βρέθηκε πως το 8,1% είχε ανεκτικό πατέρα, το 73% αυταρχικό και το 18,9% δημοκρατικό πατέρα. Στις γυναίκες του δείγματος βρέθηκε πως το 31,7% είχε ανεκτικό πατέρα, το 27% αυταρχικό και το 41,3% δημοκρατικό. Βρέθηκε, λοιπόν, πως για τα αγόρια οι πατέρες ήταν περισσότερο αυταρχικοί, ενώ για τα κορίτσια περισσότερο δημοκρατικοί (Πίνακας 12.1).

Όσον αφορά στο μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης, εφαρμόστηκε και πάλι χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p < 0,01$, άρα η H_0 απορρίπτεται και υπάρχει ισχυρώς στατιστικά σημαντική διαφορά στο στυλ διαπαιδαγώγησης των μητέρων βάσει του φύλου των παιδιών τους (Πίνακας 13.2). Πιο συγκεκριμένα, στους άντρες του δείγματος βρέθηκε πως το 16,2% είχε ανεκτική μητέρα, το 59,5% αυταρχική και το 24,3% δημοκρατική. Για τις γυναίκες του

δείγματος υπολογίστηκε πως το 27% είχε ανεκτική μητέρα, το 23,8% αυταρχική και το 49,2% δημοκρατική (Πίνακας 13.1). Επομένως, βρέθηκε πως οι μητέρες ήταν περισσότερο αυταρχικές προς τα αγόρια, ενώ για τα κορίτσια περισσότερο δημοκρατικές. Μάλιστα, αυτή η διαφορά ήταν ισχυρώς στατιστικά σημαντική.

Πίνακας 12.1.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης

φύλο * Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα Crosstabulation

		Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα			Total	
		Ανεκτικό	Αυταρχικό	Δημοκρατικό		
φύλο	Άντρας	Count	3	27	7	37
		% within φύλο	8,1%	73,0%	18,9%	100,0%
φύλο	Γυναίκα	Count	20	17	26	63
		% within φύλο	31,7%	27,0%	41,3%	100,0%
Total		Count	23	44	33	100
		% within φύλο	23,0%	44,0%	33,0%	100,0%

Πίνακας 12.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,396 ^a	2	,000	,000
N of Valid Cases	100			

Πίνακας 13.1.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης

φύλο * Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας Crosstabulation

		Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας			Total	
		Ανεκτικό	Αυταρχικό	Δημοκρατικό		
φύλο	Άντρας	Count	6	22	9	37
		% within φύλο	16,2%	59,5%	24,3%	100,0%
φύλο	Γυναίκα	Count	17	15	31	63
		% within φύλο	27,0%	23,8%	49,2%	100,0%

	Count	23	37	40	100
Total	% within φύλο	23,0%	37,0%	40,0%	100,0%

Πίνακας 13.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,790 ^a	2	,002	,002
N of Valid Cases	100			

Επιπλέον, εξετάστηκε η σχέση μεταξύ πατρικού/μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και ηλικιών των συμμετεχόντων/ουσών. Πιο συγκεκριμένα, για το πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος, όπου βρέθηκε $p > 0,05$, άρα η H_0 απορρίπτεται και η διαφορά είναι ασθενώς στατιστικά σημαντική (Πίνακας 14.2). Πιο αναλυτικά, βρέθηκε πως υπήρξε ασθενώς στατιστικά σημαντική διαφορά στο πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης ανάλογα με την ηλικία των συμμετεχόντων. Έτσι, υπολογίστηκε πως στην κατηγορία 19-29 ετών το 20% είχε ανεκτικό πατέρα, το 37,5% αυταρχικό και το 42,5 % δημοκρατικό. Στην κατηγορία 30-40 ετών υπολογίστηκε πως το 31,8% είχε ανεκτικό πατέρα, το 27,3% αυταρχικό και το 40,9% δημοκρατικό, ενώ στην ηλικία 41-60 ετών βρέθηκε πως το 21,1% είχε ανεκτικό πατέρα, το 60,5% αυταρχικό και το 18,4% δημοκρατικό. Επομένως, υπερτερούσε στην κατηγορία 19-29 ο δημοκρατικός πατέρας, στην κατηγορία 30-40 ετών ο δημοκρατικός και στην ηλικία 41-60 ετών ο αυταρχικός αλλά με ασθενώς στατιστικά σημαντική διαφορά (Πίνακας 14.1).

Επίσης, όσον αφορά στο μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p = 0,025 < 0,05$, άρα η H_0 απορρίπτεται και η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική (Πίνακας 15.2). Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε πως στην ηλικία 19-29 ετών το 20% είχε ανεκτική μητέρα, το 27,5% αυταρχική και το 52,5% δημοκρατική. Στην ηλικία 30-40 ετών, υπολογίστηκε πως το 36,4% είχε ανεκτική μητέρα, το 22,7% αυταρχική μητέρα και το 40,9% δημοκρατική, ενώ στην ηλικιακή κατηγορία 41-60 ετών βρέθηκε πως το 18,4% είχε ανεκτική μητέρα, το 55,3% αυταρχική και το 26,3% δημοκρατική. Συνεπώς, στην ηλικία 19-29 ετών βρέθηκε πως οι μητέρες ήταν περισσότερο δημοκρατικές, στην ηλικία 30-40 ετών περισσότερο δημοκρατικές και στην ηλικία 41-60 ετών περισσότερο αυταρχικές με στατιστικά σημαντική διαφορά (Πίνακας 15.1).

Πίνακας 14.1.*Έλεγχος χ² για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης***Ηλικιακή κατηγορία * Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα Crosstabulation**

		Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα			Total
		Ανεκτικό	Αυταρχικ	Δημοκρατικό	
		ό	ό	τικό	
Ηλικιακή κατηγορία	Count	8	15	17	40
	19-29 % within Ηλικιακή κατηγορία	20,0%	37,5%	42,5%	100,0%
	Count	7	6	9	22
	30-40 % within Ηλικιακή κατηγορία	31,8%	27,3%	40,9%	100,0%
	Count	8	23	7	38
	41-60 % within Ηλικιακή κατηγορία	21,1%	60,5%	18,4%	100,0%
Total	Count	23	44	33	100
	% within Ηλικιακή κατηγορία	23,0%	44,0%	33,0%	100,0%

Πίνακας 14.2.*Έλεγχος χ² για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας συμμετεχόντων/ουσών και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,063 ^a	4	,060	,060
N of Valid Cases	100			

Πίνακας 15.1.*Έλεγχος χ² για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας συμμετεχόντων/ουσών και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης***Ηλικιακή κατηγορία * Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας Crosstabulation**

		Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας			Total
		Ανεκτικό	Αυταρχικ	Δημοκρατικό	
		ό	ό	τικό	
Ηλικιακή κατηγορία	Count	8	11	21	40
	19-29 % within Ηλικιακή κατηγορία	20,0%	27,5%	52,5%	100,0%
	Count	8	5	9	22
	30-40 % within Ηλικιακή κατηγορία	36,4%	22,7%	40,9%	100,0%

	Count	7	21	10	38
41-60	% within Ηλικιακή κατηγορία	18,4%	55,3%	26,3%	100,0%
	Count	23	37	40	100
Total	% within Ηλικιακή κατηγορία	23,0%	37,0%	40,0%	100,0%

Πίνακας 15.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας συμμετεχόντων/ουσών και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,170 ^a	4	,025	,024
N of Valid Cases	100			

Όσον αφορά στη σχέση μεταξύ σημερινής περιοχής διαμονής και γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης δεν είναι εφικτό να εξαχθούν συμπεράσματα, εφόσον οι συμμετέχοντες/ουσες κλήθηκαν να απαντήσουν για την περιοχή διαμονής τους τη χρονική στιγμή που συμπλήρωναν το ερωτηματολόγιο. Επομένως, δε γίνεται να αποτελέσει αντικείμενο εξέτασης η συγκεκριμένη σχέση, εφόσον δεν υπάρχουν δεδομένα για την περιοχή διαμονής των συμμετεχόντων/ουσών κατά την παιδική τους ηλικία μέχρι και τα 16 έτη της ζωής τους. Αντίστοιχα, δεν είναι εφικτό να συσχετιστεί η περιοχή διαμονής με το αν υιοθετούσαν οι γονείς κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης ή όχι.

Έπειτα, όσον αφορά στη σχέση μεταξύ μορφωτικού επιπέδου και πατρικού και μητρικού στυλ δεν είναι εφικτό να εξεταστεί, διότι το μορφωτικό επίπεδο αφορούσε στη χρονική στιγμή που συμπληρώθηκε το ερωτηματολόγιο, ενώ τα στυλ διαπαιδαγώγησης αναφέρονταν στο παρελθόν των συμμετεχόντων/ουσών.

Επιπλέον, εξετάστηκε η σχέση μεταξύ πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και ύπαρξης αδελφιών, δηλαδή αν ο πατέρας υιοθετούσε στυλ διαπαιδαγώγησης βάσει του αν είχε ένα παιδί ή περισσότερα. Εφαρμόστηκε, λοιπόν, χ^2 έλεγχος αλλά δεν μπορούσε να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, πραγματοποιήθηκε Fisher's Exact Test και βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά (Πίνακας 16). Επομένως, βρέθηκε πως δε διέφερε το στυλ διαπαιδαγώγησης των πατεράδων προς το παιδί τους (τον/τη συμμετέχοντα/ουσα) ανάλογα με το αν είχαν ένα παιδί ή περισσότερα.

Αντίστοιχη εξέταση έγινε για το μητρικό στυλ κι εφαρμόστηκε ο χ^2 έλεγχος, αλλά το δείγμα δεν ήταν επαρκές, ώστε να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα. Συνεπώς,

πραγματοποιήθηκε το Fisher's Exact Test και βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά (Πίνακας 17). Επομένως, βρέθηκε πως δεν υπήρχε στατιστικά σημαντική διαφορά στο μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης προς το παιδί τους (τον/τη συμμετέχοντα/ουσα) ανάλογα με το αν είχαν ένα παιδί ή περισσότερα.

Πίνακας 16.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μεταξύ ύπαρξης αδελφιών των συμμετεχόντων/ουσών και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,030 ^a	2	,362	,360
Fisher's Exact Test	1,801			,430
N of Valid Cases	100			

Πίνακας 17.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μεταξύ ύπαρξης αδελφιών των συμμετεχόντων/ουσών και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,910 ^a	2	,142	,177
Fisher's Exact Test	3,348			,189
N of Valid Cases	100			

Για τη σχέση μεταξύ διαταραχής ή προβλήματος υγείας των συμμετεχόντων/ουσών και γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης δεν είναι εφικτό να εξαχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα, διότι οι συμμετέχοντες/ουσες απάντησαν στο ερωτηματολόγιο σύμφωνα με εκείνη τη χρονική στιγμή κι όχι για το τι ίσχυε στην παιδική τους ηλικία.

6.3. Παράγοντες διαμόρφωσης κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης

Επιπρόσθετα, εκτός από τους παράγοντες που ίσως άσκησαν επίδραση στη διαμόρφωση γονεϊκών στυλ τέθηκε ως ερευνητικό ερώτημα το αν οι ίδιες μεταβλητές επηρέασαν τους γονείς στο αν υιοθετούσαν κοινό ή μη στυλ ανατροφής.

Αρχικά, μια σχέση που έχει ενδιαφέρον να μελετηθεί είναι αυτή μεταξύ του φύλου του παιδιού και του αν ακολουθούσαν κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης οι δύο γονείς (κατηγορική μεταβλητή). Εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p = 0,987 > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δε βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά. Επομένως, το φύλο δεν άσκησε

στατιστικά σημαντική επίδραση στο αν ακολουθούσαν κοινό ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης οι δύο γονείς (Πίνακας 18).

Πίνακας 18.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση φύλου και κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,000 ^a	1	,987	1,000
N of Valid Cases	100			

Επιπλέον, εξετάστηκε αν οι ηλικιακές κατηγορίες ασκούσαν επίδραση στο αν οι γονείς υιοθετούσαν κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης ή όχι. Στην ουσία αυτό έχει να κάνει με την χρονική περίοδο που ανατράφηκαν οι συμμετέχοντες και τι πρακτικές συνήθιζαν να υιοθετούν τότε οι γονείς. Έτσι, εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά (Πίνακας 19). Συνεπώς, οι ηλικιακές κατηγορίες των συμμετεχόντων δε σχετίζονται με το αν οι γονείς υιοθετούσαν κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης.

Πίνακας 19.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας συμμετεχόντων/ουσών και κοινού ή μη γονεϊκού στυλ

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,148 ^a	2	,126	,126
N of Valid Cases	100			

Επιπλέον, εξετάστηκε η σχέση μεταξύ ύπαρξης ενός παιδιού ή περισσότερων και του κοινού ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης των δύο γονέων προς τον/τη συμμετέχοντα/ουσα. Εφαρμόστηκε, λοιπόν, χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p = 0,942 > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά (Πίνακας 20). Επομένως, το αν υιοθετούσαν οι δύο γονείς κοινό ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης προς το παιδί τους (συμμετέχοντα/ουσα) δεν επηρεάστηκε από το αν είχαν ένα παιδί ή περισσότερα. Παρόλα αυτά, χρειάζεται να διευκρινιστεί πως υπάρχει πιθανότητα τα αδέλφια να γεννήθηκαν μετά τα 16 έτη των συμμετεχόντων, γεγονός που δεν ευνοεί στο να εξαχθούν αξιόπιστα κι ασφαλή συμπεράσματα για τις συγκεκριμένες σχέσεις με αυτή τη μεταβλητή (ύπαρξη αδελφιών).

Πίνακας 20.*Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ύπαρξης αδελφιών και κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,005 ^a	1	,942	1,000
Fisher's Exact Test				1,000
N of Valid Cases	100			

6.4: Επίδραση του γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης

Επιπλέον, βάσει των ερευνητικών ερωτημάτων τέθηκαν σε εξέταση οι μεταβλητές που δέχονται επίδραση από τα στυλ διαπαιδαγώγησης των γονέων. Αρχικά, ορίστηκε ως ανεξάρτητη μεταβλητή το γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης και ως εξαρτημένη η περιοχή διαμονής των συμμετεχόντων/ουσών τη χρονική στιγμή που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο. Έτσι, εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος για το πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης και βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 21). Αντίστοιχα, εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος για το μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης και βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 22).

Πίνακας 21.*Έλεγχος χ^2 για τη σχέση πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και περιοχής διαμονής συμμετεχόντων/ουσών*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,621 ^a	4	,460	,474
N of Valid Cases	100			

Πίνακας 22.*Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και περιοχής διαμονής συμμετεχόντων/ουσών*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,345 ^a	4	,854	,864
N of Valid Cases	100			

Έπειτα, σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα εξετάστηκε ως ανεξάρτητη μεταβλητή το γονεϊκό στυλ κι ως εξαρτημένη η ύπαρξη διαταραχής ή προβλήματος υγείας. Εφαρμόστηκε, λοιπόν, για το πατρικό στυλ χ^2 έλεγχος και έπειτα το Fisher's Exact Test και βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 23). Ακόμη, για το μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος αλλά δεν μπορούσε να δώσει επαρκή συμπεράσματα, με αποτέλεσμα να διενεργηθεί το Fisher's Exact Test, όπου βρέθηκε $p < 0,01$. Επομένως, η H_0 απορρίπτεται και υπάρχει ισχυρώς στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 24.2). Πιο συγκεκριμένα, από όσους/ες είχαν ανεκτική μητέρα όλοι (100%) δεν παρουσίασαν διαταραχή ή πρόβλημα υγείας τη χρονική στιγμή που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο. Επίσης, από εκείνους/ες που μεγάλωσαν με αυταρχική μητέρα το 78,4% δεν παρουσίασε διαταραχή ή πρόβλημα υγείας, ενώ το 21,6% εκδήλωσε. Τέλος, από όσους/ες δήλωσαν πως είχαν δημοκρατική μητέρα, το 97,5% δεν εμφάνισε διαταραχή, ενώ το 2,5% παρουσίασε κάποιο πρόβλημα υγείας ή διαταραχή, τη στιγμή που συμπληρώθηκε το ερωτηματολόγιο (Πίνακας 24.1). Επομένως, το μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης βρέθηκε να επηρέασε ισχυρώς στατιστικά σημαντικά την εμφάνιση διαταραχής ή προβλήματος υγείας στους/στις συμμετέχοντες/ουσες.

Πίνακας 23.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση πατρικού στυλ και διαταραχής ή προβλήματος υγείας των συμμετεχόντων/ουσών

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,187 ^a	2	,075	,076
Fisher's Exact Test	4,605			,101
N of Valid Cases	100			

Πίνακας 24.1.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μητρικού στυλ και διαταραχής ή προβλήματος υγείας των συμμετεχόντων/ουσών

Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας * Διαταραχή ή πρόβλημα υγείας Crosstabulation

		Διαταραχή ή πρόβλημα υγείας		Total	
		Δεν έχει	Έχει		
Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	Ανεκτικό	Count	23	0	23
		% within Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	100,0%	0,0%	100,0%
	Αυταρχικό	Count	29	8	37
		% within Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	78,4%	21,6%	100,0%

	Δημοκρ ατικό	Count	39	1	40
		% within Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	97,5%	2,5%	100,0%
Total		Count	91	9	100
		% within Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	91,0%	9,0%	100,0%

Πίνακας 24.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μητρικού στυλ και διαταραχής ή προβλήματος υγείας των συμμετεχόντων/ουσών

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	11,535 ^a	2	,003	,003
Fisher's Exact Test	9,731			,003
N of Valid Cases	100			

6.5. Επίδραση του κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης

Στη συνέχεια, ερευνήθηκαν οι μεταβλητές που δέχονται επίδραση από το αν οι δύο γονείς ακολουθούν κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης του παιδιού τους ή όχι. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε χ^2 έλεγχος για το κοινό ή μη γονεϊκό στυλ και τη σημερινή περιοχή διαμονής αλλά δεν μπορούσε να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα. Έτσι, πραγματοποιήθηκε Fisher's Exact Test και βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση (Πίνακας 25).

Πίνακας 25.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και περιοχής διαμονής συμμετεχόντων/ουσών

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	,693 ^a	2	,707	,753
Fisher's Exact Test	,707			,753
N of Valid Cases	100			

Επιπλέον, τέθηκε υπό διερεύνηση η σχέση μεταξύ κοινού ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης και εκδήλωσης διαταραχής ή προβλήματος υγείας στους συμμετέχοντες. Πιο συγκεκριμένα, εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 26).

Πίνακας 26.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ και διαταραχής ή προβλήματος υγείας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,400 ^a	1	,527	,687
N of Valid Cases	100			

6.6. Παράγοντες εκδήλωσης αλεξιθυμίας

Προχωρώντας στη μελέτη των ερευνητικών υποθέσεων που τέθηκαν για την παρούσα εμπειρική μελέτη, εξετάστηκαν οι παράγοντες που ίσως ασκούσαν επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμίας. Πρωτίστως, ερευνήθηκε η σχέση μεταξύ σημερινής περιοχής διαμονής και αλεξιθυμίας, καθώς εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p < 0,01$, άρα η H_0 απορρίπτεται και η διαφορά είναι ισχυρώς στατιστικά σημαντική (Πίνακας 27.2). Πιο συγκεκριμένα, στην αστική περιοχή το 22,2% εμφάνισε υψηλή αλεξιθυμία και το 27% πιθανή, στην ημιαστική περιοχή το 43,5% παρουσίασε υψηλή αλεξιθυμία και το 17,4 % πιθανή, ενώ στην αγροτική περιοχή το 78,5% βρέθηκε να έχει υψηλή αλεξιθυμία και το 14,3% πιθανή. Επομένως, η περιοχή διαμονής βρέθηκε πως επηρεάζει την εκδήλωση αλεξιθυμίας ισχυρώς στατιστικά σημαντικά και μάλιστα υπερτερούσαν οι κάτοικοι αγροτικών περιοχών, ακολουθούσαν εκείνοι των ημιαστικών περιοχών κι έπειτα των αστικών περιοχών (Πίνακας 27.1).

Πίνακας 27.1.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση περιοχής διαμονής και αλεξιθυμίας

Περιοχή διαμονής * αλεξιθυμία κατηγορίες Crosstabulation

		αλεξιθυμία κατηγορίες			Total	
		χωρίς αλεξιθυμία	πιθανή αλεξιθυμία	υψηλή αλεξιθυμία		
	Αστική περιοχή	Count	32	17	14	63
		% within Περιοχή διαμονής	50,8%	27,0%	22,2%	100,0%
Περιοχή διαμονής	Ημιαστική περιοχή	Count	9	4	10	23
		% within Περιοχή διαμονής	39,1%	17,4%	43,5%	100,0%
	Αγροτική περιοχή	Count	1	2	11	14
		% within Περιοχή διαμονής	7,1%	14,3%	78,6%	100,0%

	Count	42	23	35	100
Total	% within Περιοχή διαμονής	42,0%	23,0%	35,0%	100,0%

Πίνακας 27.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση περιοχής διαμονής και αλεξιθυμίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	17,472 ^a	4	,002	,001
N of Valid Cases	100			

Όσον αφορά στη σχέση ύπαρξης αδελφιών κι αλεξιθυμίας εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος αλλά δεν μπορούσε να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα. Συνεπώς, σύμφωνα με το Fisher's Exact Test βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν εντοπίστηκε στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών (Πίνακας 28).

Πίνακας 28.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση της ύπαρξης ή μη αδελφιών των συμμετεχόντων και της αλεξιθυμίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	,799 ^a	2	,671	,713
Fisher's Exact Test	,731			,713
N of Valid Cases	100			

Έπειτα, βάσει της ερευνητικής υπόθεσης εξετάστηκε η σχέση μεταξύ φύλου και αλεξιθυμίας. Έτσι, προέκυψε σχέση μεταξύ δύο κατηγορικών μεταβλητών κι εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος, όπου βρέθηκε $p < 0,01$ (Πίνακας 29.2). Επομένως, η H_0 απορρίπτεται και υπάρχει ισχυρώς στατιστικά σημαντική διαφορά. Μάλιστα, υπολογίστηκε πως από τους άντρες το 21,6% δεν εκδήλωσε αλεξιθυμία, το 10,8% εμφάνισε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 67,6 % σημείωσε υψηλή αλεξιθυμία. Από τις γυναίκες, το 54% δεν παρουσίασε αλεξιθυμία, το 30,2% εμφάνισε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 15,9% παρουσίασε υψηλή (Πίνακας 29.1). Συνεπώς, βρέθηκε πως υπερτερούσαν οι άντρες έναντι των γυναικών ισχυρώς στατιστικά σημαντικά.

Πίνακας 29.1.*Έλεγχος χ² για τη σχέση μεταξύ φύλου συμμετεχόντων/ουσών και αλεξιθυμίας***φύλο * αλεξιθυμία κατηγορίες Crosstabulation**

		αλεξιθυμία κατηγορίες			Total	
		χωρίς αλεξιθυμία	πιθανή αλεξιθυμία	υψηλή αλεξιθυμία		
φύλο	Αντρας	Count	8	4	25	37
		% within φύλο	21,6%	10,8%	67,6%	100,0%
φύλο	Γυναίκα	Count	34	19	10	63
		% within φύλο	54,0%	30,2%	15,9%	100,0%
Total		Count	42	23	35	100
		% within φύλο	42,0%	23,0%	35,0%	100,0%

Πίνακας 29.2.*Έλεγχος χ² για τη σχέση μεταξύ φύλου συμμετεχόντων/ουσών και αλεξιθυμίας*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	27,399 ^a	2	,000	,000
N of Valid Cases	100			

Επιπρόσθετα, όσον αφορά στη σχέση μεταξύ ηλικιακών κατηγοριών και αλεξιθυμίας εφαρμόστηκε χ² έλεγχος και βρέθηκε p=0,1 άρα η H₀ δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 30.2). Επομένως, στην ηλικία 19-29 το 30% εμφάνισε υψηλή αλεξιθυμία, στην ηλικία 30-40 ετών το 18% εμφάνισε υψηλή αλεξιθυμία, ενώ στην ηλικία 41-60 ετών το 50% εκδήλωσε υψηλή αλεξιθυμία. Ως εκ τούτου, υπερτερούσε η ηλικία 41-60 ετών σε εκδήλωση υψηλής αλεξιθυμίας αλλά χωρίς στατιστικά σημαντική διαφορά από τις υπόλοιπες ηλικιακές κατηγορίες (Πίνακας 30.1).

Πίνακας 30.1.*Έλεγχος χ² για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας και αλεξιθυμίας***Ηλικιακή κατηγορία * αλεξιθυμία κατηγορίες Crosstabulation**

		αλεξιθυμία κατηγορίες			Total	
		χωρίς αλεξιθυμία	πιθανή αλεξιθυμία	υψηλή αλεξιθυμία		
Ηλικιακή κατηγορία	19-29	Count	17	11	12	40
		% within Ηλικιακή κατηγορία	42,5%	27,5%	30,0%	100,0%
	30-40	Count	11	7	4	22

	% within Ηλικιακή κατηγορία	50,0%	31,8%	18,2%	100,0%
	Count	14	5	19	38
41-60	% within Ηλικιακή κατηγορία	36,8%	13,2%	50,0%	100,0%
	Count	42	23	35	100
Total	% within Ηλικιακή κατηγορία	42,0%	23,0%	35,0%	100,0%

Πίνακας 30.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση ηλικιακής κατηγορίας και αλεξιθυμίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,781 ^a	4	,100	,101
N of Valid Cases	100			

Επιπλέον, εξετάστηκε η επίδραση του μορφωτικού επιπέδου στην αλεξιθυμία των συμμετεχόντων/ουσών. Εφαρμόστηκε έλεγχος χ^2 αλλά το δείγμα δεν ήταν επαρκές, ώστε να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα. Έτσι, πραγματοποιήθηκε το Fisher's Exact Test και βρέθηκε $p < 0,01$, άρα η H_0 απορρίπτεται κι υπάρχει ισχυρώς στατιστικά σημαντική διαφορά (Πίνακας 31.2). Πιο αναλυτικά, από τους αποφοίτους/ες Δημοτικού ή Γυμνασίου κανένας δε βρέθηκε χωρίς αλεξιθυμία ή με πιθανή αλεξιθυμία (0%), ενώ το 100% παρουσίασε υψηλή αλεξιθυμία. Από τους αποφοίτους/ες Λυκείου το 5,9% δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το 29,4% παρουσίασε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 64,7% υψηλή. Επίσης, από τους αποφοίτους/ες Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 41,5% δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το 22,6% παρουσίασε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 35,8% υψηλή. Από όσους/ες είχαν στην κατοχή τους μεταπτυχιακό δίπλωμα το 75% δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το 20,8% παρουσίασε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 4,2% υψηλή. Τέλος, από όσους/ες είχαν στην κατοχή τους διδακτορικό δίπλωμα το 50% δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το άλλο 50% παρουσίασε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ παράλληλα κανένας/καμία δε βρέθηκε με υψηλή (Πίνακας 31.1). Επομένως, η ποσοστιαία αυτή διαφορά μεταξύ των μορφωτικών επιπέδων θεωρήθηκε ισχυρώς στατιστικά σημαντική.

Πίνακας 31.1.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μορφωτικού επιπέδου συμμετεχόντων/ουσών και αλεξιθυμίας

Μορφωτικό επίπεδο * αλεξιθυμία κατηγορίες Crosstabulation

		αλεξιθυμία κατηγορίες			Total
		χωρίς αλεξιθυμία	πιθανή αλεξιθυμία	υψηλή αλεξιθυμία	
	Count	0	0	4	4
Απόφοιτος/η	% within				
Δημοτικού/Γυμνασίου	Μορφωτικό επίπεδο	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
	Count	1	5	11	17
Απόφοιτος/η	% within				
Λυκείου	Μορφωτικό επίπεδο	5,9%	29,4%	64,7%	100,0%
	Count	22	12	19	53
Μορφωτικό	% within				
Τριτοβάθμια	Μορφωτικό επίπεδο	41,5%	22,6%	35,8%	100,0%
Εκπαίδευση	Count	18	5	1	24
	% within				
Μεταπτυχιακή	Μορφωτικό επίπεδο	75,0%	20,8%	4,2%	100,0%
Εκπαίδευση	Count	1	1	0	2
	% within				
Διδακτορικό	Μορφωτικό επίπεδο	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
	Count	42	23	35	100
	% within				
Total	Μορφωτικό επίπεδο	42,0%	23,0%	35,0%	100,0%

Πίνακας 31.2.

Έλεγχος χ² για τη σχέση μορφωτικού επιπέδου συμμετεχόντων/ουσών και αλεξιθυμίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	31,471 ^a	8	,000	,000
Fisher's Exact Test	32,296			,000
N of Valid Cases	100			

Προχωρώντας τη μελέτη βάσει των ερευνητικών υποθέσεων, εξετάστηκε η σχέση μεταξύ διαταραχής ή προβλήματος υγείας κι αλεξιθυμίας, καθώς εφαρμόστηκε χ² έλεγχος αλλά δεν ήταν αξιόπιστα τα αποτελέσματά του, με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθεί ο

έλεγχος Fisher's Exact Test, όπου έδειξε πως $p < 0,01$ (Πίνακας 32.2). Επομένως, απορρίπτεται η H_0 κι υπάρχει ισχυρώς στατιστικώς σημαντική διαφορά στην εκδήλωση αλεξιθυμίας όσων είχαν πρόβλημα υγείας ή διαταραχή κι όσων δεν είχαν. Πιο συγκεκριμένα, υπολογίστηκε πως το 88,9% όσων είχαν διαταραχή ή πρόβλημα υγείας παρουσίασαν υψηλή αλεξιθυμία, ενώ το 29,7% όσων δεν είχαν εμφάνισαν υψηλή αλεξιθυμία (Πίνακας 32.1). Συνεπώς, υπερτερούσαν όσοι έπασχαν από διαταραχή ή πρόβλημα υγείας τη στιγμή που απαντούσαν στα ερωτηματολόγια με ισχυρώς στατιστικά σημαντική διαφορά από όσους δεν έπασχαν.

Πίνακας 32.1.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση διαταραχής ή ύπαρξης προβλήματος υγείας και αλεξιθυμίας

Διαταραχή ή πρόβλημα υγείας * αλεξιθυμία κατηγορίες Crosstabulation

		αλεξιθυμία κατηγορίες			Total	
		χωρίς αλεξιθυμία	πιθανή αλεξιθυμία	υψηλή αλεξιθυμία		
Διαταραχή ή πρόβλημα υγείας	Δεν έχει	Count	41	23	27	91
		% within Διαταραχή ή πρόβλημα υγείας	45,1%	25,3%	29,7%	100,0%
	Έχει	Count	1	0	8	9
		% within Διαταραχή ή πρόβλημα υγείας	11,1%	0,0%	88,9%	100,0%
Total	Count	42	23	35	100	
	% within Διαταραχή ή πρόβλημα υγείας	42,0%	23,0%	35,0%	100,0%	

Πίνακας 32.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση διαταραχής ή ύπαρξης προβλήματος υγείας και αλεξιθυμίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	12,727 ^a	2	,002	,001
Fisher's Exact Test	10,630			,002
N of Valid Cases	100			

6.7. Σχέση μεταξύ γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης και εκδήλωσης αλεξιθυμίας

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι, προκειμένου να εξεταστεί το αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των υπό διερεύνηση μεταβλητών βάσει των ερευνητικών υποθέσεων που

τέθηκαν. Πιο συγκεκριμένα, σκοπός ήταν να μελετηθεί αν το πατρικό και το μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης άσκησαν επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμίας στους/στις συμμετέχοντες/ουσες, καθώς και το αν το κοινό ή μη κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν οι δύο γονείς συσχετίστηκε με την εμφάνιση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων. Επομένως, όσον αφορά στο πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος, όπου βρέθηκε $p=0,016>0,01$, άρα η H_0 απορρίπτεται και η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική (Πίνακας 33.2). Πιο συγκεκριμένα, από όσους/ες είχαν ανεκτικό πατέρα το 56,5% δεν παρουσίασε αλεξιθυμία, το 26,1% εκδήλωσε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 17,4% υψηλή. Από όσους/ες είχαν αυταρχικό πατέρα το 38,6% δεν εκδήλωσε αλεξιθυμικά συμπτώματα, το 11,4% εμφάνισε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 50% εκδήλωσε υψηλή αλεξιθυμία. Επιπλέον, από όσους/ες είχαν δημοκρατικό πατέρα το 36,4% δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το ίδιο ποσοστό εμφάνισε πιθανή αλεξιθυμία (36,4%), ενώ το 27,3% υψηλή αλεξιθυμία (Πίνακας 33.1). Επομένως, το πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης παρουσίασε στατιστικώς σημαντική συσχέτιση με την εμφάνιση υψηλής αλεξιθυμίας στους/στις συμμετέχοντες/ουσες και μάλιστα υπερτερούσε το αυταρχικό στυλ (50%), έπειτα ακολουθούσε το δημοκρατικό (27,3%) και το ανεκτικό (17,4%).

Όσον αφορά στο μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης, εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p=0,032>0,01$, άρα η H_0 απορρίπτεται και υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 34.2). Πιο συγκεκριμένα, από όσους/ες είχαν ανεκτική μητέρα το 47,8% δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το 30,4% σημείωσε πιθανή αλεξιθυμία και το 21,7% υψηλή. Από όσους/ες είχαν αυταρχική μητέρα το 40,5% δεν εκδήλωσε αλεξιθυμικά συμπτώματα, το 8,1% εμφάνισε πιθανή αλεξιθυμία και το 51,4% υψηλή αλεξιθυμία. Επιπλέον, από όσους/ες είχαν δημοκρατική μητέρα το 40% δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το 32,5% πιθανή αλεξιθυμία και το 27,5% υψηλή αλεξιθυμία (Πίνακας 34.1). Επομένως, το μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης βρέθηκε πως άσκησε στατιστικώς σημαντική επίδραση στην εκδήλωση υψηλής αλεξιθυμίας, καθώς υπερτερούσε το αυταρχικό, έπειτα ακολουθούσε το δημοκρατικό και το ανεκτικό αντίστοιχα.

Πίνακας 33.1.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας

Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα * αλεξιθυμία κατηγορίες Crosstabulation

	αλεξιθυμία κατηγορίες			Total		
	χωρίς αλεξιθυμία	πιθανή αλεξιθυμία	υψηλή αλεξιθυμία			
Στυλ	Ανεκτικό	Count	13	6	4	23

διαπαιδαγώγησης του πατέρα	% within Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα	56,5%	26,1%	17,4%	100,0%
	Count	17	5	22	44
Αυταρχικό	% within Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα	38,6%	11,4%	50,0%	100,0%
	Count	12	12	9	33
Δημοκρατικό	% within Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα	36,4%	36,4%	27,3%	100,0%
	Count	42	23	35	100
Total	% within Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα	42,0%	23,0%	35,0%	100,0%

Πίνακας 33.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	12,200 ^a	4	,016	,015
N of Valid Cases	100			

Πίνακας 34.1.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας

Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας * αλεξιθυμία κατηγορίες Crosstabulation

		αλεξιθυμία κατηγορίες			Total	
		χωρίς αλεξιθυμία	πιθανή αλεξιθυμία	υψηλή αλεξιθυμία		
Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	Ανεκτικό	Count	11	7	5	23
		% within Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	47,8%	30,4%	21,7%	100,0%
		Count	15	3	19	37
	Αυταρχικό	% within Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	40,5%	8,1%	51,4%	100,0%
		Count	16	13	11	40
	Δημοκρατικό					

	% within Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	40,0%	32,5%	27,5%	100,0%
	Count	42	23	35	100
Total	% within Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας	42,0%	23,0%	35,0%	100,0%

Πίνακας 34.2.

Έλεγχος χ² για τη σχέση μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	10,558 ^a	4	,032	,032
N of Valid Cases	100			

Επιπρόσθετα, πραγματοποιήθηκε έλεγχος για την εξέταση της σχέσης του κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και της εμφάνισης αλεξιθυμίας. Έτσι, εφαρμόστηκε έλεγχος χ² έλεγχος και βρέθηκε πως $p=0,538 > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά (Πίνακας 35.2). Πιο συγκεκριμένα, από όσους/ες διαπαιδαγωγήθηκαν με μη κοινό γονεϊκό στυλ το 52,6% δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το 15,8% σημείωσε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 31,6% υψηλή αλεξιθυμία. Από όσους/ες διαπαιδαγωγήθηκαν με κοινό γονεϊκό στυλ το 39,5% δεν εμφάνισε αλεξιθυμία, το 24,7% παρουσίασε πιθανή αλεξιθυμία, ενώ το 35,8% υψηλή αλεξιθυμία (Πίνακας 35.1). Επομένως, δεν θεωρήθηκε στατιστικά σημαντική η σχέση μεταξύ αυτών των δύο μεταβλητών.

Πίνακας 35.1.

Έλεγχος χ² για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας

Κοινό ή μη γονεϊκό στυλ * αλεξιθυμία κατηγορίες Crosstabulation

		αλεξιθυμία κατηγορίες			Total	
			χωρίς αλεξιθυμία	πιθανή αλεξιθυμία	υψηλή αλεξιθυμία	
Κοινό ή μη γονεϊκό στυλ	μη κοινό	Count	10	3	6	19
	% within Κοινό ή μη γονεϊκό στυλ		52,6%	15,8%	31,6%	100,0%
Κοινό ή μη γονεϊκό στυλ	κοινό	Count	32	20	29	81
	% within Κοινό ή μη γονεϊκό στυλ		39,5%	24,7%	35,8%	100,0%

	Count	42	23	35	100
Total	% within Κοινό ή μη γονεϊκό στυλ	42,0%	23,0%	35,0%	100,0%

Πίνακας 35.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,240 ^a	2	,538	,550
N of Valid Cases	100			

Συμπληρωματικά, οι υπό διερεύνηση μεταβλητές μπορούν να εξεταστούν και με τον αντίστροφο τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, να τεθεί ως ανεξάρτητη μεταβλητή η ύπαρξη αλεξιθυμίας και ως εξαρτημένη μεταβλητή το γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης. Στην περίπτωση αυτή, υποτίθεται πως τα παιδιά είχαν εκδηλώσει αλεξιθυμία ή όχι ήδη από την παιδική τους ηλικία μέχρι τα 16 έτη της ζωής τους και εξετάστηκε το αν η συνθήκη αυτή επηρέασε το στυλ διαπαιδαγώγησης του κάθε γονέα. Επομένως, για το πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p < 0,05$, άρα η H_0 απορρίπτεται και υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 36.2). Πιο αναλυτικά, από όσους/ες δεν είχαν αλεξιθυμία, το 31% είχε ανεκτικό πατέρα, το 40,5% αυταρχικό και το 28,6% δημοκρατικό. Από όσους/ες εμφάνισαν πιθανή αλεξιθυμία, το 26,1% είχε ανεκτικό πατέρα, το 21,7% αυταρχικό και το 52,2% δημοκρατικό. Τέλος, από όσους/ες εκδήλωσαν υψηλή αλεξιθυμία, το 11,4% είχε ανεκτικό πατέρα, το 62,9% αυταρχικό και το 25,7% δημοκρατικό πατέρα (Πίνακας 36.1).

Όσον αφορά στο μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης, εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p < 0,05$, άρα η H_0 απορρίπτεται και υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 37.2). Πιο συγκεκριμένα, από όσους/ες δεν παρουσίασαν αλεξιθυμικά συμπτώματα το 26,2% είχε ανεκτική μητέρα, το 35,7% αυταρχική και το 38,1% δημοκρατική. Από όσους/ες εμφάνισαν πιθανή αλεξιθυμία, το 30,4% είχε ανεκτική μητέρα, το 13% αυταρχική και το 56,5% δημοκρατική. Τέλος, από τα άτομα που εκδήλωσαν υψηλή αλεξιθυμία, το 14,3% είχε ανεκτική μητέρα, το 54,3% αυταρχική και το 31,4% δημοκρατική (Πίνακας 37.1).

Επιπλέον, όσον αφορά στο κοινό ή μη γονεϊκό στυλ εφαρμόστηκε χ^2 έλεγχος και βρέθηκε $p > 0,1$, άρα η H_0 δεν απορρίπτεται και δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά (Πίνακας 38).

Πίνακας 36.1.*Έλεγχος χ² για τη σχέση αλεξιθυμίας και πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης***αλεξιθυμία κατηγορίες * Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα Crosstabulation**

		Στυλ διαπαιδαγώγησης του πατέρα			Total
			Ανεκτικό	Αυταρχικό	Δημοκρατικό
χωρίς αλεξιθυμία	Count	13	17	12	42
	% within αλεξιθυμία κατηγορίες	31,0%	40,5%	28,6%	100,0%
	Count	6	5	12	23
αλεξιθυμία κατηγορίες	πιθανή αλεξιθυμία	26,1%	21,7%	52,2%	100,0%
	% within αλεξιθυμία κατηγορίες	11,4%	62,9%	25,7%	100,0%
αλεξιθυμία κατηγορίες	υψηλή αλεξιθυμία	11,4%	62,9%	25,7%	100,0%
	% within αλεξιθυμία κατηγορίες	23,0%	44,0%	33,0%	100,0%
Total	Count	23	44	33	100
	% within αλεξιθυμία κατηγορίες	23,0%	44,0%	33,0%	100,0%

Πίνακας 36.2.*Έλεγχος χ² για τη σχέση πατρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και αλεξιθυμίας*

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,200 ^a	4	,016	,015
N of Valid Cases	100			

Πίνακας 37.1.*Έλεγχος χ² για τη σχέση αλεξιθυμίας και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης***αλεξιθυμία κατηγορίες * Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας Crosstabulation**

		Στυλ διαπαιδαγώγησης μητέρας			Total	
			Ανεκτικό	Αυταρχικό	Δημοκρατικό	
αλεξιθυμία	χωρίς	Count	11	15	16	42

κατηγορίες	αλεξιθυμία	% within αλεξιθυμία κατηγορίες Count	26,2%	35,7%	38,1%	100,0%
			7	3	13	23
	πιθανή αλεξιθυμία	% within αλεξιθυμία κατηγορίες Count	30,4%	13,0%	56,5%	100,0%
			5	19	11	35
	υψηλή αλεξιθυμία	% within αλεξιθυμία κατηγορίες Count	14,3%	54,3%	31,4%	100,0%
			23	37	40	100
Total		% within αλεξιθυμία κατηγορίες	23,0%	37,0%	40,0%	100,0%

Πίνακας 37.2.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση αλεξιθυμίας και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	10,558 ^a	4	,032	,032
N of Valid Cases	100			

Πίνακας 38.

Έλεγχος χ^2 για τη σχέση κοινού ή μη γονεϊκού στυλ και αλεξιθυμίας

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	1,240 ^a	2	,538	,550
N of Valid Cases	100			

Συνεπώς, όλα αυτά τα αποτελέσματα χρειάζεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας και ερμηνείας, προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα για τις συσχετίσεις μεταξύ των υπό διερεύνηση μεταβλητών αλλά και για τις μεταβλητές που μεσολαβούν κι ενδέχεται να ασκούν επίδραση.

7. Συμπεράσματα - Συζήτηση

Συμπεραίνοντας, η αλεξιθυμία ορίζεται ως η *αδυναμία του ατόμου να κατανοήσει, να αναγνωρίσει και να εκφράσει λεκτικά τα συναισθήματά του, ο εξωτερικά προσανατολισμένος τρόπος σκέψης και το περιορισμένο εύρος φαντασίας*. Η αλεξιθυμία δέχεται επίδραση από ποικίλους παράγοντες, όπως ενδεικτικά είναι το φύλο, το πολιτισμικό πλαίσιο, το μορφωτικό επίπεδο αλλά και η ενδεχόμενη δυσλειτουργία σε συγκεκριμένα μέρη του εγκεφάλου. Επιπλέον, η αλεξιθυμία βρέθηκε στο επίκεντρο αρκετών ερευνών, καθώς μελετήθηκε η συσχέτισή της με παράγοντες, όπως οι διατροφικές διαταραχές και η χρήση ουσιών. Μάλιστα, εξετάστηκε και η σχέση της με τα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης, αλλά οι περισσότερες μελέτες επικεντρώθηκαν σε εφήβους και σε κλινικό πληθυσμό (με ποικίλα είδη διαταραχών), ενώ δεν εξετάστηκε πληθυσμός ενηλίκων. Ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη μελέτη είχε σκοπό να εξετάσει την επίδραση των γονεϊκών στυλ (πατρικού και μητρικού) διαπαιδαγώγησης στην εκδήλωση αλεξιθυμίας στους ενήλικες 19-60 ετών.

Βάσει της βιβλιογραφικής ανασκόπησης τέθηκαν συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα και ερευνητικές υποθέσεις, που αποτέλεσαν κατευθυντήριες γραμμές για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της έρευνας, καθώς επίσης για την ανάλυση των αποτελεσμάτων. Τα ερευνητικά ερωτήματα αφορούσαν στους παράγοντες που ασκούσαν επίδραση στο γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης (πατρικό και μητρικό), στους παράγοντες που ίσως επηρεάζουν το κοινό ή μη στυλ ανατροφής που υιοθετούν οι δύο γονείς, στις διαστάσεις της ζωής του ατόμου που δέχονται επίδραση από τα γονεϊκά στυλ (πατρικό και μητρικό) αλλά και στις επιδράσεις που εκείνο υφίσταται στην περίπτωση που αυτά τα στυλ είναι κοινά ή όχι μεταξύ των δύο γονέων. Επιπλέον, υπήρξε προβληματισμός για το αν η σημερινή περιοχή διαμονής, η ύπαρξη αδελφών και το κοινό ή μη γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης αποτελούν παράγοντες που ασκούν επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων στους/στις ενήλικες συμμετέχοντες/ουσες. Συμπληρωματικά, τέθηκε υπό εξέταση το αν η αλεξιθυμία ως χαρακτηριστικό των παιδιών ασκεί επίδραση στη διαμόρφωση του γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και στο αν εκείνο διαμορφώνεται ως κοινό ή όχι μεταξύ των δύο γονέων στην εκάστοτε οικογένεια. Έπειτα, ορίστηκαν οι ερευνητικές υποθέσεις της συγκεκριμένης μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, διατυπώθηκε πως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και η ύπαρξη διαταραχής αποτελούν παράγοντες που συσχετίζονται με την εκδήλωση αλεξιθυμίας. Επιπρόσθετα, υποτέθηκε πως το πατρικό και το μητρικό στυλ διαπαιδαγώγησης συνδέονται με την εκδήλωση αλεξιθυμίας ακόμη και στους ενήλικες. Μάλιστα, το αυταρχικό και το παραχωρητικό στυλ συσχετίζονται θετικά με τα υψηλά

επίπεδα αλεξιθυμίας, ενώ το δημοκρατικό συσχετίζεται θετικά με τα χαμηλά επίπεδα αλεξιθυμίας.

Ειδικότερα, βάσει του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος εξετάστηκαν οι παράγοντες που ίσως ασκούν επίδραση στη διαμόρφωση των στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούν οι γονείς. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας εμπειρικής μελέτης φάνηκε πως το γονεϊκό στυλ διαπαιδαγώγησης δέχεται επίδραση από πληθώρα παραγόντων. Αρχικά, όσον αφορά στο φύλο του παιδιού βρέθηκε πως οι πατέρες ήταν περισσότερο αυταρχικοί προς τα αγόρια, ενώ περισσότερο δημοκρατικοί προς τα κορίτσια. Αντίστοιχα αποτελέσματα προέκυψαν και για τις μητέρες, καθώς βρέθηκε πως ήταν αυταρχικές προς τους γιους τους, ενώ προς τις κόρες τους περισσότερο δημοκρατικές. Μάλιστα, η μεταβλητή του φύλου των παιδιών επηρέασε τη διαμόρφωση των στυλ διαπαιδαγώγησης των γονέων ισχυρώς στατιστικώς σημαντικά. Λαμβάνοντας υπόψη προγενέστερες έρευνες φάνηκε πως οι μητέρες ήταν μεν περισσότερο δημοκρατικές με τις κόρες τους με τους γιους τους δε περισσότερο ανεκτικές-επιεικείς. Επιπλέον, οι πατέρες συνήθιζαν να διατηρούν περισσότερο αυταρχική στάση προς τους γιους τους, ενώ με τις κόρες τους ήταν πιο δημοκρατικοί (Conrade & Ho, 2001· Talib et al., 2011· Vyas & Bano, 2016).

Επιπλέον, ακόμη μια μεταβλητή που εξετάστηκε ήταν η ηλικιακή κατηγορία των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα, η οποία αφορά στη χρονική περίοδο που ανατράφηκαν, δηλαδή σε ποια δεκαετία. Αυτή η σχέση μεταξύ πατρικού/μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης και ηλικιακής κατηγορίας των συμμετεχόντων/ουσών έχει να κάνει με την εποχή (π.χ πριν από 50, 20 ή 10 χρόνια) που διαπαιδαγωγήθηκαν οι συμμετέχοντες/ουσες και τι είδους νοοτροπία ή συνήθειες επικρατούσαν τότε στο εκάστοτε πολιτισμικό πλαίσιο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα βρέθηκε πως στη μεγαλύτερη ηλικιακή κατηγορία των συμμετεχόντων οι πατέρες ήταν κατά κύριο λόγο αυταρχικοί, ενώ στις δύο μικρότερες κατηγορίες δημοκρατικοί αλλά η διαφορά ήταν ασθενώς στατιστικά σημαντική. Όσον αφορά στις μητέρες, τα συμπεράσματα που προέκυψαν ήταν τα ίδια αλλά η διαφορά μεταξύ των κατηγοριών ήταν στατιστικώς σημαντική. Συνεπώς, βρέθηκε πως η παλιότερη γενιά ανατράφηκε με αυταρχικούς γονείς, ενώ οι πιο νέες γενιές δήλωσαν πως μεγάλωσαν με δημοκρατικούς γονείς. Λαμβάνοντας υπόψη προγενέστερες μελέτες, επισημάνθηκε πως οι κοινωνικές αλλαγές είναι πιθανό να επιδράσουν στον χρόνο και στον τρόπο που οι γονείς αλληλεπιδρούν με τα παιδιά τους (Gottman, 2011). Λόγου χάρη, τις τελευταίες δεκαετίες το πραγματικό εισόδημα έχει μειωθεί, με αποτέλεσμα οι ενήλικες να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στον εργασιακό τους χώρο, για να καταφέρουν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες της οικογένειας (Gottman, 2011). Ως εκ τούτου,

περιορίζεται ο χρόνος που είναι διαθέσιμοι και διατεθειμένοι να αλληλεπιδράσουν και να συζητήσουν με τα παιδιά τους, γεγονός που άμεσα ασκεί επίδραση στο στυλ ανατροφής που υιοθετούν (Gottman, 2011).

Επιπλέον, εξετάστηκε η ύπαρξη αδελφιών των συμμετεχόντων/ουσών ως παράγοντας που ενδέχεται να ασκεί επίδραση στη διαμόρφωση του γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης. Πιο συγκεκριμένα η μεταβλητή αυτή συνδέεται με το αν οι γονείς υιοθετούν στυλ ανατροφής βάσει του αν έχουν ένα παιδί ή περισσότερα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, βρέθηκε πως αυτός ο παράγοντας δεν επιδρά στατιστικώς σημαντικά στο μητρικό και πατρικό στυλ διαπαιδαγώγησης. Παρόλα αυτά, αυτό το εύρημα έρχεται σε σύγκρουση με τη βιβλιογραφία, όπου επισημάνθηκε πως ο αριθμός των παιδιών επηρεάζει σημαντικά το στυλ διαπαιδαγώγησης των γονέων. Πιο συγκεκριμένα, όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των παιδιών στην οικογένεια τόσο πιο πιθανό είναι οι γονείς να τηρούν αυταρχική στάση απέναντί τους (Alidosti et al., 2016· Azkeskin et al, 2013).

Συμπληρωματικά, το μορφωτικό επίπεδο, η σημερινή περιοχή διαμονής και η ύπαρξη διαταραχής ή προβλήματος υγείας δεν εξετάστηκαν ως παράγοντες, διότι αφορούσαν τα δεδομένα των συμμετεχόντων τη στιγμή που απαντούσαν στο ερωτηματολόγιο κι όχι την παιδική και εφηβική τους ηλικία. Παρόλα αυτά, στην περίπτωση που η διαταραχή υπήρχε ήδη από την παιδική ή εφηβική ηλικία είναι αρκετά πιθανό να άσκησε επίδραση στα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησής τους (Riany et al., 2017· Sinha et al., 2016).

Επιπρόσθετα, εξετάστηκαν οι παράγοντες που ίσως ασκούν επίδραση στο αν οι δύο γονείς υιοθετούν κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης βάσει του δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος. Αρχικά, μελετήθηκε το φύλο του παιδιού ως παράγοντας αλλά δεν παρουσιάστηκε στατιστικά σημαντική επίδραση. Αντίστοιχα αποτελέσματα προέκυψαν για τον παράγοντα της ηλικιακής κατηγορίας των συμμετεχόντων, δηλαδή τη χρονική περίοδο και γενιά που μεγάλωσαν. Επομένως, το φύλο των παιδιών και η χρονική περίοδος που μεγάλωσαν δεν άσκησαν στατιστικά σημαντική επίδραση στο αν οι γονείς υιοθετούσαν κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης ή όχι. Παρομοίως, μελετήθηκε ο παράγοντας της ύπαρξης αδελφιών, δηλαδή αν υπήρχαν πάνω από ένα παιδιά στην οικογένεια. Τα αποτελέσματα δεν ανέδειξαν στατιστικά σημαντική επίδραση. Συνεπώς, το αν οι δύο γονείς υιοθετούσαν κοινό ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης προς το παιδί τους (συμμετέχοντα/ουσα) δεν επηρεάστηκε από το αν είχαν ένα παιδί ή περισσότερα. Ωστόσο, χρειάζεται να διευκρινιστεί πως υπάρχει πιθανότητα τα αδέλφια να γεννήθηκαν μετά τα 16 έτη ζωής των συμμετεχόντων, γεγονός που δεν ευνοεί στο να εξαχθούν αξιόπιστα κι ασφαλή συμπεράσματα για τις συγκεκριμένες σχέσεις .

Το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων, η σημερινή περιοχή διαμονής και η ύπαρξη διαταραχής δεν εξετάστηκαν ως παράγοντες διαμόρφωσης κοινού γονεϊκού στυλ,

διότι δεν αφορούσαν αναδρομικά στην παιδική ηλικία των ερωτώμενων αλλά στην τωρινή ζωή τους. Παρόλα αυτά, δεν εντοπίστηκε σχετική προγενέστερη μελέτη, ώστε να επιβεβαιωθούν ή να διαψευστούν τα συγκεκριμένα αποτελέσματα για το κοινό ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης μεταξύ των δύο γονέων. Ως εκ τούτου, τα ευρήματα δεν μπορούν να θεωρηθούν απόλυτα και αμετάβλητα, καθώς είναι πιθανό να δέχονται επίδραση από διάφορες μεταβλητές που δεν τέθηκαν υπό εξέταση.

Στη συνέχεια, βάσει του τρίτου και του τέταρτου ερευνητικού ερωτήματος εξετάστηκαν οι διαστάσεις της ζωής του ανθρώπου που ίσως δέχθηκαν επίδραση από το γονεϊκό στυλ με το οποίο διαπαιδαγωγήθηκαν κι αν αυτό ήταν κοινό μεταξύ των δύο γονέων. Αρχικά, μελετήθηκε η σύνδεση με τη σημερινή περιοχή διαμονής αλλά δεν παρουσιάστηκε στατιστικά σημαντική επίδραση από το μητρικό και πατρικό στυλ. Αντίστροφα, όμως, βάσει της βιβλιογραφίας η περιοχή διαμονής, όπου ανατράφηκαν οι άνθρωποι είναι πιθανό να άσκησε επίδραση στο είδος των πρακτικών που υιοθετούσαν οι γονείς τους (Akurathi, 2022· Hadjicharalambous & Demitriou, 2020). Αυτό το εύρημα στις προγενέστερες μελέτες ίσως αποδίδεται στο γεγονός πως η περιοχή διαμονής συνδέεται με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και το κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο. Παράλληλα, αυτοί οι παράγοντες ασκούν επίδραση στη διαμόρφωση γονεϊκού στυλ ανατροφής, με αποτέλεσμα να υπάρχουν συσχετίσεις μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών χωρίς να καθίσταται εφικτός ο εντοπισμός της πραγματικής αιτιώδους σχέσης μεταξύ τους (Akurathi, 2022· Chao, 2000· Hadjicharalambous & Demitriou, 2020· Lightfoot et al., 2014). Ωστόσο, αυτή η σχέση δεν εξετάστηκε στην παρούσα μελέτη, διότι δεν υπήρξε στην έρευνα η μεταβλητή της περιοχής διαμονής τους στην παιδική και εφηβική ηλικία. Συμπληρωματικά, όσον αφορά στην εκδήλωση διαταραχής ή κάποιου προβλήματος υγείας τη στιγμή που συμπληρώθηκαν τα ερωτηματολόγια, βρέθηκε πως το πατρικό στυλ δεν άσκησε στατιστικά σημαντική επίδραση, ενώ αντίθετα το μητρικό στυλ συνδέθηκε με ισχυρώς στατιστικά σημαντική επιρροή. Πιο συγκεκριμένα, από τα άτομα που παρουσίασαν διαταραχή ή πρόβλημα υγείας το μεγαλύτερο ποσοστό είχε αυταρχικές μητέρες. Αυτό το εύρημα είναι δυνατόν να συσχετιστεί με προγενέστερες μελέτες, όπου επισημάνθηκε πως και τα δύο γονεϊκά στυλ ενδέχεται να οδηγήσουν σε εκδήλωση διαταραχής αλλά το καθένα επηρεάζει διαφορετικούς τομείς και διαστάσεις (Heider et al., 2006). Λόγου χάρη, το μητρικό στυλ συνδέεται με την κατάθλιψη, τις διατροφικές και συμπεριφορικές διαταραχές, ενώ το πατρικό με την κατανάλωση αλκοόλ, τη χρήση ουσιών και τα διάφορα είδη φοβιών (Eun et al., 2018). Ωστόσο, τίποτα δε θεωρείται απόλυτο, διότι πέρα από το είδος της διαταραχής που εξετάζεται σε κάθε περίπτωση εμπλέκεται κι ο παράγοντας του φύλου του παιδιού (Eun et al., 2018· Heider et al., 2006).

Επιπλέον, σαφώς, το φύλο, η ηλικιακή κατηγορία των συμμετεχόντων και η ύπαρξη αδελφιών δε δέχτηκαν επίδραση από το αν οι γονείς υιοθετούσαν κοινό ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης. Ακόμη, βάσει της παρούσας εμπειρικής μελέτης δε βρέθηκε στατιστικά σημαντική συσχέτιση ούτε με τη σημερινή περιοχή διαμονής ούτε με την ύπαρξη διαταραχής στους συμμετέχοντες.

Προχωρώντας στην εξέταση των υπόλοιπων ερευνητικών ερωτημάτων εξετάστηκαν οι παράγοντες που ίσως ασκούν επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμίας στους ενήλικες. Αρχικά, μελετήθηκε η σημερινή περιοχή διαμονής και βρέθηκε πως η περιοχή διαμονής επηρέασε την εκδήλωση αλεξιθυμίας ισχυρώς στατιστικά σημαντικά και μάλιστα υπερτερούσαν οι κάτοικοι αγροτικών περιοχών, ακολουθούσαν εκείνοι των ημιαστικών περιοχών κι έπειτα των αστικών περιοχών. Παρόλα αυτά, βάσει της βιβλιογραφίας δεν εντοπίστηκε συσχέτιση μεταξύ αλεξιθυμίας και σημερινής περιοχής διαμονής (Gundogmus et al., 2021). Μάλιστα, θεωρήθηκε πως η επιλογή της περιοχής κατοικίας αποτελεί συνέπεια της εκδήλωσης αλεξιθυμίας και εξαρτάται από το επάγγελμα και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο του ατόμου (Kauhannen et al., 1993). Μεγαλύτερη έμφαση, όμως, στη βιβλιογραφία δόθηκε στην περιοχή διαμονής του ανθρώπου στην παιδική και εφηβική του ηλικία, η οποία βρισκόταν σε συνάρτηση με το κοινωνικοοικονομικό και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων (Joukamaa et al., 2007· Kauhannen et al., 1993).

Επιπλέον, εξετάστηκε η ύπαρξη αδελφιών των συμμετεχόντων ως οικογενειακός παράγοντας και φάνηκε πως δεν άσκησε στατιστικά σημαντική επίδραση στην εμφάνιση αλεξιθυμίας των ενηλίκων, που συμμετείχαν στην έρευνα. Σε αντίστοιχα αποτελέσματα είχαν καταλήξει ορισμένες προγενέστερες μελέτες, όπου δεν παρατηρήθηκε κάποια αξιοσημείωτη συσχέτιση μεταξύ αριθμού αδελφιών και εκδήλωσης αλεξιθυμίας (Joukamaa et al., 2007· Lumley et al., 1996). Ωστόσο, το εύρημα αυτό αντιτίθεται με τα αποτελέσματα μιας συγκεκριμένης σχετικής μελέτης, όπου αποδείχτηκε πως το μέγεθος της οικογένειας συσχετίζεται με την εκδήλωση υψηλών επιπέδων αλεξιθυμίας. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση που ο αριθμός των ατόμων μέσα στην οικογένεια και κατ'επέκταση ο αριθμός των παιδιών είναι μεγάλος είναι περισσότερο πιθανό να αναπτυχθούν αλεξιθυμικά συμπτώματα σε τουλάχιστον ένα παιδί (Qaisy & Darwish, 2018). Αυτό το εύρημα μπορεί να γίνει κατανοητό λαμβάνοντας υπόψη την πληθώρα των υποχρεώσεων που έχουν οι γονείς και μάλιστα, όταν τα παιδιά τους είναι περισσότερα από ένα. Στην περίπτωση αυτή, οι γονείς έχουν περιορισμένο διαθέσιμο χρόνο να ασχοληθούν με τις ανάγκες όλων των παιδιών τους εξίσου και να συζητήσουν διεξοδικά μαζί τους (Qaisy & Darwish, 2018). Επομένως, πρόκειται για έναν αμφιλεγόμενο παράγοντα, καθώς επιδέχεται διαφορετικές ερμηνείες.

Στη συνέχεια, βάσει της πρώτης ερευνητικής υπόθεσης τέθηκε υπό εξέταση η σχέση μεταξύ φύλου και εκδήλωσης αλεξιθυμίας. Αποδείχτηκε πως το φύλο αποτέλεσε παράγοντα που συνδέθηκε με την αλεξιθυμία, καθώς υπερτερούσαν οι άντρες έναντι των γυναικών με ισχυρώς στατιστικά σημαντική διαφορά. Αυτό το εύρημα συμπίπτει με τη βιβλιογραφία, όπου οι άνδρες φάνηκε να επιδεικνύουν μεγαλύτερη πιθανότητα εκδήλωσης αλεξιθυμικών συμπτωμάτων συγκριτικά με το γυναικείο φύλο (Franz et al., 2008· Matilla et al., 2006· Meza-Concha et al., 2017).

Επίσης, μελετήθηκε η ηλικιακή κατηγορία των συμμετεχόντων σε σχέση με την εμφάνιση αλεξιθυμίας, όπου βρέθηκε πως δεν υπήρξε στατιστικώς σημαντική διαφορά μεταξύ των κατηγοριών, παρόλο που υπερτερούσε η μεγαλύτερη ηλικιακή κατηγορία του δείγματος. Παρόλα αυτά, το εύρημα αυτό αντιτίθεται με αποτελέσματα προγενέστερων μελετών, όπου βρέθηκε πως οι μεγαλύτεροι ηλικιακά άνθρωποι είναι πιθανότερο να εκδηλώσουν αλεξιθυμία (Kinnaird et al., 2019· Matilla et al., 2006). Συνεπώς, η δεύτερη ερευνητική υπόθεση που τέθηκε για την παρούσα εμπειρική μελέτη δεν επιβεβαιώθηκε.

Έπειτα, ερευνήθηκε η τρίτη ερευνητική υπόθεση που αφορούσε στη σχέση μεταξύ μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων και της εκδήλωσης αλεξιθυμίας, με αποτέλεσμα να προκύψει ισχυρώς στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στα επίπεδα ως προς την αλεξιθυμία. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες που ανήκαν στο κατώτερο μορφωτικό επίπεδο εμφάνισαν τα υψηλότερα επίπεδα αλεξιθυμίας, σε σύγκριση με τα ανώτερα. Επομένως, η υψηλή αλεξιθυμία ήταν πιθανότερο να εμφανιστεί στα χαμηλότερα μορφωτικά επίπεδα (Απόφοιτοι/ες Δημοτικού/Γυμνασίου και Λυκείου) σε σύγκριση με τα υψηλότερα. Συνεπώς, το μορφωτικό επίπεδο συσχετίζεται σε πολύ σημαντικό βαθμό με την εκδήλωση αλεξιθυμίας στους ενήλικες. Το εύρημα αυτό συμπίπτει με τη βιβλιογραφία, όπου επισημάνθηκε πως το μορφωτικό επίπεδο του ίδιου του ανθρώπου ίσως ασκεί επίδραση στο αν εκείνος μπορεί να αναγνωρίζει τα δικά του συναισθήματα αλλά και των άλλων στον περίγυρό του, καθώς επίσης και να τα εκφράσει με τις κατάλληλες λέξεις (Garaigordobil, 2013· Kauhannen et al., 1993). Αυτό, είναι πιθανό να οφείλεται στο γεγονός πως στο σχολικό περιβάλλον τα παιδιά ενισχύουν τις λεκτικές ικανότητές τους και καλλιεργούν σταδιακά τη ρύθμιση των συναισθημάτων τους (Ryder et al., 2018). Επομένως, η συγκεκριμένη ερευνητική υπόθεση επιβεβαιώθηκε βάσει των ευρημάτων. Ωστόσο, στο παρελθόν πραγματοποιήθηκαν και μελέτες, όπου βρέθηκε πως δεν υπήρξε συσχέτιση μεταξύ αλεξιθυμίας και μορφωτικού επιπέδου του ανθρώπου (Parker et al., 2005· Waller & Scheidt, 2004).

Στη συνέχεια, μελετήθηκε η ύπαρξη διαταραχής ή προβλήματος υγείας ως παράγοντας που ίσως άσκησε επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμίας λαμβάνοντας υπόψη την

τέταρτη ερευνητική υπόθεση. Βάσει των αποτελεσμάτων, αποδείχτηκε πως η διαφορά ως προς την εκδήλωση αλεξιθυμίας ανάμεσα σε όσους είχαν κι όσους δεν είχαν διαταραχή ήταν ισχυρώς στατιστικά σημαντική. Συνεπώς, η ύπαρξη κάποιου είδους διαταραχής συσχετίστηκε σε σημαντικό βαθμό με την εμφάνιση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων στους συμμετέχοντες της παρούσας μελέτης. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται και μέσω των ευρημάτων προγενέστερων ερευνών, όπου βρέθηκε πως άτομα με οποιαδήποτε είδους διαταραχή ή πρόβλημα υγείας ήταν πιθανό να εμφανίσουν συμπτώματα αλεξιθυμίας (Cameron et al., 2014· Joukamaa et al., 1996· Leweke et al., 2012· MacKenzie-Myles & Merlo, 2021· Meza-Concha et al., 2017). Συνεπώς, η συγκεκριμένη ερευνητική υπόθεση επιβεβαιώθηκε από τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης.

Έπειτα, βάσει των υπόλοιπων ερευνητικών υποθέσεων τέθηκε στο επίκεντρο η σχέση μεταξύ αλεξιθυμίας και πατρικού και μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης, που αποτέλεσε τον κεντρικό άξονα της παρούσας έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, εξετάστηκε η επίδραση του κάθε γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης στην εκδήλωση αλεξιθυμίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως το πατρικό στυλ σχετίζεται στατιστικώς σημαντικά με την εμφάνιση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων και μάλιστα υπερτερούν οι αυταρχικοί πατέρες και ακολουθούν οι δημοκρατικοί και οι ανεκτικοί. Παρόμοια ευρήματα προέκυψαν για την επίδραση του μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης στην εμφάνιση αλεξιθυμίας. Συνεπώς, το πατρικό και το μητρικό στυλ άσκησαν στατιστικά σημαντική επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμίας. Τα ευρήματα αυτά εν μέρει έρχονται σε συμφωνία με τη βιβλιογραφία, όπου παρουσιάστηκε να υπερτερεί το αυταρχικό στυλ για την εκδήλωση υψηλών επιπέδων αλεξιθυμίας, ενώ το δημοκρατικό στυλ συσχετίστηκε με χαμηλά επίπεδα αλεξιθυμίας (Hatami et al., 2021· Hosseini & Davari, 2021· Khan & Shabbir, 2019). Παρόλα αυτά, το εύρημα για το ανεκτικό στυλ έρχεται σε αντίθεση με τις προγενέστερες σχετικές μελέτες, όπου φάνηκε πως συσχετιζόταν θετικά με τα υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας (Hatami et al., 2021· Hosseini & Davari, 2021· Khan & Shabbir, 2019). Ως εκ τούτου, οι δύο ερευνητικές υποθέσεις για τα στυλ διαπαιδαγώγησης (αυταρχικό και δημοκρατικό) επιβεβαιώθηκαν από τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, ενώ η υπόθεση για το ανεκτικό διαψεύστηκε.

Το διαφορετικό εύρημα που προέκυψε για το ανεκτικό στυλ σε σύγκριση με την προϋπάρχουσα βιβλιογραφία έγκειται στο γεγονός πως στο εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε δόθηκε έμφαση στο ανεκτικό-επιεικές στυλ διαπαιδαγώγησης. Αντίθετα, στη βιβλιογραφία μελετήθηκε εκτενώς το ανεκτικό-αδιάφορο στυλ, με αποτέλεσμα να υπάρξει σύγχυση μεταξύ των δύο αυτών τύπων (Hatami et al., 2021· Hosseini & Davari, 2021· Khan & Shabbir, 2019). Ως

εκ τούτου, η παρούσα μελέτη κατέληξε στο συγκεκριμένο εύρημα και διαψεύστηκε η αντίστοιχη ερευνητική υπόθεση.

Στη συνέχεια, προχωρώντας στο έβδομο ερευνητικό ερώτημα εξετάστηκε αν το κοινό ή μη στυλ που υιοθετούσαν οι δύο γονείς άσκησε επίδραση στην εκδήλωση αλεξιθυμικών συμπτωμάτων στους συμμετέχοντες. Με βάση τα αποτελέσματα των ελέγχων δεν παρατηρήθηκε κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά. Ως εκ τούτου, το αν οι δύο γονείς ακολουθούσαν ή όχι κοινό στυλ διαπαιδαγώγησης δεν άσκησε σημαντική επιρροή στην εκδήλωση αλεξιθυμίας των παιδιών τους. Ωστόσο, δεν εντοπίστηκε σχετική προγενέστερη μελέτη για το κοινό ή μη στυλ διαπαιδαγώγησης των γονέων, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο να θεωρηθούν τα ευρήματα αυτά γενικεύσιμα και αξιόπιστα.

Έπειτα, βάσει του όγδοου ερευνητικού ερωτήματος έγινε αντιστροφή της σχέσης μεταξύ του γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και της εμφάνισης αλεξιθυμίας, καθώς εξετάστηκε αν η ίδια η αλεξιθυμία του παιδιού ενδέχεται να επηρεάζει τη διαμόρφωση του εκάστοτε πατρικού και μητρικού στυλ. Στην περίπτωση αυτή, υποτίθεται πως τα παιδιά είχαν εκδηλώσει αλεξιθυμία από την παιδική τους ηλικία μέχρι τα 16 έτη της ζωής τους και εξετάστηκε το αν η συνθήκη αυτή επηρέασε το στυλ διαπαιδαγώγησης του κάθε γονέα. Επομένως, βάσει των αποτελεσμάτων βρέθηκε πως η αλεξιθυμία του παιδιού άσκησε στατιστικά σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση του πατρικού και του μητρικού στυλ. Πιο συγκεκριμένα, η πλειονότητα όσων βρέθηκαν με υψηλή αλεξιθυμία, είχαν αυταρχική μητέρα ή/και αυταρχικό πατέρα και το μικρότερο ποσοστό είχε ανεκτική μητέρα ή/και ανεκτικό πατέρα. Άλλωστε, βάσει της βιβλιογραφίας η ιδιοσυγκρασία, η ψυχοπαθολογία και ευρύτερα η προσωπικότητα του παιδιού συνδέεται με το στυλ που υιοθετούν οι δύο γονείς. Παρομοίως, κι η αλεξιθυμία του παιδιού ως διαταραχή ή χαρακτηριστικό, ενδεχομένως συσχετίζεται με τα στυλ διαπαιδαγώγησης (Eun et al., 2018· Heider et al., 2006· Laukkanen et al., 2014· Woolfson & Grant, 2006). Παρόλα αυτά, η ύπαρξη αλεξιθυμίας ήδη από την παιδική και εφηβική ηλικία δεν αποτελεί επιβεβαιωμένο δεδομένο, με αποτέλεσμα να μην είναι εφικτό να εξαχθούν αξιόπιστα και ασφαλή συμπεράσματα.

Τέλος, προχωρώντας στην εξέταση του ένατου ερευνητικού ερωτήματος εξετάστηκε η σύνδεση μεταξύ αλεξιθυμίας και κοινού ή μη γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης. Ωστόσο, δε βρέθηκε κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά. Ως εκ τούτου, η αλεξιθυμία ως χαρακτηριστικό των παιδιών (ήδη από την παιδική και εφηβική ηλικία) φάνηκε πως δεν άσκησε επίδραση στο αν οι δύο γονείς ακολουθούσαν ή όχι κοινό στυλ ανατροφής.

Συνεπώς, καθίσταται σαφές πως η κάθε έρευνα πραγματοποιείται υπό διαφορετικές συνθήκες και εξετάζει πληθώρα παραγόντων, με αποτέλεσμα τα ευρήματα να μην είναι πάντα

κοινά ή έστω παρεμφερή. Ως εκ τούτου, θα ήταν εσφαλμένο αν τα ευρήματα της παρούσας εμπειρικής μελέτης γενικεύονταν και θεωρούνταν ασφαλή και αξιόπιστα, καθώς τίποτα δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτο και αμετάβλητο.

Περιορισμοί έρευνας

Τα ευρήματα της παρούσας εμπειρικής μελέτης δεν θεωρούνται απόλυτα και γενικεύσιμα, καθώς μεσολάβησαν διάφοροι περιορισμοί. Αρχικά, οι συμμετέχοντες/ουσες κλήθηκαν να απαντήσουν ανακαλώντας τα στυλ διαπαιδαγώγησης που υιοθετούσαν οι γονείς τους στο παρελθόν, παρόλο που ενδεχομένως οι πρακτικές και οι στάσεις για την ανατροφή τους να μην ήταν σταθερές σε όλη την παιδική και εφηβική ηλικία. Επιπλέον, ήταν πιθανό να δυσκολεύτηκαν να θυμηθούν αρκετές λεπτομέρειες από εκείνη την περίοδο της ζωής τους, με αποτέλεσμα οι απαντήσεις τους να μην ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα. Επίσης, υπάρχει πιθανότητα οι συμμετέχοντες/ουσες να συμπλήρωσαν τα εργαλεία έχοντας συναισθηματική φόρτιση. Λόγου χάρη, ενδεχομένως να υπήρξε απώλεια κάποιου γονέα, γεγονός που ίσως δυσκόλεψε τη διαδικασία και οδήγησε σε απαντήσεις που δεν ανταποκρίνονταν στην πραγματική ζωή τους.

Επιπρόσθετα, το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την εξέταση των γονεϊκών στυλ διαπαιδαγώγησης αφορούσε σε τρία γονεϊκά στυλ αλλά στην έννοια του ανεκτικού δεν διευκρινίστηκε αν επρόκειτο για ανεκτικό-επιεικές ή ανεκτικό-αδιάφορο. Ως αποτέλεσμα αυτού, δεν ήταν εφικτό να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για τη σύνδεση του συγκεκριμένου στυλ με τις υπό διερεύνηση μεταβλητές και μάλιστα συγκρίνοντας τα ευρήματα των προγενέστερων μελετών. Συμπληρωματικά, δεν υπήρξε διάκριση του τύπου της αλεξιθυμίας του κάθε συμμετέχοντα/ουσας (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής ή κανονιστική). Παρόλα αυτά, οι οικογενειακοί παράγοντες που συσχετίζονται με τον σκοπό της παρούσας μελέτης αναφέρονται στην πρωτογενή αλεξιθυμία. Επίσης, στο *Toronto Alexithymia Scale*, το εργαλείο που εξέτασε την αλεξιθυμία των συμμετεχόντων/ουσών στην τελική του μορφή είχαν αφαιρεθεί οι προτάσεις που αναφέρονταν στην έλλειψη φαντασίας (Kooiman et al., 2002). Ως εκ τούτου, η διάσταση του περιορισμένου εύρους φαντασίας, δε μελετήθηκε στην παρούσα έρευνα. Επιπλέον, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες, γεγονός που ίσως οδήγησε σε μη αξιόπιστα και γενικεύσιμα συμπεράσματα. Ακόμη, οι απαντήσεις προέκυψαν μόνο από αυτοαναφορές των συμμετεχόντων και δεν παρουσιάστηκε η οπτική των γονέων, γεγονός που δυσκόλεψε την αντικειμενική προσέγγιση των πραγμάτων. Επιπλέον, το πολιτισμικό πλαίσιο ενδέχεται να άσκησε επίδραση στα

ευρήματα της παρούσας έρευνας, πράγμα που δεν εξασφαλίζει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία τους για τον πληθυσμό. Επιπροσθέτως, η παρούσα εμπειρική μελέτη ήταν συγχρονική, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατό να βρεθούν οι πραγματικές αιτιώδεις σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών. Τέλος, το μέγεθος των ερωτηματολογίων ενδεχομένως ήταν μεγάλο για τους συμμετέχοντες, με αποτέλεσμα να μην απαντούν αντικειμενικά αλλά τυχαία.

Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς που αναδείχθηκαν στη συγκεκριμένη έρευνα, παρουσιάζονται ορισμένες προτάσεις και κατευθύνσεις για μελλοντικές σχετικές μελέτες. Αρχικά, θα ήταν χρήσιμο να ακολουθούσε συνέντευξη στα άτομα που εκδήλωσαν υψηλή αλεξιθυμία, προκειμένου να υπάρξει εμβάθυνση στους πιθανούς παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτό το αποτέλεσμα. Ωστόσο, ταυτόχρονα θα αναιρούνταν η διασφάλιση της ανωνυμίας και της ιδιωτικότητας των δεδομένων, γεγονός που ίσως αποθάρρυνε τα άτομα να συμμετάσχουν. Επιπλέον, μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να εξετάσουν τις συγκεκριμένες μεταβλητές διαχρονικά, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, προκειμένου να εντοπιστούν οι αιτιώδεις σχέσεις μεταξύ τους και να βρεθεί η εξέλιξή τους μέσα στον χρόνο. Με αυτόν τον τρόπο, θα αποδεικνύονταν οι πραγματικοί παράγοντες που επιδρούν σε κάθε εξεταζόμενη μεταβλητή, με την προϋπόθεση πως δε θα υπήρχε πειραματική θνησιμότητα.

Επίσης, ιδανικά, θα θεωρούνταν χρήσιμο αν ήταν εφικτό να συμμετέχουν κι οι γονείς των συμμετεχόντων, ώστε να απαντήσουν βάσει της προσωπικής τους οπτικής για τα στυλ που υιοθετούσαν κατά τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Επιπρόσθετα, καλό θα ήταν σε μελλοντική σχετική μελέτη να υπάρχει ίσος καταμερισμός συμμετεχόντων βάσει του φύλου και της ηλικιακής κατηγορίας, προκειμένου να είναι πιο πιθανό να εξαχθούν αξιόπιστα και γενικεύσιμα συμπεράσματα για τον πληθυσμό. Ωστόσο, κάτι τέτοιο θα ήταν δύσκολο να επιτευχθεί με τη χρήση ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων διαθέσιμων σε οποιοδήποτε άτομο είχε πρόσβαση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η εναλλακτική πρόταση είναι να προωθούνταν σε συγκεκριμένο αριθμό ατόμων από κάθε φύλο και κάθε ηλικιακή κατηγορία, επιχειρώντας να προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά, μορφωτικά επίπεδα και επαγγελματικούς χώρους. Ως αποτέλεσμα, θα εξασφαλιζόταν ανομοιογένεια ως προς τα χαρακτηριστικά αυτά και τα συμπεράσματα θα μπορούσαν να γενικευτούν στον πληθυσμό.

Επιπλέον, θα ήταν χρήσιμο αν πραγματοποιούνταν ανάλυση του σκορ αλεξιθυμίας του κάθε ανθρώπου σε όλες τις διαστάσεις της, ώστε να διαφαινόταν σε ποιες περιοχές υπήρχαν δυσκολίες και αδυναμίες. Μάλιστα, βάσει αυτής της διάκρισης ενδεχομένως να ήταν

ευκολότερο να εξεταστούν τα ερευνητικά ερωτήματα και οι υποθέσεις και να ερμηνευτούν ενδελεχώς τα διαφορετικά συμπεράσματα που έχουν ανακύψει από τη βιβλιογραφία. Ενδεχομένως, οι διαφορετικές ερμηνείες των αποτελεσμάτων της εκάστοτε σχετικής έρευνας να μπορούσαν να γίνουν κατανοητές λαμβάνοντας υπόψη την κάθε διάσταση της αλεξιθυμίας ως διαφορετική μεταβλητή που εξετάζεται. Συνεπώς, θα ήταν προτιμότερο να χορηγηθούν τουλάχιστον δύο διαφορετικά εργαλεία για την εξέταση της αλεξιθυμίας, ώστε να διασφαλιστούν έγκυρα και αξιόπιστα αποτελέσματα στον μέγιστο δυνατό βαθμό (Pandey et al., 1996· Taylor et al., 2003).

Επομένως, βάσει των περιορισμών και των προτάσεων που αναδείχτηκαν, η μελέτη της επίδρασης του πατρικού και του μητρικού στυλ διαπαιδαγώγησης στην εκδήλωση αλεξιθυμίας σε άτομα 18-60 ετών θα μπορούσε ενδεχομένως να οδηγήσει σε ασφαλή, αξιόπιστα και γενικεύσιμα συμπεράσματα στον πληθυσμό. Άλλωστε, η κάθε πράξη και συμπεριφορά χρειάζεται να ερμηνεύεται λαμβάνοντας υπόψη το πολυεπίπεδο δυναμικό σύστημα, που περιλαμβάνει ποικίλους παράγοντες, όπως το πολιτισμικό πλαίσιο ανατροφής του κάθε ατόμου, τα ψυχικά του χαρακτηριστικά και η λειτουργία του εγκεφάλου του (Ryder et al., 2018). Στην περίπτωση που μελετώνται μεμονωμένα και ξεχωριστά κάποια γεγονότα ελλοχεύει ο κίνδυνος να εξαχθούν λανθασμένα και μη γενικεύσιμα συμπεράσματα για τον πληθυσμό (Ryder et al., 2018). Επομένως, τίποτα δεν θεωρείται απόλυτο και αμετάβλητο, καθώς οι έρευνες ενδέχεται να ανατρέπουν ορισμένες σχέσεις μεταξύ παραγόντων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΓΟΝΕΪΚΟΥ ΣΤΥΛ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΑΛΕΞΙΘΥΜΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΕΝΗΛΙΚΕΣ

Αγαπητοί φίλοι και φίλες,
στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών με τίτλο "Αναπτυξιακή Ψυχολογία και Παιδαγωγικές Εφαρμογές" του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης διεξάγεται εμπειρική μελέτη που αφορά στη σχέση μεταξύ του γονεϊκού στυλ διαπαιδαγώγησης και της εκδήλωσης αλεξιθυμίας στους ενήλικες. Τα αποτελέσματα αναμένεται να αναδείξουν τα γονεϊκά στυλ διαπαιδαγώγησης που ευνοούν την εκδήλωση δυσκολίας των ενηλίκων να περιγράφουν λεκτικά τα συναισθήματά τους, να τα κατανοούν, να τα αναγνωρίζουν και να τα συνδέουν με την πραγματική πηγή από όπου προήλθαν (Αλεξιθυμία).

Τα ερωτηματολόγια είναι ανώνυμα και διατηρείται η εμπιστευτικότητα των απαντήσεων. Για τη συμπλήρωσή τους θα χρειαστούν περίπου 20-25 λεπτά. Η συμβολή σας είναι βαρύνουσα σημασίας. Χρειάζεται να απαντήσετε με ειλικρίνεια, χωρίς σκέψη, καθώς δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις. Σαφώς, μπορείτε να διακόψετε τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων οποιαδήποτε στιγμή θελήσετε, χωρίς αποθήκευση των απαντήσεων. Προϋπόθεση για τη συμμετοχή σας στη μελέτη είναι να έχετε μεγαλώσει και με τους δύο γονείς σας τουλάχιστον έως τα 16 έτη της ζωής σας και να ανήκετε στην ηλικιακή ομάδα 19-60 ετών.

Στην περίπτωση που επιθυμείτε να συμμετέχετε παρακαλώ να επιλέξετε την αντίστοιχη απάντηση παρακάτω.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τον χρόνο σας,

Πασπαράκη Αικατερίνη, Νηπιαγωγός

* Υποδεικνύει απαιτούμενη ερώτηση

Επιθυμώ να συμμετέχω στην έρευνα ανώνυμα

*

Ναι

Όχι

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Δημογραφικά στοιχεία και γενικές πληροφορίες

Φύλο

*

1. Άντρας

2. Γυναίκα

3. Άλλο

Ηλικία

*

1. 19-29
2. 30-40
3. 41-60

Περιοχή κατοικίας σήμερα

*

1. Αστική Περιοχή
2. Ημιαστική Περιοχή
3. Αγροτική Περιοχή

Μορφωτικό Επίπεδο

*

1. Απόφοιτος/η Δημοτικού/ Γυμνασίου
2. Απόφοιτος/η Λυκείου
3. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (ΑΕΙ/ΤΕΙ/ΙΕΚ)
4. Μεταπτυχιακή εκπαίδευση
5. Κάτοχος διδακτορικού διπλώματος

Έχετε αδέρφια;

*

1. Ναι
2. Όχι

Ιατρικές πληροφορίες (κάποιου είδους διαταραχή ή πρόβλημα υγείας σήμερα)

*

1. Ναι
2. Όχι

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Ερωτηματολόγιο Γονεϊκού Κύρους (Απόδοση στην Ελληνική Γλώσσα από Τσαούση)

Για κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις επιλέξτε τον αριθμό που αντιπροσωπεύει την κατάλληλη για εσάς και τον εκάστοτε γονέα σας απάντηση **(ό,τι ίσχυε μέχρι τα 16 έτη της ζωής σας)**. Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις. Απαντήστε αυθόρμητα και σύντομα. Βεβαιωθείτε ότι δεν έχετε αφήσει αναπάντητη κάποια ερώτηση.

1. Διαφωνώ Απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

	Διαφωνώ απόλυτα (1)	Διαφωνώ (2)	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ (3)	Συμφωνώ (4)	Συμφωνώ απόλυτα (5)
1α. Ο πατέρας μου πίστευε ότι σε μια σωστή οικογένεια τα παιδιά θα έπρεπε να έχουν λόγο εξίσου με τους γονείς.					
1β. Η μητέρα μου πίστευε ότι σε μια σωστή οικογένεια τα παιδιά θα έπρεπε να έχουν λόγο εξίσου με τους γονείς. *					
2α. Ο πατέρας μου πίστευε πως ήταν για το καλό μου να μου ζητά να κάνω αυτό που εκείνος θεωρούσε σωστό, ακόμη κι αν δεν συμφωνούσα. *					
2β. Η μητέρα μου πίστευε πως ήταν για το καλό μου να μου ζητά να κάνω αυτό που εκείνη θεωρούσε σωστό, ακόμη κι αν δεν συμφωνούσα. *					
3α. Όταν ο πατέρας μου μου ζητούσε να κάνω κάτι, περίμενε να το κάνω αμέσως και χωρίς ερωτήσεις.					
3β. Όταν η μητέρα μου μου ζητούσε να κάνω κάτι, περίμενε να το κάνω αμέσως και χωρίς ερωτήσεις. *					
4α. Από τη στιγμή που υιοθετούνταν κάποιοι κανόνες στην οικογένεια, ο πατέρας μου συζητούσε μαζί μου τους λόγους για					

τους οποίους δημιουργήθηκαν. *					
4β. Από τη στιγμή που υιοθετούνταν κάποιιο κανόνες στην οικογένεια, η μητέρα μου συζητούσε μαζί μου τους λόγους για τους οποίους δημιουργήθηκαν. *					
5α. Ο πατέρας μου πάντα ενθάρρυνε τη συζήτηση, όταν ένιωθα ότι κάποιιο από τους κανόνες και τους περιορισμούς ήταν αδικαιολόγητοι. *					
5β. Η μητέρα μου πάντα ενθάρρυνε τη συζήτηση, όταν ένιωθα ότι κάποιιο από τους κανόνες και τους περιορισμούς ήταν αδικαιολόγητοι. *					
6α. Ο πατέρας μου πίστευε πως τα παιδιά ήταν ελεύθερα να σκέφτονται και να κάνουν αυτά που θέλουν, ακόμη κι αν αυτό δεν συμβάδιζε με ό,τι ήθελε εκείνος να κάνω. *					
6β. Η μητέρα μου πίστευε πως τα παιδιά ήταν ελεύθερα να σκέφτονται και να κάνουν αυτά που θέλουν, ακόμη κι αν αυτό δεν συμβάδιζε με ό,τι ήθελε εκείνη να κάνω. *					

7α. Ο πατέρας μου δεν μου επέτρεπε να αμφισβητώ τις αποφάσεις που είχε πάρει. *					
7β. Η μητέρα μου δεν μου επέτρεπε να αμφισβητώ τις αποφάσεις που είχε πάρει. *					
8α. Ο πατέρας μου κατηύθυνε τις δραστηριότητες και τις αποφάσεις μου συζητώντας μαζί μου και χρησιμοποιώντας αμοιβές και τιμωρίες. *					
8β. Η μητέρα μου κατηύθυνε τις δραστηριότητες και τις αποφάσεις μου συζητώντας μαζί μου και χρησιμοποιώντας αμοιβές και τιμωρίες. *					
9α. Ο πατέρας μου πίστευε ότι οι άλλοι γονείς έπρεπε να πιέζουν περισσότερο τα παιδιά τους, προκειμένου να μάθουν να φέρονται με τον κατάλληλο τρόπο. *					
9β. Η μητέρα μου πίστευε ότι οι άλλοι γονείς έπρεπε να πιέζουν περισσότερο τα παιδιά τους, προκειμένου να μάθουν να φέρονται με τον κατάλληλο τρόπο. *					
10α. Ο πατέρας μου πίστευε ότι δεν χρειαζόταν να υπακούω σε κανόνες συμπεριφοράς, επειδή κάποιος που είχε μια εξουσία μου είχε πει να το κάνω. *					
10β. Η μητέρα μου					

πίστευε ότι δεν χρειαζόταν να υπακούω σε κανόνες συμπεριφοράς, επειδή κάποιος που είχε μια εξουσία μου είχε πει να το κάνω. *					
11α. Γνώριζα τι περίμενε ο πατέρας μου από εμένα, αλλά ένιωθα ελεύθερος/η να συζητήσω μαζί του, αν αισθανόμουν ότι οι προσδοκίες του ήταν παράλογες. *					
11β. Γνώριζα τι περίμενε η μητέρα μου από εμένα, αλλά ένιωθα ελεύθερος/η να συζητήσω μαζί της, αν αισθανόμουν ότι οι προσδοκίες της ήταν παράλογες. *					
12α. Ο πατέρας μου πίστευε ότι οι έξυπνοι γονείς πρέπει από νωρίς να δείχνουν στα παιδιά τους ποιος είναι ο αρχηγός στο σπίτι. *					
12β. Η μητέρα μου πίστευε ότι οι έξυπνοι γονείς πρέπει από νωρίς να δείχνουν στα παιδιά τους ποιος είναι ο αρχηγός στο σπίτι. *					
13α. Συνήθως ο πατέρας μου δεν όριζε αυστηρούς κανόνες που αφορούσαν στη συμπεριφορά μου. *					
13β. Συνήθως η μητέρα μου δεν όριζε αυστηρούς κανόνες που αφορούσαν στη συμπεριφορά μου. *					
14α. Τις περισσότερες φορές ο πατέρας μου έκανε αυτό που εγώ ήθελα, όταν παίρναμε κάποιες αποφάσεις που					

αφορούσαν στην οικογένεια. *					
14β. Τις περισσότερες φορές η μητέρα μου έκανε αυτό που εγώ ήθελα, όταν παίρναμε κάποιες αποφάσεις που αφορούσαν στην οικογένεια. *					
15α. Ο πατέρας μου μού έλεγε ακριβώς τι έπρεπε να κάνω αλλά μου εξηγούσε γιατί επιθυμούσε να το κάνω. *					
15β. Η μητέρα μου μού έλεγε ακριβώς τι έπρεπε να κάνω αλλά μου εξηγούσε γιατί επιθυμούσε να το κάνω. *					
16α. Ο πατέρας μου ενοχλούνταν πολύ αν προσπαθούσα να διαφωνήσω μαζί του. *					
16β. Η μητέρα μου ενοχλούνταν πολύ αν προσπαθούσα να διαφωνήσω μαζί της. *					
17α. Ο πατέρας μου πίστευε ότι τα πιο πολλά προβλήματα στην κοινωνία θα είχαν λυθεί αν οι γονείς επέτρεπαν στα παιδιά τους να επιλέξουν τις δραστηριότητες τους, να πάρουν τις αποφάσεις τους και να ακολουθήσουν τις δικές τους επιθυμίες, καθώς μεγάλωναν *					
17β. Η μητέρα μου πίστευε ότι τα πιο πολλά προβλήματα στην κοινωνία θα είχαν λυθεί αν οι γονείς επέτρεπαν στα παιδιά τους να επιλέξουν τις δραστηριότητες τους,					

να πάρουν τις αποφάσεις τους και να ακολουθήσουν τις δικές τους επιθυμίες, καθώς μεγάλωναν *					
18α. Ο πατέρας μου μού είχε πει τι είδους συμπεριφορά περίμενε από εμένα, και αν δεν ακολουθούσα τους κανόνες, τότε με τιμωρούσε. *					
18β. Η μητέρα μου μού είχε πει τι είδους συμπεριφορά περίμενε από εμένα, και αν δεν ακολουθούσα τους κανόνες, τότε με τιμωρούσε. *					
19α. Ο πατέρας μου, μού επέτρεπε να αποφασίζω για τα περισσότερα πράγματα που με αφορούσαν χωρίς να μου προσφέρει πολλή βοήθεια. *					
19β. Η μητέρα μου, μού επέτρεπε να αποφασίζω για τα περισσότερα πράγματα που με αφορούσαν χωρίς να μου προσφέρει πολλή βοήθεια. *					
20α. Ο πατέρας μου με άκουγε, όταν έπαιρνα μία απόφαση, αλλά δεν αποφάσιζε για κάτι απλά επειδή το ήθελα εγώ. *					
20β. Η μητέρα μου με άκουγε, όταν έπαιρνα μία απόφαση, αλλά δεν αποφάσιζε για κάτι απλά επειδή το ήθελα εγώ. *					
21α. Ο πατέρας μου δεν θεωρούσε ότι ήταν υπεύθυνος να μου λείπει					

τι πρέπει να κάνω. *					
21β. Η μητέρα μου δεν θεωρούσε ότι ήταν υπεύθυνη να μου λέει τι πρέπει να κάνω. *					
22α. Ο πατέρας μου είχε ξεκάθαρες αρχές για τη συμπεριφορά των παιδιών του, αλλά ήταν πρόθυμος να τις αναπροσαρμόσει σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε παιδιού. *					
22β. Η μητέρα μου είχε ξεκάθαρες αρχές για τη συμπεριφορά των παιδιών της, αλλά ήταν πρόθυμη να τις αναπροσαρμόσει σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε παιδιού. *					
23α. Ο πατέρας μου περίμενε από εμένα να ακολουθώ τους κανόνες που είχε θέσει, αλλά ήταν πάντα πρόθυμος να ακούσει και τις δικές μου σκέψεις και να συζητήσει μαζί μου γι' αυτούς. *					
23β. Η μητέρα μου περίμενε από εμένα να ακολουθώ τους κανόνες που είχε θέσει, αλλά ήταν πάντα πρόθυμη να ακούσει και τις δικές μου σκέψεις και να συζητήσει μαζί μου γι' αυτούς. *					
24α. Ο πατέρας μου μου επέτρεπε να διαμορφώνω τη δική μου γνώμη σε θέματα που αφορούσαν στην οικογένειά μας και μου επέτρεπε να					

αποφασίσω μόνος/η μου για το τι πρόκειται να κάνω με αυτά τα θέματα. *					
24β. Η μητέρα μου μού επέτρεπε να διαμορφώνω τη δική μου γνώμη σε θέματα που αφορούσαν στην οικογένειά μας και μου επέτρεπε να αποφασίσω μόνος/η μου για το τι πρόκειται να κάνω με αυτά τα θέματα. *					
25α. Ο πατέρας μου πίστευε ότι τα περισσότερα προβλήματα στην κοινωνία θα είχαν λυθεί αν οι γονείς ήταν πιο αυστηροί με την ανυπακοή των παιδιών τους. *					
25β. Η μητέρα μου πίστευε ότι τα περισσότερα προβλήματα στην κοινωνία θα είχαν λυθεί αν οι γονείς ήταν πιο αυστηροί με την ανυπακοή των παιδιών τους. *					
26α. Ο πατέρας μου συχνά μού έλεγε τι ακριβώς ήθελε να κάνω και πώς περίμενε να το κάνω. *					
26β. Η μητέρα μου συχνά μού έλεγε τι ακριβώς ήθελε να κάνω και πώς περίμενε να το κάνω. *					
27α. Ο πατέρας μου έθετε αυστηρούς κανόνες αλλά το κατανοούσε, όταν διαφωνούσα μαζί του. *					
27β. Η μητέρα μου					

έθετε αυστηρούς κανόνες αλλά το κατανοούσε, όταν διαφωνούσα μαζί της. *					
28α. Ο πατέρας μου δεν κατηύθυνε τις πράξεις, τις δραστηριότητες και τις επιθυμίες μου. *					
28β. Η μητέρα μου δεν κατηύθυνε τις πράξεις, τις δραστηριότητες και τις επιθυμίες μου. *					
29α. Ήξερα τι περίμενε ο πατέρας μου από εμένα και έκανα ό,τι μου ζητούνταν απλά από σεβασμό στο πρόσωπό του. *					
29β. Ήξερα τι περίμενε η μητέρα μου από εμένα και έκανα ό,τι μου ζητούνταν απλά από σεβασμό στο πρόσωπό της. *					
30α. Εάν ο πατέρας μου έπαιρνε μια απόφαση και αυτή με έθιγε, ήταν πρόθυμος να παραδεχτεί ότι έκανε λάθος. *					
30β. Εάν η μητέρα μου έπαιρνε μια απόφαση και αυτή με έθιγε, ήταν πρόθυμη να παραδεχτεί ότι έκανε λάθος. *					

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

ΚΛΙΜΑΚΑ ΑΛΕΞΙΘΥΜΙΑΣ TORONTO

(Αναγνωστοπούλου & Κιοσέογλου)

Χρησιμοποιώντας την κλίμακα που ακολουθεί ως οδηγό, δείξτε πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις ακόλουθες προτάσεις επιλέγοντας τον αριθμό που αντιστοιχεί στην άποψή σας. Δώστε μόνο μία απάντηση για κάθε πρόταση.

1=Διαφωνώ πολύ

2= Διαφωνώ ως έναν βαθμό

3=Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ

4=Συμφωνώ ως έναν βαθμό

5=Συμφωνώ πολύ

	Διαφωνώ πολύ (1)	Διαφωνώ ως έναν βαθμό (2)	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ (3)	Συμφωνώ ως έναν βαθμό (4)	Συμφωνώ πολύ (5)
1. Συχνά δεν ξέρω τι ακριβώς αισθάνομαι. *					
2. Μου είναι δύσκολο να βρω τις κατάλληλες λέξεις, για να περιγράψω τα συναισθήματά μου *					
3. Έχω σωματικά συμπτώματα που ούτε οι γιατροί δεν μπορούν να καταλάβουν. *					
4. Μπορώ να περιγράψω τα αισθήματά μου με ευκολία. *					
5. Προτιμώ να αναλύω προβλήματα από το να τα περιγράψω απλώς. *					
6. Όταν είμαι αναστατωμένος/η, δεν ξέρω αν αισθάνομαι λύπη, φόβο ή θυμό. *					
7. Συχνά με προβληματίζουν κάποια περίεργα συμπτώματα στο σώμα μου. *					
8. Προτιμώ να αφήνω τα					

<p>πράγματα να κυλούν μόνα τους, παρά να αναρωτιέμαι γιατί κατέληξαν έτσι. *</p>					
<p>9. Έχω συναισθήματα που δεν μπορώ να προσδιορίσω με ακρίβεια. *</p>					
<p>10. Είναι βασικό κάποιος να νιώθει και να καταλαβαίνει τα συναισθήματά του. *</p>					
<p>11. Το βρίσκω δύσκολο να περιγράψω πώς αισθάνομαι για τους άλλους. *</p>					
<p>12. Μου λένε να περιγράψω περισσότερο τα συναισθήματά μου. *</p>					
<p>13. Δεν ξέρω τι συμβαίνει μέσα μου. *</p>					
<p>14. Συχνά δεν ξέρω γιατί είμαι θυμωμένος/η. *</p>					
<p>15. Προτιμώ να μιλώ με τους άλλους για τις καθημερινές ασχολίες τους παρά για τα συναισθήματά τους. *</p>					
<p>16. Προτιμώ να παρακολουθώ</p>					

ελαφρά ψυχαγωγικά προγράμματα παρά δραματικά έργα με ψυχολογικό περιεχόμενο. *					
17. Δυσκολεύομαι να εκμυστηρευτώ τα πιο βαθιά μου συναισθήματα ακόμη και σε στενούς φίλους. *					
18. Μπορώ να αισθάνομαι κοντά σε κάποιον ακόμη και σε στιγμές σιωπής. *					
19. Νομίζω το "ψάξιμο" των συναισθημάτων μου με βοηθάει να λύνω προσωπικά προβλήματα. *					
20. Όταν ψάχνει κανείς για βαθιά νοήματα σε κινηματογραφικά ή θεατρικά έργα δεν μπορεί να τα απολαύσει. *					

Ευχαριστώ θερμά για τη συμμετοχή σας και τον χρόνο που αφιερώσατε!!!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abadi, F. G. S., Abdolmohamadi, K., Babapour-Kheiradin, J., & Roodsari, A. B. (2015). Prediction of alexithymia on the basis of attachment style and early maladaptive schemas in university students. *Practice in Clinical Psychology*, 3(1), 39-46. <https://core.ac.uk/download/pdf/296307499.pdf>.
- Ahmad, S., Bangash, H., & Khan, S. A. (2009). Emotional intelligence and gender differences. *Sarhad Journal of Agriculture*, 25(1), 127-130. https://www.researchgate.net/profile/Summiya-Ahmad/publication/323869787_EMOTIONAL_INTELLIGENCE_AND_GENDER_DIFFERENCES/links/5ab0defea6fdcc1bc0be762d/EMOTIONAL-INTELLIGENCE-AND-GENDER-DIFFERENCES.pdf.
- Akurathi, S. (2022). The effects of area of residence, family structure among adolescents' perceived parenting styles: a demographical study in Andhra Pradesh. *Asian Journal of Nursing Education and Research*, 12(3), 330-334. <https://dx.doi.org/10.33140/JEPR>.
- Alegre, A. (2011). Parenting styles and children's emotional intelligence: What do we know?. *The Family Journal*, 19(1), 56-62. <https://doi.org/10.1177/1066480710387486>.
- Al-Elaimat, A., Adheisat, M., & Alomyan, H. (2020). The relationship between parenting styles and emotional intelligence of kindergarten children. *Early Child Development and Care*, 190(4), 478-488. <https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1479403>.
- Alexander, F. (1950). Emotional maturity. *Pastoral Psychology*, 1(2), 49-54. <https://doi.org/10.1007/BF01786113>.
- Alidosti, M., Dehghani, S. L., Heydarabadi, A. B., & Tavassoli, E. (2016). Comparison of parenting style in single child and multiple children families. *Iranian Journal of Health Sciences*, 4(2), 49-54. <http://dx.doi.org/10.18869/acadpub.jhs.4.2.49>.
- Αναγνωστοπούλου, Τ., & Κιοσέογλου, Γ. (2002). Κλίμακα αλεξιθυμίας του Τορόντο (Toronto Alexithymia Scale- TAS 20). Στο Α. Σταλίκας, Σ. Τριλίβα & Π. Ρούσση (Επ.), *Τα ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα* (100-101). Ελληνικά Γράμματα.
- Azkeskin, K., Güven, G., Güral, M., & Sezer, T. (2013). Parenting styles: Parents with 5-6 year old children. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 3(1), 74-82. https://www.researchgate.net/publication/323999787_PARENTING_STYLES_PARENTS_WITH_5-6_YEAR_OLD_CHILDREN.

- Bagby, R. M., Taylor, G. J., & Atkinson, L. (1988). Alexithymia: a comparative study of three self-report measures. *Journal of Psychosomatic Research*, 32(1), 107-116. [https://doi.org/10.1016/0022-3999\(88\)90094-3](https://doi.org/10.1016/0022-3999(88)90094-3).
- Bagby M., Taylor G., & Parker, J. (1992). The revised Toronto Alexithymia Scale: Some reliability, validity and normative data. *Psychotherapy & Psychosomatics*, 57(1-2), 34-41. <https://doi.org/10.1159/000288571>.
- Bariola, E., Gullone, E., & Hughes, E. K. (2011). Child and adolescent emotion regulation: The role of parental emotion regulation and expression. *Clinical Child And Family Psychology Review*, 14, 198-212. <https://doi.org/10.1007/s10567-011-0092-5>.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95. <https://doi.org/10.1177%2F02724316911111004>.
- Baumrind, D. (1997). The discipline encounter: Contemporary issues. *Aggression and Violent Behavior*, 2(4), 321-335. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(97\)00018-9](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(97)00018-9).
- Baumrind, D., Larzelere, R. E., & Cowan, P. A. (2002). Ordinary physical punishment: is it harmful? Comment on Gershoff. *Psychological Bulletin*, 128(4), 580-589. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.128.4.580>.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. In J. Smetana (Ed.), *Changing boundaries of parental authority during adolescence* (pp. 61–69). Jossey-Bass. <https://doi.org/10.1002/cd.128>.
- Bermond, B., Vorst, H. C., Vingerhoets, A. J., & Gerritsen, W. (1999). The Amsterdam Alexithymia Scale: its psychometric values and correlations with other personality traits. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 68(5), 241-251. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0984\(199911/12\)13:6%3C511::AID-PER347%3E3.0.CO;2-0](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0984(199911/12)13:6%3C511::AID-PER347%3E3.0.CO;2-0).
- Besharat, M. A., & Khajavi, Z. (2013). The relationship between attachment styles and alexithymia: Mediating role of defense mechanisms. *Asian Journal Of Psychiatry*, 6(6), 571-576. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2013.09.003>.
- Boyatzis, R. E., Goleman, D., & Rhee, K. (2000). Clustering competence in emotional intelligence: Insights from the Emotional Competence Inventory (ECI). *Handbook of emotional intelligence*, 99(6), 343-362. https://www.eiconsortium.org/pdf/eci_acticle.pdf.

- Brody, G. H., & Murry, V. M. (2001). Sibling socialization of competence in rural, single-parent African American families. *Journal of Marriage and Family*, 63(4), 996-1008. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00996.x>.
- Brody, L.R., & Hall, J.A. (2008). Gender and emotion in context. In M. Lewis, J.M. Haviland-Jones, & L.F. Barrett (Eds.), *Handbook of emotions* (p.p. 395-408). The Guilford Press.
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας*. (Α. Αϊδίνης επιμ εκδ., Π. Σακελλαρίου, μτφρ.). Gutenberg.
- Buri, J. R. (1991). Parental authority questionnaire. *Journal Of Personality Assessment*, 57(1), 110-119. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5701_13.
- Cabanac, M. (2002). What is emotion?. *Behavioural processes*, 60(2), 69-83. [https://doi.org/10.1016/S0376-6357\(02\)00078-5](https://doi.org/10.1016/S0376-6357(02)00078-5).
- Cameron, K., Ogrodniczuk, J., & Hadjipavlou, G. (2014). Changes in alexithymia following psychological intervention: a review. *Harvard review of psychiatry*, 22(3), 162-178. DOI: 10.1097/HRP.0000000000000036.
- Chao, R. K. (2000). The parenting of immigrant Chinese and European American mothers: Relations between parenting styles, socialization goals, and parental practices. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21(2), 233-248. [https://doi.org/10.1016/S0193-3973\(99\)00037-4](https://doi.org/10.1016/S0193-3973(99)00037-4).
- Conrade, G., & Ho, R. (2001). Differential parenting styles for fathers and mothers: differential treatments for sons and daughters. *Australian Journal of Psychology*, 53(1), 29-35. <https://www.researchgate.net/deref/http%3A%2F%2Fdx.doi.org%2F10.1080%2F00049530108255119>.
- Creswell, J. (2012). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας* (Χ. Τσορμπατζούδης επιμ εκδ., Ν. Κουβαράκου, μτφρ.). Εκδοτικός Όμιλος Ίων.
- Cuzzocrea, F., Barberis, N., Costa, S., & Larcana, R. (2015). Relationship between alexithymia, parenting style, and parental control. *Psychological reports*, 117(2), 580-596. <https://doi.org/10.2466/21.10.PR0.117c22z7>.
- Denham, S.A., Bassett, H.H., & Wyatt, T. (2007). The socialization of emotional competence. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of Socialization: Theory and Research* (p.p. 614-637). The Guilford Press.
- Denham, S.A., Blair, K.A., DeMulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach-Major, S., & Queenan, P. (2003). Preschool Emotional Competence: Pathway to Social

- Competence. *Child Development*, 74(1), 238-256. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00533>.
- Eun, J. D., Paksarian, D., He, J. P., & Merikangas, K. R. (2018). Parenting style and mental disorders in a nationally representative sample of US adolescents. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 53(1), 11-20. <https://doi.org/10.1007/s00127-017-1435-4>.
- Farina, B., Imperatori, C., Adenzato, M., & Ardito, R. B. (2021). Perceived parental over-protection in non clinical young adults is associated with affective vulnerability: A cross-sectional study. *Journal of Affective Disorders*, 292(1), 496-499. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.05.071>.
- Franz, M., Popp, K., Schaefer, R., Sitte, W., Schneider, C., Hardt, J., ... & Braehler, E. (2008). Alexithymia in the German general population. *Social Psychiatry And Psychiatric Epidemiology*, 43, 54-62. <https://doi.org/10.1007/s00127-007-0265-1>.
- Garaigordobil, M. (2013). Sexism and alexithymia: Correlations and differences as a function of gender, age, and educational level. *Anales de psicología*, 29(2), 368-377. <http://dx.doi.org/10.6018/analesps.29.2.132261>.
- Gatta, M., Dal Santo, F., Rago, A., Spoto, A., & Battistella, P. A. (2016). Alexithymia, impulsiveness, and psychopathology in nonsuicidal self-injured adolescents. *Neuropsychiatric Disease And Treatment*, 12(1), 2307-2317. <https://doi.org/10.2147/NDT.S106433>.
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2012). *Family therapy: An overview*. Brooks/ Cole Cengage Learning.
- Goleman, D. P. (1988). *The meditative mind: The varieties of meditative experience*. G.P. Putnam's Sons.
- Goleman, D. P. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ for character, health and lifelong achievement*. Bantam Books.
- Golombok, S. (2015). *Modern families: Parents and children in new family forms*. Cambridge University Press.
- Gottman, J. (2011). *Η Συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών: Πώς να μεγαλώσουμε παιδιά με συναισθηματική νοημοσύνη*. (Χ. Χατζηχρήστου επιμ εκδ., Χ. Ξενάκη, μτφρ.). Πεδίο.
- Gündoğmuş, İ., Aydın, M. S., & Algül, A. (2021). The relationship of smartphone addiction and alexithymia. *Psychiatry Investigation*, 18(9), 841-849. <https://doi.org/10.30773%2Fpi.2021.0072>.

- Hadjicharalambous, D., & Demetriou, L. (2020). Examining the relationship between parenting practices and children's characteristics. *European Journal of Social Sciences Studies*, 6(1), 97-112. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3647329>.
- Hatami, Z., Hasani, F., Kochakentezar, R., & Golshani, F. (2021). A study of alexithymia and parental behavior to eating attitude of adolescent girls associated with mediating role of body checking behaviors. *Journal Of Health Sciences & Surveillance System*, 9(1), 32-38. <https://doi.org/10.30476/jhsss.2020.87665.1119>.
- Heider, D., Matschinger, H., Bernert, S., Alonso, J., Angermeyer, M.C, ...Vilagut, Gemma. (2006). Relationship between parental bonding and mood disorder in six European countries. *Psychiatry Research*, 143(1), 89-98. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2005.08.015>.
- Hosseini, L., & Davari, R. (2021). Investigating the role of parenting styles in predicting alexithymia and emotional regulation strategies in high school students. *Journal Of School Psychology*, 10(1), 46-57. doi.org/10.22098/jsp.2021.1140.
- Huang, C., Yuan, Q., Shi, S., Ge, M., Sheng, X., Yang, M., ... & Zhou, X. (2022). Associations between alexithymia, parental rearing styles, and frequency of drug use in male methamphetamine dependence patients. *BMC psychiatry*, 22(1), 276-281. <https://doi.org/10.1186/s12888-022-03897-0>.
- Hussain, S., & Ahmed, Z. (2014). Parental acceptance-rejection as predictor of alexithymia among students in Gilgit-Paskistan. *International Journal Of Information And Education Technology*, 4(3), 285-288. <http://dx.doi.org/10.7763/IJiet.2014.V4.414>.
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <http://hdl.handle.net/11419/5826>.
- Joukamaa, M., Kokkonen, P., Veijola, J., Läksy, K., Karvonen, J. T., Jokelainen, J., & Järvelin, M. R. (2003). Social situation of expectant mothers and alexithymia 31 years later in their offspring: A prospective study. *Psychosomatic Medicine*, 65(2), 307-312. DOI: 10.1097/01.PSY.0000030389.53353.BC.
- Joukamaa, M., Saarijärvi, S., Muuriaisniemi, M. L., & Salokangas, R. K. (1996). Alexithymia in a normal elderly population. *Comprehensive psychiatry*, 37(2), 144-147. [https://doi.org/10.1016/S0010-440X\(96\)90576-3](https://doi.org/10.1016/S0010-440X(96)90576-3).
- Joukamaa, M., Taanila, A., Miettunen, J., Karvonen, J. T., Koskinen, M., & Veijola, J. (2007). Epidemiology of alexithymia among adolescents. *Journal Of Psychosomatic Research*, 63(4), 373-376. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2007.01.018>.

- Joy, M., & Mathew, A. (2018). Emotional maturity and general well-being of adolescents. *IOSR Journal of Pharmacy*, 8(5), 1-6. https://kristujayanti.edu.in/SSR-III/3.4.3-Research-Papers/Peer-Reviewed/2017_2018/2017-2018_P55.pdf.
- Kauhanen, J., Kaplan, G. A., Julkunen, J., Wilson, T. W., & Salonen, J. T. (1993). Social factors in alexithymia. *Comprehensive Psychiatry*, 34(5), 330-335. [https://doi.org/10.1016/0010-440X\(93\)90019-Z](https://doi.org/10.1016/0010-440X(93)90019-Z).
- Khan, M. A., & Shabbir, Z. (2019). Parenting styles, aggression and alexithymia among young Pakistani adults. *Pakistan Journal Of Professional Psychology: Research and Practice*, 10(2), 17-33. https://www.researchgate.net/publication/353268296_Parenting_Styles_Aggression_and_Alexithymia_among_Young_Pakistani_Adults.
- Kinnaird, E., Stewart, C., & Tchanturia, K. (2019). Investigating alexithymia in autism: A systematic review and meta-analysis. *European Psychiatry*, 55, 80-89. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2018.09.004>.
- Kooiman, C. G., Spinhoven, P., & Trijsburg, R. W. (2002). The assessment of alexithymia: a critical review of the literature and a psychometric study of the Toronto Alexithymia Scale-20. *Journal Of Psychosomatic Research*, 53(6), 1083-1090. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(02\)00348-3](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(02)00348-3).
- Laukkanen, J., Ojansuu, U., Tolvanen, A., Alatupa, S., & Aunola, K. (2014). Child's difficult temperament and mother's parenting styles. *Journal of Child and Family Studies*, 23(2), 312-323. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s10826-013-9747-9>.
- Leising, D., Grande, T., & Faber, R. (2009). The Toronto Alexithymia Scale (TAS-20): A measure of general psychological distress. *Journal Of Research In Personality*, 43(4), 707-710. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.03.009>.
- Levant, R. F., Wong, Y. J., Karakis, E. N., & Welsh, M. M. (2015). Mediated moderation of the relationship between the endorsement of restrictive emotionality and alexithymia. *Psychology of Men & Masculinity*, 16(4), 459-467. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0039739>.
- Leweke, F., Leichsenring, F., Kruse, J., & Hermes, S. (2012). Is alexithymia associated with specific mental disorders. *Psychopathology*, 45(1), 22-28. <https://doi.org/10.1159/000325170>.
- Lightfoot, C., Cole, M., & Cole, S.R. (2014). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. (Ζ. Μπαμπλέκου επιμ εκδ., Μ. Κουλεντιανού, μτφρ.). Gutenberg. (Έτος έκδοσης πρωτότυπου έργου 2009).

- Lumley, M. A., Mader, C., Gramzow, J., & Papineau, K. (1996). Family factors related to alexithymia characteristics. *Psychosomatic Medicine*, 58(3), 211-216. <https://doi.org/10.1097/00006842-199605000-00003>.
- Matthews, G., Zeidner, M., & Roberts, R. D. (2004). *Emotional intelligence: Science and myth*. The MIT Press.
- Mattila, A. K., Salminen, J. K., Nummi, T., & Joukamaa, M. (2006). Age is strongly associated with alexithymia in the general population. *Journal of Psychosomatic Research*, 61(5), 629-635. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2006.04.013>.
- Mayer, J. D., Caruso, D. R., & Salovey, P. (2016). The ability model of emotional intelligence: Principles and updates. *Emotion review*, 8(4), 290-300. <https://doi.org/10.1177/1754073916639667>.
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*, 17(4), 433-442. [https://doi.org/10.1016/0160-2896\(93\)90010-3](https://doi.org/10.1016/0160-2896(93)90010-3).
- McErlean, A. B., & Lim, L. X. C. (2019). Relationship between parenting style, alexithymia and aggression in emerging adults. *Journal Of Family Issues*, 41(6), 853-874. <https://doi.org/10.1177/0192513X19886647>.
- McGillivray, L., Becerra, R., & Harms, C. (2016). Prevalence and demographic correlates of alexithymia: A comparison between Australian psychiatric and community samples. *Journal of Clinical Psychology*, 73(1), 76–87. <https://doi.org/10.1002/jclp.22314>.
- Melli, M. S., & Brown, P. R. (2008). Exploring a new family form—The shared time family. *International Journal Of Law, Policy And The Family*, 22(2), 231-269. <https://doi.org/10.1093/lawfam/ebn002>.
- Merlo, E., Sicari, F., Frisone, F., Costa, G., Alibrandi, A., Avena, G., & Settineri, S. (2021). Uncertainty, alexithymia, suppression and vulnerability during the COVID-19 pandemic in Italy. *Health Psychology Report*, 9(2), 169-179. file:///C:/Users/User/Downloads/HPR_Art_43400-10-1.pdf.
- Messina, A., Beadle, J. N., & Paradiso, S. (2014). Towards a classification of alexithymia: primary, secondary and organic. *Journal of psychopathology*, 20(1), 38-49. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/66604383/Towards_a_classification_of_alexithymia_20210423-6308-qcyh7y.pdf?1619189416=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DTowards_a_classification_of_alexithymia.pdf&Expires=1696169105&Signature=PlilfEzACfQR69mb88gbS1~x6AIauigeSrzi0ubcrfcp4WYitfjPtVEyQvASllnGO84u1Hk5MBEAUSKkFb~wn4Gb-WoPRHe4njKvMoIZk3c9Deq-P2H6XVt1CcFNz-

[K5QJ5jdHBI0J0g4S7FUFNiIA95kmmjuW3Y9xkHBIJdNR3Mr2z-584otk87Au1fQcIJud4Q94E11QTVQPI7I87oGOLquNLIYCPEALZa0fx0kBqe3bBeXVwBUjJRN9HIy0hiJmm~jky7UHdmSL8M8IBINx14N85RHisoqd3wNCCeteHiQ5JkDUeoikSkK6qNCVEKtmlZ-jPZhCUQDaCEKEylw &Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA.](https://doi.org/10.5867/medwave.2017.04.6960)

- Meza-Concha, N., Arancibia, M., Salas, F., Behar, R., Salas, G., Silva, H., & Escobar, R. (2017). Towards a neurobiological understanding of alexithymia. *Medwave*, 17(4), 6960-6965. <https://doi.org/10.5867/medwave.2017.04.6960>.
- Myles, L. A. M., & Merlo, E. M. (2021). Alexithymia and physical outcomes in psychosomatic subjects: a cross-sectional study. *Journal of Mind and Medical Sciences*, 8(1), 86-93. <https://doi.org/10.22543/7674.81.P8693>.
- Pandey, R., Mandal, M. K., Taylor, G. J., & Parker, J. D. (1996). Cross-cultural alexithymia: Development and validation of a Hindi translation of the 20-item Toronto alexithymia scale. *Journal Of Clinical Psychology*, 52(2), 173-176. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4679\(199603\)52:2%3C173::AID-JCLP8%3E3.0.CO;2-V](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4679(199603)52:2%3C173::AID-JCLP8%3E3.0.CO;2-V).
- Παππά, Β. (2013). *Η λογική των συναισθημάτων: Συναισθηματική ανάπτυξη και συναισθηματική νοημοσύνη*. Οκτώ.
- Parker, J. D., Shaughnessy, P. A., Wood, L. M., Majeski, S. A., & Eastabrook, J. M. (2005). Cross-cultural alexithymia: Validity of the 20-item Toronto Alexithymia Scale in North American aboriginal populations. *Journal of Psychosomatic Research*, 58(1), 83-88. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2004.06.003>.
- Pellerone, M., Tomasello, G., & Migliorisi, S. (2017). Relationship between parenting, alexithymia and adult attachment styles: A cross-sectional study on a group of adolescents and young adults. *Clinical Neuropsychiatry*, 14(2), 125-134. https://www.researchgate.net/profile/Monica-Pellerone/publication/316959476_Relationship_between_parenting_alexithymia_and_adult_attachment_styles_A_cross-sectional_study_on_a_group_of_adolescents_and_young_adults/links/5ea98200299bf18b9584afd9/Relationship-between-parenting-alexithymia-and-adult-attachment-styles-A-cross-sectional-study-on-a-group-of-adolescents-and-young-adults.pdf?_sg%5B0%5D=started_experiment_milestone&origin=journalDetail.
- Πλατσίδου, Μ. Συναισθηματική Νοημοσύνη: Σύγχρονες Προσεγγίσεις μιας παλιάς έννοιας. *Επιστήμες Αγωγής*, 1, 27-39.

- Qaisy, L. M., & Darwish, M. A. A. (2018). The Relationship between alexithymia and attachment styles among university students. *World Journal of Education*, 8(5), 104-111. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1193760.pdf>.
- Riany, Y. E., Cuskelly, M., & Meredith, P. (2017). Parenting style and parent–child relationship: A comparative study of Indonesian parents of children with and without Autism Spectrum Disorder (ASD). *Journal of Child and Family Studies*, 26(12), 3559-3571. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0840-3>.
- Robinson, C. C., Mandleco, B., Olsen, S. F., & Hart, C. H. (1995). Authoritative, authoritarian, and permissive parenting practices: Development of a new measure. *Psychological reports*, 77(3), 819-830. <https://doi.org/10.2466/pr0.1995.77.3.819>.
- Rolls, E. T. (2005). What Are Emotions, Why Do We Have Emotions, and What Is Their Computational Basis in the Brain? In J.-M. Fellous & M. A. Arbib (Eds.), *Who needs emotions?: The brain meets the robot* (pp. 117–146). Oxford University Press. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1093/acprof:oso/9780195166194.003.0005>.
- Ryder, A. G., Sunohara, M., Dere, J., & Chentsova-Dutton, Y. E. (2018). The cultural shaping of alexithymia. In O. Luminet, R. M. Bagby, & G. J. Taylor (Eds.), *Alexithymia: Advances in research, theory, and clinical practice* (pp. 33–48). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108241595.005>.
- Saarni, C. (1999). *The development of Emotional Competence*. Guilford Press.
- Σαββάκης, Μ. (2023). Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στην κοινωνική έρευνα. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, 21(77), 94-112.
- Šago, D., & Babić, G. (2019). Roots of alexithymia. *Archives of Psychiatry Research*, 55(1), 71-84. https://www.researchgate.net/profile/DanielaSago/publication/334516713_Roots_of_Alexithymia/links/5d35ba67a6fdcc370a54de6c/Roots-of-Alexithymia.pdf.
- Salovey, P., & Grewal, D. (2005). The science of emotional intelligence. *Current directions in psychological science*, 14(6), 281-285. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2005.00381.x>.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211. <https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>.
- Scarantino, A., & De Sousa, R. (2018). Emotion. In E.N. Zalta (ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (pp. 1-13). Stanford University. <https://plato.stanford.edu/entries/emotion/>.

- Seay, A., Freysteinson, W.M., & McFarlane, J. (2014). Positive Parenting. *Nursing Forum: An Independent Voice For Nursing*, 49(3), 200-208. <https://doi.org/10.1111/nuf.12093>.
- Sevinc, M., & Garip, E.S. (2010). A study of parents' child raising styles and marital harmony. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 1648-1653. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.252>.
- Shahsavari, M. (2012). A general overview on parenting styles and its effective factors. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 6(8), 139-142. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1056.2564&rep=rep1&type=pdf>.
- Sieber, J. E. (1982). *The ethics of social research: Surveys and experiments*. Springer New York.
- Sifneos, P. E. (1973). The prevalence of 'alexithymic' characteristics in psychosomatic patients. *Psychotherapy And Psychosomatics*, 22(2-6), 255-262. <https://doi.org/10.1159/000286529>.
- Simons, L.G., & Conger, R.D. (2007). Linking mother-father differences in parenting to a typology of family parenting styles and adolescent outcomes. *Journal of Family Issues*, 28(2), 212-241. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0192513X06294593>.
- Sinha, D., Verma, N., & Hershe, D. (2016). A comparative study of parenting styles, parental stress and resilience among parents of children having autism spectrum disorder, parents of children having specific learning disorder and parents of children not diagnosed with any psychiatric disorder. *Annals of International Medical and Dental Research*, 2(4), 106-111. DOI: 10.21276/aimdr.2016.2.4.30.
- Σταλίκας, Α., Τριλίβα, Σ., & Ρούσση, Π. (2012). *Τα ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα: Νέα επαυξημένη και βελτιωμένη έκδοση*. Πεδίο.
- Talib, Z. M., Mohamad, Z., & Mamat, M. (2011). Effects of parenting style on children development. *World Journal of Social Sciences*, 1(2), 14-35. https://www.researchgate.net/profile/Maharam-Mamat/publication/265025870_Effects_of_Parenting_Style_on_Children_Development/links/557f7b1b08aeb61eae26190f/Effects-of-Parenting-Style-on-Children-Development.pdf.
- Taylor, G. J., Bagby, R. M., Kushner, S. C., Benoit, D., & Atkinson, L. (2014). Alexithymia and adult attachment representations: Associations with the five-factor model of personality and perceived relationship adjustment. *Comprehensive Psychiatry*, 55(5), 1258-1268. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2014.03.015>.

- Taylor, G. J., Bagby, R. M., & Parker, J. D. (2003). The 20-Item Toronto Alexithymia Scale: IV. Reliability and factorial validity in different languages and cultures. *Journal Of Psychosomatic Research*, 55(3), 277-283. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(02\)00578-0](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(02)00578-0).
- Thorberg, F. A., Young, R. M., Sullivan, K. A., & Lyvers, M. (2011). Parental bonding and alexithymia: A meta-analysis. *European Psychiatry*, 26(3), 187-193. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2010.09.010>.
- Thorndike, R. L., & Stein, S. (1937). An evaluation of the attempts to measure social intelligence. *Psychological Bulletin*, 34(5), 275-285. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0053850>.
- Valera, E. M., & Berenbaum, H. (2001). A twin study of alexithymia. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 70(5), 239–246. <https://doi.org/10.1159/000056261>.
- Vasantharaju, R., & Harinarayana, N. S. (2016, January 30). *Online survey tools: A case study of Google Forms* [Paper presentation]. The National Conference on Scientific, Computational & Information Research Trends in Engineering, GSSS-IETW, Mysore, India. https://www.researchgate.net/profile/Narayanaswamy-Vasantharaju/publication/326831738_Online_survey_tools_A_case_study_of_Google_Forms/inks/5c1f9de492851c22a341c79c/Online-survey-tools-A-case-study-of-Google-Forms.pdf.
- Vyas, K., & Bano, S. (2016). Child's gender and parenting styles. *Delhi Psychiatry Journal*, 19(2), 289–293. https://www.researchgate.net/profile/Samina-Bano-3/publication/311970977_Child's_Gender_and_Parenting_Styles/links/5be1d86092851c6b27ab2700/Childs-Gender-and-Parenting-Styles.pdf.
- Waller, E., & Scheidt, C. E. (2004). Somatoform disorders as disorders of affect regulation: a study comparing the TAS-20 with non-self-report measures of alexithymia. *Journal Of Psychosomatic Research*, 57(3), 239-247. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(03\)00613-5](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(03)00613-5).
- Wolff, B., Franco, V. R., Magiati, I., Pestell, C. F., & Glasson, E. J. (2023). Psychosocial and neurocognitive correlates of suicidal thoughts and behaviours amongst siblings of persons with and without neurodevelopmental conditions. *Research In Developmental Disabilities*, 139, 1-18. https://www.researchgate.net/profile/Carmela-Pestell/publication/372286827_Psychosocial_and_neurocognitive_correlates_of_suicidal_thoughts_and_behaviours_amongst_siblings_of_persons_with_and_without_neurodevelopmental_conditions/links/64ae1c678de7ed28ba915658/Psychosocial-and-

[neurocognitive-correlates-of-suicidal-thoughts-and-behaviours-amongst-siblings-of-persons-with-and-without-neurodevelopmental-conditions.pdf](#).

Woolfson, L., & Grant, E. (2006). Authoritative parenting and parental stress in parents of pre-school and older children with developmental disabilities. *Child: Care, Health and Development*, 32(2), 177-184. <https://www.researchgate.net/deref/http%3A%2F%2Fdx.doi.org%2F10.1111%2Fj.1365-2214.2006.00603.x>.

Zackheim, L. (2007). Alexithymia: The expanding realm of research. *Journal Of Psychosomatic Research*, 63(4), 345-347. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2007.08.011>.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΣΠΑΡΑΚΗ

